

UČNI NAČRT Z DIDAKTIČNIMI PRIPOROČILI

Srednje splošno izobraževanje

SLOVENŠČINA KOT DRUGI JEZIK

Gimnazija z italijanskim ucnim jezikom na
narodno mešanem območju v slovenski
Istri



UČNI NAČRT Z DIDAKTIČNIMI PRIPOROČILI

IME PREDMETA: slovenščina kot drugi jezik

Izobraževalni program gimnazije z italijanskim učnim jezikom na narodno mešanem območju v slovenski Istri:

obvezni predmet (420 ur)

maturitetni standard (420 ur)

PRIPRAVILA PREDMETNA KURIKULARNA KOMISIJA V SESTAVI:

dr. Špela Bregač, ZRSŠ, dr. Kozma Ahačič, ZRC SAZU, dr. Anja Benko, ZRSŠ, mag. Mateja Jankovič Čurič, OŠ Artiče, Vanja Jesenek, OŠ Sladki Vrh, dr. Andraž Jež, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Vanja Kavčnik Kolar, ZRSŠ, Valentina Kobal, Šolski center Nova Gorica, OE Biotehniška šola Šempeter pri Gorici, Maja Kosmač Zamuda, ZRSŠ, mag. Tatjana Lotrič Komac, OŠ Naklo, Matija Martinec, OŠ Brinje Grosuplje, Drago Meglič, Gimnazija Murska Sobota, Ljiljana Mićović Struger, ZRSŠ, mag. Marta Novak, ZRSŠ, dr. Nina Novak, ZRSŠ, Nina Papež, Gimnazija Kočevje, Vladimir Pirc, ZRSŠ, mag. Mirjam Podsedenšek, ZRSŠ, Neža Ritlop, OŠ Turnišče, mag. Gordana Roderger, OŠ Pesnica, mag. Mojca Saksida, OŠ Lucijana Bratkoviča Bratuša Renče, dr. Igor Saksida, Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta, dr. Sonja Starc, Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta, Marjeta Stegel, ZRSŠ, dr. Matej Šekli, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Tina Žagar Pernar, OŠ Naklo, dr. Alenka Žbogar, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, dr. Marija Žveglič, ZRSŠ, Andreja Sever, ZRSŠ, dr. Božidara Krakar Vogel, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, dr. Tomislav Virk, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

Slovenščino kot drugi jezik pripravile:

Marjeta Stegel, ZRSŠ, Mojca Jazbec, OŠ Pier Paolo Vergerio il Vecchio, Vesna Kralj Pribac, OŠ Pier Paolo Vergerio il Vecchio, Barbara Olenik, OŠ Pier Paolo Vergerio il Vecchio, Senija Smajlagić, Srednja šola Pietro Coppo Izola, dr. Sonja Starc, Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta, Elen Zrinski, Gimnazija Gian Rinaldo Carli Koper

JEZIKOVNI PREGLED: Zala Mikeln

OBLIKOVANJE: neAGENCIJA, digitalne preobrazbe, Katja Pirc, s. p.

IZDALA: Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje in Zavod RS za šolstvo

ZA MINISTRSTVO ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE: dr. Vinko Logaj

ZA ZAVOD RS ZA ŠOLSTVO: Jasna Rojc

Ljubljana, 2025

SPLETNA IZDAJA

DOSTOPNO NA POVEZAVI:

https://eportal.mss.edus.si/msswww/datoteke/ucni_nacrti/2026/un-dp-slo-kot-drugi-jezik-is.pdf

Katalogni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID 256098051

ISBN 978-961-03-1240-6 (Zavod RS za šolstvo, PDF)

Strokovni svet RS za splošno izobraževanje je na svoji 245. seji, dne 19. 06. 2025, določil učni načrt slovenščina kot drugi jezik za izobraževalni program gimnazije z italijanskim učnim jezikom na narodno mešanem območju v slovenski Istri.

Strokovni svet RS za splošno izobraževanje se je na svoji 245. seji, dne 19. 06. 2025, seznanil z didaktičnimi priporočili k učnemu načrtu slovenščina kot drugi jezik za izobraževalni program gimnazije z italijanskim učnim jezikom na narodno mešanem območju v slovenski Istri.



PRIZNANJE AVTORSTVA – NEKOMERCIALNO – DELJENJE POD ENAKIMI POGOJI

Prenova izobraževalnih programov s prenovo ključnih programskih dokumentov (kurikuluma za vrtce, učnih načrtov ter katalogov znanj)



REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE



KAKO SE ZNAJTI?

TIPIČNE STRANI

V dokumentu je za dijakinje in dijake, učiteljice in učitelje ipd. uporabljena moška slovnična oblika, ki velja enakovredno za oba spola.

Tema sporoča vsebinski okvir ali okvir predmetnospecifičnih zmožnosti, povezanih s cilji oz. skupinami ciljev: teme so predmetno specifične in lahko vključujejo vsebinske sklope in dejavnosti ter razvijajo veščine, zmožnosti in koncepte, ki naj bi jih dijaki izgrajevali in razvijali v procesu učenja.

Vrsta teme:
Obvezno
Izbirno
Maturitetno

Opis teme zajema ključne poudarke oz. koncepte kot okvir skupinam ciljev.

Dodatna pojasnila za temo lahko vsebujejo razlago o zasnovi teme, usmeritve in/ali navodila, ki se nanašajo na vsebino, vrsto teme, členitev teme, poimenovanje, trajanje, dejavnosti, izvedbo aktivnosti, učne pripomočke ... oz. karkoli, kar je pomembno za to temo.

IME TEME

OBVEZNO

OPIS TEME

Em fugiaspiduci sitet ut etur, in conest dipsum eosa nonsequam volorum, ommolor aut desequi duciist estrunda volorest, sandeni maximin uscillab il magnam quiam quo con explacc ullaccum alisi quidell igendam, in repta dolupta volor sam, ut hilit laut faccumqui omnim ut doluptur, quam consequ atibus dolo dignate mporehent qui tem nonseque por aliquisimust que volestrum esed quibusdae milla conserf ernate dentiat.

Ma vellaut quatio rporrore voluptae cus et illent harum doluptatur, et quas molorporia doluptatis molum rae nos event, inullit incimaiozem fugiandantis et fugitisque maion ped quo odi beatur, sequi illisqui ipidel escim reprat.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Ullatur sequo qui ut vellenderio. Re exceseq uiatur aturem eos millandio totaquis alibus iume voluptatia quis aut quamust iosant prestius, ut ommodigendis doluptaes dersped moluptae. Harum a volupta tiatur, ne veles quia voluptatia similic tatesequam, seque ventio. Hendis erum quissequo quist que con nulparum ut quuntemos et repro quod ma nimusa sae vellaut eum ulpari valent voluptu rempor a de omnimax impellu ptatiaecusa ducipsae aut evelles temolup tincil imporia simped et endes eum et molum que laborerat voluptiurem nempori bustio explabo rionsenet evenimin nis ex eum voluptam consed que volupid eliquibus, tetusda ntusam ellis ut archill uptiore rundiae nimusdam vel enit, optibea quiaspelitem lam alit re, omnis ab il mo dolupti commihi tionsequiam eicia dolo intur accusci musdaecatet faccatur? Sinctet latiam facescipsa

Ceria pa iumquam, exernam quaspis dit equasit, omnis quis aut apitassum coribusda invenih icatorum qui ut re perumquaepep quame moditatum ipient veligna tessint iaessum, optamus, testi sediasped moluptatem aperiam aut quodips usciate veribus.

Mi, asit volupta tuscil int aspel illit atur, eum idenist iorrum alit, nim re illitas ma nimi, iusclisita dolorrym volorepedio core, consequam quae. De nossiti officillate

Z oznako **SC** so označeni ključni cilji posameznih področij skupnih ciljev. Številčni zapis pri oznaki skupnih ciljev se navezuje na preglednico s skupnimi cilji.

27. 2. 2025 /// 15:45

IME SKUPINE CILJEV

CILJI

Z oznako **O** so označeni obvezni cilji.

Z ležečim tiskom in oznako **I** so označeni izbirni cilji.

- O:** Et plabo. Nam eum fuga. Et explat. Xerro et aut que nihicia doloribus, velisci tatur
I: *Que ommodic aboribust, tesequae nimaionseni arum audit minusda dolum, si venimil itatat. Estinve litatem ut adit quid qui.* **SC** (2.2.2.1)
I: *Quia voluptatur aut od minverum, quas ilis et mint, eature rehenit magnatur aut exceaquam reiunt et omnis nobit vero excepel in nimagmam quat officiam que plaborpore ne culpa eum dolore aut aspicias sanihil moditam re pelias ne veri reperferes solos dolorum, quidit ad qui dolorerun.*
O: Ibus nis auda vendio venis saperum atem quiant aut pre comniscia num at is quoditi ne estinve litatem venis saperum atem quiant. **SC** (1.3.4.2 | 2.1.1.1 | 2.1.2.1 | 2.2.1.1 | 2.2.1.2 | 3.1.3.1 | 5.1.2.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak

S krepko označenim besedilom so izpostavljeni **minimalni standardi znanja**.

Z ležečim besedilom so označeni izbirni standardi oz. standardi znanja, ki izhajajo iz izbirnih ciljev.

Dodatne pisave in oznake pri standardih so opredeljene v obvezujočih navodilih za učitelja (npr. podčrtani, M, PTI itd.)

- Obisquamet faccab incium repenam id quist plita nume con nonectem sit volentis etur sanda de velictorrum quasimus mo mi.
- Ilcillabo. Bor as plibusc ipidesequat latia cuptatu repeliam.
- Et ommo commolo ratatur saepedit essunt que parit, expelliquam rem simos con es est volorrum quae. Aximintios et faccae. Inciet, ommolo con commoluptas aut vidusci enient.**
- Ut fuga. Nemperum fuga.**
- Ma vellaut quiatio rporore voluptae cus et illent harum doluptatur, et quas
- Omnim ut doluptur, quam consequi.
- Obisquamet faccab incium repenam id quist plita nume con nonectem sit volentis etur sanda de velictorrum quasimus mo mi.*
- Ilcillabo. Bor as plibusc ipidesequat latia cuptatu repeliam.*
- Et ommo commolo ratatur saepedit essunt que parit, expelliquam rem simos con es est volorrum quae. Aximintios et faccae. Inciet, ommolo con commoluptas aut vidusci enient.
- Ut fuga. Nemperum fuga.*

TERMINI:

- | | | | |
|---|---|---|---------------------------------------|
| ☐ laborerat voluptiurem | ☐ veligna tessint | ☐ laborerat voluptiurem | ☐ veligna tessint |
| ☐ veligna tessint | ☐ laborerat voluptiurem | ☐ veligna tessint | |

Pojmi, ki jih dijak mora poznati oz. razumeti (in/ali znati smiselno uporabljati), lahko pa so navedeni tudi priporočeni pojmi. Nabor (strokovnih) terminov zaokrožuje in dopolnjuje posamezno temo, predstavlja pa informacijo učitelju pri načrtovanju vzgojno-izobraževalnega dela. Namenjen je navedbi terminologije, ki jo na področju določene teme v določenem obdobju izobraževalne vertikale usvojijo dijaki.

VIRI IN LITERATURA PO POGLAVJIH

Viri in literatura,
ki so vključeni v
posamezno temo.

NASLOV TEME

- » Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit. Morbi eget ante eget ante hendrerit convallis vitae et purus. Donec euismod dolor sed neque condimentum, at sodales enim interdum. <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>

NASLOV SKUPINE CILJEV

- » Etiam, M. (2019). Eget laoreet ipsum. Nulla facilisi.
- » Parum, V. (2025). Sequi blaboreet quosam. Seque cus.
- » Morbi P. (2007). Sed ac arcu id velit facilisis aliquet. Nec tincidunt.
- » Eget O. (2010). Vestibulum vitae massa eget orci condimentum fringilla a ac turpis. Nulla et tempus nunc, vitae scelerisque tellus. Sed in tempus mi, a aliquet quam. Integer ut euismod eros, vel pretium mi. Maecenas sollicitudin.
- » Nunc N. (2023). Morbi suscipit ante quis viverra sollicitudin. Aenean ultricies.
- » Nunc N., Ante A., Sem S. (2015). Nullam congue eleifend magna in venenatis. Ut consectetur quis magna vitae sodales. Morbi placerat: <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>
- » Sed A. (2024). Ut aliquet aliquam urna eget laoreet. Fusce hendrerit dolor id mauris convallis, at accumsan lectus fermentum. Nunc bibendum quam et nibh elementum consectetur.

NASLOV SKUPINE CILJEV

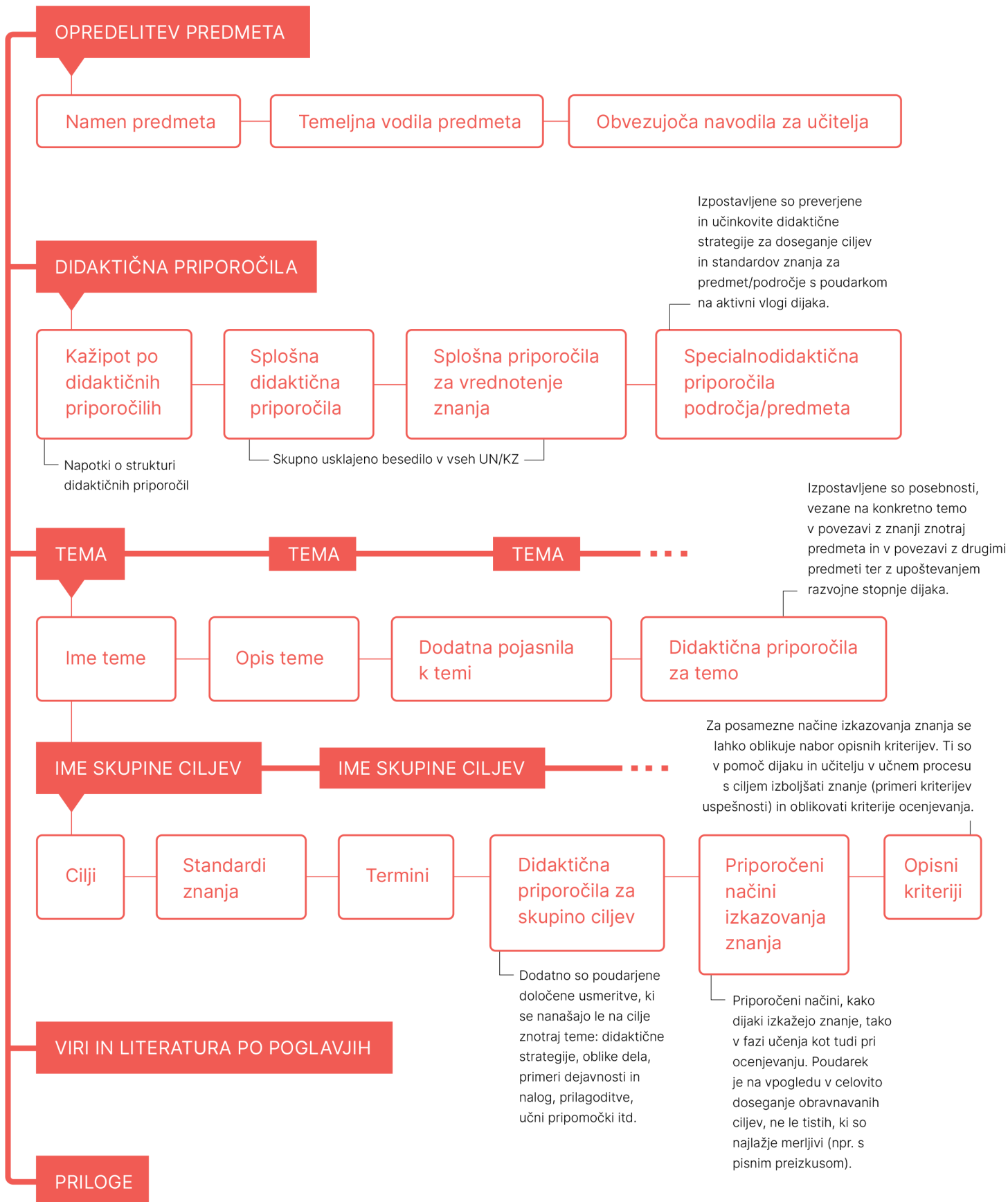
- » Vestibulum vitae massa eget orci condimentum fringilla, <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>
- » Nunc F.: Vivamus quis tortor et ipsum tempor laoreet id quis nunc. Phasellus quis sagittis ligula.
- » Redaktion, 2018. Morbi placerat: <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>

Viri in literatura, ki so vključeni
v posamezno skupino ciljev.

Hiperpovezava
do zunanjega vira

KAKO SE ZNAJTI?

STRUKTURA UČNEGA NAČRTA Z DIDAKTIČNIMI PRIPOROČILI



KAZALO

OPREDELITEV PREDMETA..... 10

Namen predmeta..... 10

Temeljna vodila predmeta 10

Obvezujoča navodila za učitelje 11

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA 12

Kažipot po didaktičnih priporočilih 12

Splošna didaktična priporočila 12

Splošna priporočila za vrednotenje znanja ... 14

Specialnodidaktična priporočila
področja/predmeta 15

TEME, CILJI, STANDARDI ZNANJA..... 18

SPORAZUMEVANJE IN BESEDILLO 19

Razvijanje bralne pismenosti 20

Besedilo, besedilne vrste, besedilne skupine 22

Besediloslovje in tvorjenje ter sprejemanje
besedila 23

SLOVENSKI JEZIK V PROSTORU, DRUŽBI IN ČASU 26

Slovenski jezikovni prostor..... 26

(Slovenski) jezik v družbi 28

Jezikovne zvrsti 30

Zgodovina slovenskega jezika..... 31

JEZIKOVNI SISTEM IN NJEGOVA VLOGA 32

Jezikovne ravnine in univerzalnost jezikovnega
sistema 33

Glasoslovje 35

Besedoslovje..... 37

Besedotvorje 39

Oblikoslovje 40

Skladnja 43

PRAVOPIS IN PRAVOREČJE..... 46

Pravopis..... 47

Pravorečje..... 49

SLOVENŠČINA V DIGITALNI DOBI 51

Oblikovanje in razvijanje zavesti o slovenščini v
digitalni dobi..... 52

Jezikovne tehnologije, orodja, viri in priročniki
..... 54

BRANJE LITERARNIH BESEDIL V CELOTI 56

Literarno besedilo v času in prostoru 58

Literarno besedilo kot besedna umetnost 59

Odzivi 61

KNJIŽEVNOST, DELO, BRALEC 63

Avtor, literatura, literarni kanon..... 64

Branje in interpretacija literarnega dela 66

Odzivi 67

SLOVENSKA, ISTRSKA SLOVSTVENA FOLKLORA . 69

Slovenska, istrska slovstvena folklor v času in
prostoru..... 70

Slovenska, istrska slovstvena folklor kot
umetnost govornega in petega jezika 71

Odzivi na slovensko, istrsko slovstveno folkloro
..... 72

RAZSVETLJENSTVO NA SLOVENSKEM 73

Književnost razsvetljenstva v času in prostoru
..... 73

Književnost razsvetljenstva kot besedna
umetnost 75

Odzivi na razsvetljenstvo na Slovenskem 77

ROMANTIKA..... 78

Romantika v času in prostoru 78

Romantika kot besedna umetnost 81

Odzivi na romantiko..... 83

MED ROMANTIKO IN REALIZMOM 85

Med romantiko in realizmom v času in
prostoru..... 85

Književnost med romantiko in realizmom kot
besedna umetnost 87

Odzivi na književnost med romantiko in
realizmom..... 89

MODERNA..... 90

Moderna v času in prostoru	90
Književnost moderne kot besedna umetnost	92
Odzivi na književnost moderne	93
KNJIŽEVNOST PRVE POLOVICE 20. STOLETJA.....	95
Književnost prve polovice 20. stoletja v času in prostoru.....	95
Književnost prve polovice 20. stoletja kot besedna umetnost	97
Odzivi na književnost prve polovice 20. stoletja	98
KNJIŽEVNOST DRUGE POLOVICE 20. STOLETJA .	99
Književnost druge polovice 20. stoletja v času in prostoru	100
Književnost druge polovice 20. stoletja kot besedna umetnost	101
Odzivi na književnost druge polovice 20. stoletja	102
KNJIŽEVNOST 21. STOLETJA	103
Književnost 21. stoletja kot besedna umetnost	104
Odzivi na književnost 21. stoletja	105
VIRI IN LITERATURA PO POGLAVJIH	107
Didaktična priporočila	107
Sporazumevanje in besedilo	108
Slovenščina v digitalni dobi	109
JEZIKOVNE TEHNOLOGIJE, ORODJA, VIRI IN PRIROČNIKI.....	109
Slovenska, istrska slovstvena folklor	109
SLOVENSKA, ISTRSKA SLOVSTVENA FOLKLOR V ČASU IN PROSTORU	109
Romantika	109
ODZIVI NA ROMANTIKO	109
PRILOGE	110

OPREDELITEV PREDMETA

NAMEN PREDMETA

Slovenščina kot drugi jezik je obvezni splošnoizobraževalni predmet v gimnaziji z italijanskim učnim jezikom na narodno mešanem območju slovenske Istre. Cilji predmeta se uresničujejo z jezikovnim in s književnim poukom v okviru vseh sporazumevalnih dejavnosti na funkcionalni in kritični ravni. Polovica ur je namenjena jezikovnemu pouku, polovica pa pouku književnosti. Predmet je nadgradnja učnega načrta za slovenščino kot drugi jezik v osnovni šoli z italijanskim učnim jezikom.

Namen predmeta je spoznati pomen in usvojiti načine sporazumevanja ter tvorbe in branja besedila s spoznavanjem in usvajanjem slovenskega jezikovnega sistema in drugih nejezikovnih kodov za samostojno, odgovorno, dobronamerno, kritično ter učinkovito delovanje v sodobnem svetu, da postane dijak večrazsežno/večkodno pismen, da se zaveda sobivanja italijanske in slovenske kulture in jezikov ter da razvija strpnost in sodelovalnost v dvo- in večkulturnem okolju.

Dijak opazuje ustvarjalno moč slovenskega jezika ob umetnostnih besedilih, ki jih bere z razumevanjem, se nanje odziva ter reflektira lasten bralni proces. V slovenski književnosti prepozna literarnost/umetniškost in jo umešča v literarni sistem. Pri tem pridobiva književno znanje in razgledanost po različnih literarnih smereh, obdobjih in tokovih. Do umetnostnih besedil ima pozitiven odnos, dojema jih kot kulturno bogastvo in vrednoto. Z branjem krepi bralne navade, bralno kulturo in tako postopoma razvija literarno zmožnost na ravni motiviranega, razmišljujočega in kultiviranega bralca. Ob prepoznavanju estetskih, etičnih in spoznavnih elementov umetnostnega besedila in njegove fikcijskosti razvija literarno empatijo: zmožnost vživljanja v mogoče svetove, strpnega sprejemanja drugih in drugačnih, zmožnost upovedovanja svojih misli, čustev, znanja o prebranem ter strpnega sprejemanja različnih stališč in interpretacij.

TEMELJNA VODILA PREDMETA

Dijak se zaveda podobnosti in razlik med slovenskimi in italijanskimi sporazumevalnimi vzorci in rabami jezika, med tvorjenjem (večkodnih) besedil in prepoznavanjem besedilnega pomena (branjem) v enem ali drugem jeziku, podobnosti in razlik med jezikovnimi sistemoma; spoznava književna in druga besedila ter prepletenost vseh sporazumevalnih dejavnosti, kar vse ustvarja avtohtono kulturno podobo njegovega bivalnega okolja.

S slovenskim jezikom se dijak srečuje ob umetnostnih in neumetnostnih besedilih, tako da jih bere, posluša, o njih govori in piše. Umetnostna besedila bere z razumevanjem, jih interpretira, se nanje doživljajsko in kritično odziva, ob njih bogati besedni zaklad in nadgrajuje književno znanje. Razvija zmožnost kritičnega branja vseh

vrst (večkodnih) besedil, s poudarkom na osebnem doživljanju, interpretaciji in razumevanju obveznih in prostoizbirnih umetnostnih besedil iz slovenske književnosti, katere temeljna značilnost je literarnost/umetniškost, ki besedilo umešča v literarni sistem in ga ločuje od zvrsti, ki niso sprejete kot umetniške.

Ob tem razvija čustveno-motivacijsko, spoznavno (intelektualno) in vedenjsko raven literarne zmožnosti ter pogloblja sporazumevalno zmožnost in bralno pismenost za sprejemanje in tvorjenje raznovrstnih besedil v naravnem in digitalnem okolju.

OBVEZUJOČA NAVODILA ZA UČITELJE

Učitelj spodbuja t. i. celostno učenje. Nekatere skupne teme (sporazumevanje, sporazumevalni vzorci, kompenzacijske strategije ...) naj bodo izvedene skupaj s predmetom italijanščina. Medpredmetno povezovanje se izvede v različne namene in na različne načine (na primer kot motivacija, nadgradnja obstoječega znanja, oblikovanje avtentičnih nalog, projektni dan, timsko izveden pouk).

Obravnava besedil poteka z aktivnimi oblikami učenja (npr. s problemskim, sodelovalnim in projektnim učenjem). Učitelj spodbuja kritično branje in kritično odzivanje na prebrano. Dijak naj bo sprva dejaven ob učiteljevem vodenju/usmerjanju, pozneje pa vse samostojnejši. Pri pouku so smiselne in potrebne vse učne oblike. Dijak presoja učinek pridobljenega vsebinskega in procesnega znanja na svojo sporazumevalno zmožnost, jo vrednoti in na podlagi povratnih informacij načrtuje, kako bi jo izboljšal.

Dijak naj se pri pouku počuti varno, sprejeto, spoštovano.

Pri jezikovnem delu so obvezne štiri teme (Sporazumevanje in besedilo, Slovenski jezik v prostoru, družbi in času, Jezikovni sistem in njegova vloga, Pravopis in pravorečje), ena je izbirna (Slovenščina v digitalni dobi), pri književnosti pa učitelj izbere najmanj pet od desetih tem, pri čemer so tri predpisane (Branje literarnih besedil v celoti, Romantika, Moderna), dve pa izbere izmed drugih sedem.



DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

KAŽIPOT PO DIDAKTIČNIH PRIPOROČILIH

Razdelke *Kažipot po didaktičnih priporočilih*, *Splošna didaktična priporočila* in *Splošna priporočila za vrednotenje znanja* je pripravil Zavod RS za šolstvo.

Didaktična priporočila prinašajo učiteljem napotke za uresničevanje učnega načrta predmeta v pedagoškem procesu. Zastavljena so večplastno, na več ravneh (od splošnega h konkretnemu), ki se medsebojno prepletajo in dopolnjujejo.

- » Razdelka **Splošna didaktična priporočila** in **Splošna priporočila za vrednotenje znanja** vključujeta krovne usmeritve za načrtovanje, poučevanje in vrednotenje znanja, ki veljajo za vse predmete po celotni izobraževalni vertikali. Besedilo v teh dveh razdelkih je nastalo na podlagi *Usmeritev za pripravo didaktičnih priporočil k učnim načrtom za osnovne šole in srednje šole* (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/3ladrdr>) ter *Izhodišč za prenovo učnih načrtov v osnovni šoli in gimnaziji* (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/plw0909>) in je v vseh učnih načrtih enako.
- » Razdelek **Specialnodidaktična priporočila področja/predmeta** vključuje tista didaktična priporočila, ki se navezujejo na področje/predmet kot celoto. Zajeti so didaktični pristopi in strategije, ki so posebej priporočeni in značilni za predmet glede na njegovo naravo in specifične.

Učni načrt posameznega predmeta je členjen na *teme*, vsaka tema pa se lahko nadalje členi na *skupine ciljev*.

- » Razdelka **Didaktična priporočila za temo** in **Didaktična priporočila za skupino ciljev** vključujeta konkretne in specifične napotke, ki se nanašajo na poučevanje določene teme oz. skupine ciljev znotraj teme. Na tem mestu so izpostavljene preverjene in učinkovite didaktične strategije za poučevanje posamezne teme ob upoštevanju značilnosti in vidikov znanja, starosti dijakov, predznanja, povezanosti znanja z drugimi predmeti/področji ipd. Na tej ravni so usmeritve lahko konkretizirane tudi s primeri izpeljave oz. učnimi scenariji.

Didaktična priporočila na ravni skupine ciljev zaokrožujeta razdelka **Priporočeni načini izkazovanja znanja** in **Opisni kriteriji**, ki vključujeta napotke za vrednotenje znanja (spremljanje, preverjanje, ocenjevanje) znotraj posamezne teme oz. skupine ciljev.

SPLOŠNA DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

Učitelj si za uresničitev ciljev učnega načrta, kakovostno učenje ter optimalni psihofizični razvoj dijakov prizadeva zagotoviti varno in spodbudno učno okolje. V ta namen pri poučevanju uporablja raznolike

didaktične strategije, ki vključujejo učne oblike, metode, tehnike, učna sredstva in gradiva, s katerimi dijakom omogoča aktivno sodelovanje pri pouku, pa tudi samostojno učenje. Izbira jih preišči, glede na namen in naravo učnih ciljev ter glede na učne in druge, za učenje pomembne značilnosti posameznega dijaka, učne skupine ali oddelka.

Varno in spodbudno učno okolje učitelj zagotavlja tako, da:

- » spodbuja medsebojno sprejemanje, sodelovanje, čustveno in socialno podporo;
- » neguje vedoželjnost, spodbuja interes in motivacijo za učenje, podpira razvoj različnih talentov in potencialov;
- » dijake aktivno vključuje v načrtovanje učenja;
- » kakovostno poučuje in organizira samostojno učenje (individualno, v parih, skupinsko) ob različni stopnji vodenja in spodbujanja;
- » dijakom omogoča medsebojno izmenjavo znanja in izkušenj, podporo in sodelovanje;
- » prepozna in pri poučevanju upošteva predznanje, skupne in individualne učne, socialne, čustvene, (med)kulturne, telesne in druge potrebe dijakov;
- » dijakom postavlja ustrezno zahtevne učne izzive in si prizadeva za njihov napredek;
- » pri dijakih stalno preverja razumevanje, spodbuja ozaveščanje in usmerjanje procesa lastnega učenja;
- » proces poučevanja prilagaja ugotovitvam sprotne spremljanja in preverjanja dosežkov dijakov;
- » omogoča povezovanje ter nadgrajevanje znanja znotraj predmeta, med predmeti in predmetnimi področji;
- » poučuje in organizira samostojno učenje v različnih učnih okoljih (tudi virtualnih, zunaj učilnic), ob uporabi avtentičnih učnih virov in reševanju relevantnih življenjskih problemov in situacij;
- » ob doseganju predmetnih uresničuje tudi skupne cilje različnih področij (jezik, državljanstvo, kultura in umetnost; trajnostni razvoj; zdravje in dobrobit; digitalna kompetentnost; podjetnost).

Učitelj pri uresničevanju ciljev in standardov znanja učnega načrta dijakom omogoči prepoznavanje in razumevanje:

- » smisla oz. namena učenja (kaj se bodo učili in čemu);
- » uspešnosti lastnega učenja oz. napredka (kako in na temelju česa bodo vedeli, da so pri učenju uspešni in so dosegli cilj);
- » pomena različnih dokazov o učenju in znanju;
- » vloge povratne informacije za stalno izboljševanje ter krepitev občutka »zmorem«;
- » pomena medvrstniškega učenja in vrstniške povratne informacije.

Za doseganje celostnega in poglobljenega znanja učitelj načrtuje raznolike predmetne ali medpredmetne učne izzive, ki spodbujajo dijake k aktivnemu raziskovanju, preizkušanju, primerjanju, analiziranju, argumentiranju,

reševanju avtentičnih problemov, izmenjavi izkušenj in povratnih informacij. Ob tem nadgrajujejo znanje ter razvijajo ustvarjalnost, inovativnost, kritično mišljenje in druge prečne veščine. Zato učitelj, kadar je mogoče, izvaja projektni, problemski, raziskovalni, eksperimentalni, izkustveni ali praktični pouk in uporablja temu primerne učne metode, pripomočke, gradiva in digitalno tehnologijo.

Učitelj upošteva raznolike zmožnosti in potrebe dijakov v okviru notranje diferenciacije in individualizacije pouka ter personalizacije učenja s prilagoditvami, ki obsegajo:

- » učno okolje z izbiro ustreznih didaktičnih strategij, učnih dejavnosti in oblik;
- » obsežnost, zahtevnost in kompleksnost učnih ciljev;
- » raznovrstnost in tempo učenja;
- » načine izkazovanja znanja, pričakovane rezultate ali dosežke.

Učitelj smiselno upošteva načelo diferenciacije in individualizacije tudi pri načrtovanju domačega dela dijakov, ki naj bo osmišljeno in raznoliko, namenjeno utrjevanju znanja in pripravi na nadaljnje učenje.

Individualizacija pouka in personalizirano učenje sta pomembna za razvijanje talentov in potencialov nadarjenih dijakov. Še posebej pa sta pomembna za razvoj, uspešno učenje ter enakovredno in aktivno vključenost dijakov s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami, z učnimi težavami, dvojno izjemnih, priseljencev ter dijakov iz manj spodbudnega družinskega okolja. Z individualiziranimi pristopi preko inkluzivne poučevalne prakse učitelj odkriva in zmanjšuje ovire, ki dijakom iz teh skupin onemogočajo optimalno učenje, razvoj in izkazovanje znanja, ter uresničuje v individualiziranih programih in v drugih individualiziranih načrtih načrtovane prilagoditve vzgojno-izobraževalnega procesa za dijake iz specifičnih skupin.

SPLOŠNA PRIPOROČILA ZA VREDNOTENJE ZNANJA

Vrednotenje znanja razumemo kot ugotavljanje znanja dijakov skozi celoten učni proces, tako pri spremljanju in preverjanju (ugotavljanje predznanja in znanja dijaka na vseh stopnjah učenja), kot tudi pri ocenjevanju znanja.

V prvi fazi učitelj kontinuirano spremlja in podpira učenje, preverja znanje vsakega dijaka, mu nudi kakovostne povratne informacije in ob tem ustrezno prilagaja lastno poučevanje. Pred začetkom učnega procesa učitelj najprej aktivira in ugotavlja dijakovo predznanje in ugotovitve uporabi pri načrtovanju pouka. Med učnim procesom sproti preverja doseganje ciljev pouka in standardov znanja ter spremlja in ugotavlja napredek dijaka. V tej fazi učitelj znanja ne ocenjuje, pač pa na osnovi ugotovitev sproti prilagaja in izvaja dejavnosti v podporo in spodbudo učenju (npr. dodatne dejavnosti za utrjevanje znanja, prilagoditve načrtovanih dejavnosti in nalog glede na zmožnosti in potrebe posameznih dijakov ali skupine).

Učitelj pripomore k večji kakovosti pouka in učenja, tako da:

- » sistematično, kontinuirano in načrtno pridobiva informacije o tem, kako dijak dosega učne cilje in usvaja standarde znanja;
- » ugotavlja in spodbuja razvoj raznolikega znanja – ne le vsebinskega, temveč tudi procesnega (tj. spretnosti in veščin), spremlja in spodbuja pa tudi razvijanje odnosnega znanja;

- » spodbuja dijaka, da dosega cilje na različnih taksonomskih ravneh oz. izkazuje znanje na različnih ravneh zahtevnosti;
- » spodbuja uporabo znanja za reševanje problemov, sklepanje, analiziranje, vrednotenje, argumentiranje itn.;
- » je naravnani na ugotavljanje napredka in dosežkov, pri čemer razume, da so pomanjkljivosti in napake zlasti priložnosti za nadaljnje učenje;
- » ugotavlja in analizira dijakovo razumevanje ter odpravlja vzroke za nerazumevanje in napačne predstave;
- » dijaka spodbuja in ga vključuje v premisleke o namenih učenja in kriterijih uspešnosti, po katerih vrednoti lastno učno uspešnost (samovrednotenje) in uspešnost vrstnikov (vrstniško vrednotenje);
- » dijaku sproti podaja kakovostne povratne informacije, ki vključujejo usmeritve za nadaljnje učenje.

Ko so dejavnosti prve faze (spremljanje in preverjanje znanja) ustrezno izpeljane, sledi druga faza, ocenjevanje znanja. Pri tem učitelj dijaku omogoči, da lahko v čim večji meri izkaže usvojeno znanje. To doseže tako, da ocenjuje znanje na različne načine, ki jih je dijak spoznal v procesu učenja. Pri tem upošteva potrebe dijaka, ki za uspešno učenje in izkazovanje znanja potrebuje prilagoditve.

Učitelj lahko ocenjuje samo znanje, ki je v učnem načrtu določeno s standardi znanja. Predmet ocenjevanja znanja niso vsi učni cilji, saj vsak cilj nima z njim povezanega specifičnega standarda znanja. Učitelj ne ocenjuje stališč, vrednot, navad, socialnih in čustvenih veščin ipd., čeprav so te zajete v ciljnih učnega načrta in jih učitelj pri dijaku sistematično spodbuja, razvija in v okviru prve faze tudi spremlja.

Na podlagi standardov znanja in kriterijev uspešnosti učitelj, tudi v sodelovanju z drugimi učitelji, pripravi kriterije ocenjevanja in opisnike ter jih na ustrezen način predstavi dijaku. Če dijak v procesu učenja razume in uporablja kriterije uspešnosti, bo lažje razumel kriterije ocenjevanja. Ugotovitve o doseganju standardov znanja, ki temeljijo na kriterijih ocenjevanja in opisnikih, se izrazijo v obliki ocene.

Učitelj z raznolikimi načini ocenjevanja omogoči izkazovanje raznolikega znanja (védenje, spretnosti, veščine) na različnih ravneh. Zato poleg pisnih preizkusov znanja in ustnih odgovorov ocenjuje izdelke (pisne, likovne, tehnične, praktične in druge za predmet specifične) in izvedbo dejavnosti (govorne, gibalne, umetniške, eksperimentalne, praktične, multimedijske, demonstracije, nastope in druge za predmet specifične), s katerimi dijak izkaže svoje znanje.

SPECIALNODIDAKTIČNA PRIPOROČILA PODROČJA/PREDMETA

Pouk slovenščine kot drugega jezika se načrtuje celostno, tj. z mislijo na oblikovanje širokega, a trdno strukturiranega in poglobljenega znanja ob koncu gimnazijskega izobraževanja, opisanega v opredelitvi predmeta. Jezikovnemu in književnemu pouku v gimnaziji je namenjenih načeloma enako število ur, a naj se pouk jezika in književnosti znotrajpredmetno prepletata in dopolnjujeta. Izbirnost pri pouku književnosti naj ne posega v čas, namenjen pouku jezika.

Teme učnega načrta so zasnovane vsebinsko. Pri jezikovnem delu so obvezne štiri (Sporazumevanje in besedilo, Slovenski jezik v prostoru, družbi in času, Jezikovni sistem in njegova vloga, Pravopis in pravorečje), ena je izbirna (Slovenščina v digitalni dobi), pri književnosti pa učitelj izbere najmanj pet od desetih tem, pri čemer so tri predpisane (Branje literarnih besedil v celoti, Romantika, Moderna), dve pa izbere izmed drugih sedem. Po svoji presoji lahko učitelj obravnava tudi več kot pet tem ali dodatno samo dele drugih, neizbranih tem. Ravno tako izbira učitelj besedila, ki se bodo obravnavala pri pouku: iz tem, ki jih je izbral, določi za obravnavo po eno besedilo iz vsakega sklopa oz. s seznama besedil v posamezni temi. Izbrano besedilo obravnava bodisi celostno, skozi vse faze šolske interpretacije, bodisi se odloči zgolj za posamezno fazo, npr. branje, izražanje doživetij in mnenj, branje in določanje teme, branje in (po)ustvarjanje. Taka interpretacija dopušča tudi branje dodatnih besedil v posamezni enoti. Da se oblikuje in ohranja preglednost razvoja literarnega sistema, naj se teme, ki jih učitelj ni izbral za poglobljeno obravnavo, obravnavajo informativno, bodisi s kratko razlago učitelja ali na kakšen drug način.

Teme so v učnem načrtu zapisane zaporedno, kar pa ne pomeni, da se vse obravnava v tem sledu niti ne nujno zaokroženo vsako posebej, ampak z mislijo na celovito dijakovo znanje, njegove interese, pričakovanja in zmožnosti, znanje slovenščine ali cilje, ki jih učitelj namerava doseči, idr.

Izbirnost ciljev, tem in didaktičnih pristopov učitelju omogoča individualizacijo in diferenciacijo pouka. Učitelj pouk organizira tako, da so v čim večji meri zadovoljene skupne in različne potrebe dijakov. Vsi dijaki, učno šibkejši in nadarjeni, z več in manj znanja slovenščine, naj se pri pouku počutijo varni, sprejeti in spoštovani. Učitelj upošteva njihovo predznanje, sposobnosti, inteligenco idr. Individualizira in diferencira didaktične pristope, načine preverjanja in izkazovanja znanja, izbirne cilje, organizacijo pouka, izbiro (literarnih) besedil ipd.

Pri pouku slovenščine se uresničuje tudi skupne cilje, ki so integrirani v predmetne cilje, didaktična priporočila in teme. Skupni cilji pokrivajo pet področij: jezik, državljanstvo, kulturo in umetnost; trajnostni razvoj; zdravje in dobrobit; digitalno kompetentnost; podjetnost. Nekateri so v celoti prekrivni s cilji pouka slovenščine kot drugega jezika (npr. digitalna kompetentnost pri temi Slovenščina v digitalni dobi, razumevanje pomena branja, kritično mišljenje ipd.), druge se lahko uresničuje pri aktualizaciji literarnih besedil (npr. cilje s področja trajnostnega razvoja v okviru obravnave besedilnih vrst oz. izbire izhodiščnih besedil za jezikovni pouk), pri poglobljanju predmetnih ciljev (npr. razvijanje empatije pri pouku književnosti, etična refleksija, izražanje v umetnosti, spoznavanje kulture in umetnosti), z didaktičnimi pristopi (npr. sodelovanje z drugimi s skupinskim delom ali kakšno drugo didaktično izbiro), medpredmetnim in znotrajpredmetnim povezovanjem ipd.

Pouk slovenščine je didaktično pester. Učitelj sledi pretežno komunikacijskemu modelu književnega in jezikovnega pouka. Prva faza komunikacijskega modela so dejavnosti pred obravnavo nove snovi. Ta poleg preverjanja, kaj dijaki že vedo/znajo, motivacije ali uvoda zajema še širšo kontekstualizacijo in vživljanje v vloge, načrtovanje obravnave besedila oz. sporazumevalne izkušnje ter njeno napoved. Druga faza so dejavnosti med obravnavo. Ta naj v komunikacijskem modelu vsebuje delo z besedilom, ki naj se opre na konkretno sporazumevalno izkušnjo; učenje naj izhaja iz besedila in se k njemu vedno vrača. Sklepna faza po obravnavi naj bo obsežnejša in naj vključuje več dejavnosti, ne le ponavljanje in utrjevanje nove snovi. K tema dejavnostma naj se pridružijo še umeščanje nove snovi v sistem, dijakova metakognicija in nove naloge.

Pestrost pouka učitelj doseže s prepletanjem različnih didaktičnih strategij, učnih metod in oblik, predvsem takih, ob katerih so dijaki dejavni in sami izgrajujejo svoje znanje. Prevladuje problemsko, sodelovalno, raziskovalno, izkušnjsko in projektno učenje. Osrednja metoda književnega pouka je šolska interpretacija.

Književni pouk spodbuja komunikacijo med besedilom, dijaki in učiteljem, zasnovan je problemsko in ustvarjalno. Literarno besedilo najprej umestimo v čas in prostor, sledi glasno interpretativno branje literarnega besedila, izražanje doživljanja prebranega ter besedilno-kontekstna literarna interpretacija. Obravnavo sklenemo s spodbujanjem odzivov dijakov na obravnavano literarno besedilo. V primeru literarnih besedil z veliko tujostmi, ki so učencem težje razumljiva, se priporoča, da se najprej odpravijo tujosti in doseže razumevanje prebranega in šele nato spodbudimo izražanje doživljanja prebranega. Sklepno odzivanje na obravnavana literarna besedila stremi k (meta)kognitivno-kritičnemu premisleku. Ta lahko izhaja iz prvotnega doživljajskega odziva, a je njegova nadgradnja. Dijak v sklepnem odzivanju preko logično-racionalnih miselnih procesov ob uporabi književnega znanja aktivira višje taksonomske miselne procese, kot so vrednotenje, aktualizacija, (po)ustvarjanje, kritična refleksija.

Pri pouku velja smiselno kombinirati tudi vse učne oblike (tj. skupinsko delo, frontalni pouk, delo v dvojicah, individualno delo). Dijaki so pri pouku aktivni, rešujejo avtentične izzive, ki zahtevajo predmetno in medpredmetno znanje, uporabo veščin in medsebojno sodelovanje. Dijaki naj imajo možnost izraziti razmislek o svojem učnem procesu, izboljševati in spremljati svoj napredek pri učenju.

Z letno pripravo učitelj načrtuje znotrajpredmetne in medpredmetne povezave (zlasti s poukom italijanščine) ter timsko poučevanje (zlasti s poukom italijanščine), pri čemer izhaja iz organizacijskih in kadrovskih okoliščin svoje šole, predvsem pa iz ciljev, ki jih s sodelujočimi učitelji lahko s tako povezavo doseže. Medpredmetno povezan pouk se udejanja na različne načine: na primer kot motivacija, nadgradnja obstoječega znanja, oblikovanje avtentičnih nalog, projektni dan, timsko izvedena ura ipd.

Kakovosten pouk slovenščine kot drugega jezika poteka v varnih, spodbudnih, vključujočih in raznolikih učnih okoljih, tudi zunaj učilnice, ter ob uporabi raznovrstnih, za slovenščino relevantnih didaktičnih gradiv, digitalne tehnologije, učnih pripomočkov idr.



TEME, CILJI, STANDARDI ZNANJA

SPORAZUMEVANJE IN BESEDILO

OBVEZNO

OPIS TEME

V okviru teme Sporazumevanje in besedilo dijak uzavešča temeljno jezikovno znanje; nadgrajuje motivacijo in spretnosti s področja razvijanja bralne pismenosti; sprejema, razčlenjuje, tvori in kritično vrednoti različne vrste besedil, s tem razvija svojo (kritično) sporazumevalno zmožnost; spoznava besedilne vrste, besedilne skupine, besediloslovje ter pridobiva znanje in spretnosti s področja sprejemanja in tvorjenja besedila nasploh.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

SC (4.2.1.1) SC (5.1.4.1) SC (3.3.3.1) SC (1.1.5.1)

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Dijak ob ustreznih navodilih lahko izbirno sprejema, razčlenjuje, kritično vrednoti in tvori besedila tistih besedilnih vrst, ki jih je spoznal že v osnovni šoli (z italijanskim učnim jezikom), ne da bi se moral na to posebej pripravljati.

- a) S področja opisa in opisovanja so to: opis osebe, predmeta, dogajanja, živali, življenja vrstnikov ali drugih oseb, kraja, poklica, rastline, igre, športa.
- b) S področja argumentacije so to: oglaševalska besedila, predstavitev dogodka in svojega mnenja o njem, komentarji.
- c) S področja razlaganja so to: razlaga, definicija pojma, razlaga naravnega pojava.
- č) S področja pripovedovanja so to: različne vrste pripovedi (realne, fantazijske, o doživetjih, življenju osebe, dogodku in podobno).
- d) Dijak prepozna razliko med opisom osebe, oznako osebe in pripovedjo o življenju osebe.
- e) S področja medijskih besedil so besedilne vrste, ki jih je že spoznal: novica, vremenska napoved, intervju, podcast, potopis.
- f) S področja uradovanih besedil so to: obrazci in sezname različnih vrst.
- g) Od govorjenih besedil pozna govorni nastop in vse vrste pogovorov.

Poleg tega na podlagi osnovnošolskega znanja dijak nadgradi znanje o že znanih besedilnih vrstah ali na novo spozna naslednje besedilne vrste (v pokončnem tisku so obvezne, v poševnem so izbirne):

- » besedilo, ki je hkrati dejanje: vabilo, zahvala, opravičilo (1. l.), prijava, pritožba, prošnja (2. l.);
- » intervju in vrste pogovorov;
- » predstavitev (npr. osebe v povezavi s književnostjo) (1. l.);
- » življenjepis v različnih oblikah (2. l.);
- » *referat* (2. l.);
- » *reportaža* (3. l.);
- » komentar (*ocena, kritika*) (3. l.);
- » esejski sestavek (v povezavi s poukom književnosti in postopoma).

SC (5.3.5.1) SC (5.3.4.1) SC (1.1.5.1) SC (1.1.2.2)

RAZVIJANJE BRALNE PISMENOSTI

CILJI

Dijak:

- je motiviran za branje različnih vrst besedil in vztraja pri zahtevnejših bralnih nalogah;
- na mesec za obvezno domače branje umetnostnih in neumetnostnih besedil nameni vsaj tri ure;
SC (3.1.3.3)
- bere z razumevanjem;
- pri tvorjenju pisnih besedil izbere strategije, jih pojasni ter besedila glede na namen in vsebino utemeljeno poveže s svojim predstavnim svetom, učenjem in poklicnimi željami;
SC (4.1.2.1)
- ! pozna in smiselno uporabi vire v knjižnicah;
- predstavi svoj napredek pri razvijanju bralne pismenosti in našteje svoje aktivnosti s tega področja.
SC (5.3.5.2)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » na različne načine dokaže razumevanje prebranega.



DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Dijak znanje izkazuje v povezavi z drugimi cilji in s tematskimi sklopi. Učiteljem priporočamo raznolike, čim avtentičnejše, čim pristnejše, čim bolj življenjske pristope za motivacijo in preverjanje obveznosti (npr. s spisi, z govornimi nastopi/predstavitvami, s praktičnimi izdelki).  (5.2.2.1)

Navedeni orientacijski čas za branje umetnostnih in neumetnostnih besedil učitelj po lastni presoji preračuna v število strani ali ustrezna besedila. Cilj doseganja treh ur domačega branja umetnostnih in neumetnostnih besedil mesečno naj učitelj preverja individualno po svoji presoji.  (5.3.5.2)

Neumetnostna besedila se lahko vsebinsko navezujejo na vse predmete v šoli ali izvenšolsko dogajanje in na skupne cilje. Izkazovanje izpolnjevanja tega cilja je v sodobnem digitalnem svetu ključni pogoj za uspešno izvajanje ciljev pouka slovenščine kot drugega jezika in drugih predmetov. Priporočljiva je taka izbira neumetnostnih besedil s področja skupnih ciljev, ki podpirajo dijaka pri pridobivanju znanja ter razvijanju spretnosti in stališč za samostojno, odgovorno, ustvarjalno, inovativno in humano delovanje v družbi prihodnosti. Veliko priložnosti za obravnavo pri pouku ponuja področje trajnostnega razvoja, ki se lahko obravnava znotraj vseh predmetov in medpredmetno tako, da učitelj v pouk vključuje naslednje teme: podnebne spremembe, varstvo okolja in narave, pomen biodiverzitete, smotrna poraba energetskih virov, trajnostna proizvodnja in potrošnja, družbene neenakosti, migracije in integracija, mobilnost ter razvoj mest in prometa, medgeneracijska (ne)solidarnost, zdrav način življenja in dobro počutje, trajnostno kmetijstvo in hrana, demokracija in človekove pravice, kulturna raznolikost, strpnost in inkluzija, družbena (ne)pravičnost, moralni odnos do živali in okolja ipd. Tako aktualizira jezikovni pouk in dijaku omogoča razvijanje (kritične) sporazumevalne zmožnosti.  (2.1.1.1)  (2.1.2.1)  (2.4.3.1)  (2.2.1.2)



BESEDILO, BESEDILNE VRSTE, BESEDILNE SKUPINE

CILJI

Dijak:

O: sprejema, razčlenjuje, tvori in kritično vrednoti različne vrste besedil ter s tem razvija svojo (kritično) sporazumevalno zmožnost.

SC (1.1.1.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

» sprejema, pozna, razčlenjuje in tvori naslednje besedilne vrste: **vabilo, zahvala, opravičilo, prijava, pritožba, prošnja, intervju, predstavitev** (npr. osebe v povezavi s književnostjo), **življenjepis, referat, reportaža, komentar** (ocena, kritika), **esejski sestavek**;

» na podlagi znanih besedilnih vrst (tudi iz osnovne šole) vodeno sprejema, razčlenjuje in kritično vrednoti tudi druge, znane, deloma znane ali še neznane besedilne vrste po avtonomnem izboru učitelja, kakor so našteje v didaktičnih priporočilih za to temo.

TERMINI

◦ opis ◦ reklama ◦ pripoved ◦ medijsko besedilo ◦ seznam ◦ obrazec ◦ govorni nastop ◦ pogovor
◦ predstavitev ◦ oglaševalsko besedilo ◦ mali oglas ◦ manipulativno besedilo ◦ razlaga ◦ oznaka ◦ vabilo
◦ prijava ◦ pritožba ◦ intervju ◦ življenjepis ◦ referat ◦ reportaža ◦ komentar

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Dijak se ne uči značilnosti vsake besedilne vrste izolirano, prav tako ne doživlja vsake besedilne vrste ločeno od drugih, ampak postopoma povezuje besedilne vrste v besedilne skupine. Sprejema, tvori, razčlenjuje in kritično vrednoti jih na podlagi didaktičnih priporočil za to temo. Pri pouku naj prevladuje samostojno tvorjenje besedilnih vrst. Nekatere od njih spozna dijak tudi pri pouku italijanščine in tujega jezika, zato je priporočljivo načrtovati pouk tako, da dijak to znanje lahko prenaša s predmeta na predmet. Ne glede na besedilne vrste, ki so navedene v didaktičnih priporočilih za to temo, naj dijak čim večkrat pripoveduje o svojih doživetjih, predstavlja umišljene dogodke/svetove, poroča o zanimivih/aktualnih dogodkih, predstavlja svoje mnenje o aktualnih dogodkih, obnavlja in ocenjuje knjigo/film/prireditev, predstavlja svoje poklicne, študijske načrte ipd.

BESEDILOSLOVJE IN TVORJENJE TER SPREJEMANJE BESEDILA

CILJI

Dijak:

- : spozna besediloslovje slovenskega jezika, njegovo vlogo pri boljšem sprejemanju in tvorjenju besedil;
 - : razvija besediloslovno, metajezikovno, skladenjsko, oblikoslovno in besedoslovno zmožnost, zlasti pa (kritično) sporazumevalno zmožnost;
 - : upošteva dejavnike sporazumevanja in lastnosti besedilnih vrst, sprejema, razčlenjuje ter tvori (tudi večkodna) besedila že usvojenih in neznanih vrst.
- SC (5.3.5.3)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » **prepozna, poimenuje in določi dejavnike sporazumevanja** (udeleženci: tvorec [/avtor/sporočevalec/pisec/govorec], prejemnik [/naslovnik], sogovorec, okoliščine: kraj [nastanka/objave], čas [nastanka/objave]), tudi če so navedeni samo posredno, jih poimenuje in tvori dejavnikom ustrezna besedila;
- » **v besedilu prepozna, poimenuje in predstavi: uvod, jedro, zaključek** (smiselno glede na besedilno vrsto), **členitev na odstavke; temo besedila; namen besedila** (avtorjev namen: posredni, neposredni; družbena vloga udeležencev sporazumevanja, s tem povezana institucionalno dana [ne]moč udeleženca) in njegov vpliv na zvrstnost ter formalnost; prenosnik: slušni, vidni itd.;
- » **razvrsti znano ali neznano besedilo glede na naslednje kriterije: neumetnostno, umetnostno; praktičnosporazumevalno, medijsko, strokovno** (znanstveno, poljudnoznanstveno), **uradnovalno; zasebno, javno; neuradno, uradno;** neformalno, manj formalno, formalno; **govorjeno, zapisano; objektivno, subjektivno;**
- » na podlagi poznavanja vrst odvisnih stavkov in priredij določi pomenska razmerja med povedmi: vezalno, protivno, časovno, vzročno, posledično, pojasnjevalno, namerno, pogojno;
- » praktično **uporabi** in našteje naslednje **prvine navezovanja in napovedovanja**: nanašalnica; naveznik (anafa); vrste navezovanja in napovedovanja: dobesedna ponovitev, osebna glagolska oblika, zaimek (ali prislov, rabljen kot zaimek), sopomenka, nadpomenka, pomenski opis (parafraza);
- » **prepozna in uporabi** naslednje **slogovne postopke** (načine razvijanja teme): pripovedovanje, opisovanje, razlaganje, utemeljevanje/argumentacija, *obveščanje*;
- » bere in tvori večkodno besedilo;

- » izbira in prepozna jezikovne in nejezikovne znake ter njihovo součinkovanje pri ustvarjanju pomena;
- » govori, piše, bere, posluša in razčlenjuje znane besedilne vrste, tudi tiste, ki jih je spoznal v osnovni šoli.

TERMINI

- uvod ◦ jedro ◦ zaključek ◦ odstavek ◦ tema besedila ◦ umetnostno besedilo ◦ neumetnostno besedilo
- praktičnosporazumevalno besedilo ◦ medijsko besedilo ◦ strokovno besedilo ◦ znanstveno besedilo
- poljudnoznanstveno besedilo ◦ uradnovalno besedilo ◦ uradno besedilo ◦ neuradno besedilo ◦ formalno besedilo ◦ neformalno besedilo
- govorjeno besedilo ◦ zapisano besedilo ◦ objektivno besedilo
- subjektivno besedilo ◦ tvorec ◦ prejemnik ◦ naslovnik ◦ besedni jezik ◦ nebesedni jezik ◦ slušni prenosnik
- vidni prenosnik ◦ navezovanje ◦ napovedovanje ◦ nanašalica ◦ pripovedovanje ◦ opisovanje ◦ razlaganje
- utemeljevanje/argumentacija ◦ sogovorec ◦ sporočevalčev namen

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Dijak razvija zmožnost tvorjenja in sprejemanja (večkodnih) besedil na različne načine. Večkodno besedilo je besedilo, ki združuje besedna in nebesedna izrazna sredstva: različne semiotske kode, na primer besede (besedno/verbalno) in fotografijo/graf/zemljevid/barve/grafično poudarjene besede.

Priporočamo, da dijak ob tem čim bolj celostno opazuje vsebine, navedene v standardih znanja. Besedila tvori in sprejema tako, da na primer:

- » opazuje, razume, presoja tvorbo in sprejemanje besedil;
- » kritično bere eno- in večkodna besedila;
- » tvori okoliščinam (dejavnikom) ustrezna enogovorna in dvogovorna besedila;
- » sprejema in tvori besedila na čim bolj različne, tudi nepričakovane načine, ob tem pa utrjuje in usvaja znanja in spretnosti, navedene v standardih znanja; opazuje, kako lahko tvorec besedila izraža svoj namen posredno in neposredno;
- » opazuje in uporablja jezikovne in nejezikovne znake ter njihovo součinkovanje pri ustvarjanju pomena;
- » prireja isto besedilo za razne naslovnike in glede na različne okoliščine ter pojasni svoje priredbe;
- » razvija zmožnost pogovarjanja, dopisovanja, tvorjenja in kritičnega sprejemanja enogovornih besedil, tako da smiselno nadgrajuje načine obravnave besedila iz osnovne šole ter iz letnika v letnik.

Pri določanju jezikovne zvrstnosti in pri tvorbi besedil dijak odgovori na ključna vprašanja: kdo, kaj, kje/kdaj, zakaj, kako tvori besedilo/je tvoril besedilo.

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Dijak znanje izkazuje v povezavi z drugimi cilji in s tematskimi sklopi.

Doseganje treh ur domačega branja umetnostnih in neumetnostnih besedil mesečno učenec dokaže s poznavanjem prebranih umetnostnih in neumetnostnih besedil v obsegu določenega števila strani po presoji učitelja. Neumetnostna besedila se lahko vsebinsko navezujejo na vse predmete v šoli. Izkazovanje izpolnjevanja tega cilja je v sodobnem digitalnem svetu ključni pogoj za uspešno izvajanje ciljev pouka slovenščine kot drugega jezika in drugih predmetov.



SLOVENSKI JEZIK V PROSTORU, DRUŽBI IN ČASU

OBVEZNO

OPIS TEME

V okviru teme dijak uzavešča značilnosti slovenskega jezikovnega prostora, vlogo prvega in drugega jezika v dvojezični družbi, spozna jezikovne zvrsti slovenskega jezika in okoliščine za njihovo rabo ter zgodovino slovenskega jezika. Razvija in krepi svojo jezikovno, narodno in državljansko zavest.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

SC (3.3.1.2) SC (1.1.5.1)

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

SC (3.3.1.2) SC (3.3.4.1)

SLOVENSKI JEZIKOVNI PROSTOR

CILJI

Dijak:

○: praktično uzavešča značilnosti slovenskega jezikovnega prostora, vključno z jeziki, ki ga obkrožajo.

SC (1.2.3.2 | 1.2.5.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » prostorsko umesti slovenski jezik (Republika Slovenija in slovensko zamejstvo v Avstriji, Italiji, na Madžarskem in Hrvaškem; zamejski Slovenci);

- » **pozna vlogo italijanščine v delu slovenske Istre in madžarščine v delu Prekmurja ter vlogo drugih jezikov v Republiki Sloveniji** (Ustava Republike Slovenije); **SC** (1.2.1.1)
- » pozna razprostranjenost slovenščine v Republiki Sloveniji, njenem zamejstvu in po svetu, tj. izseljenstvu in zdomstvu, v Evropski uniji in drugod (1. l.);
- » prostorsko umesti sosedske jezike slovenskega jezika (hrvaški, nemški, madžarski, italijanski; furlanski);
- » **poimenuje svoj prvi/materni jezik in predstavi njegov (zakonski) jezikovni položaj v Republiki Sloveniji.** **SC** (1.2.5.1)

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Ta tematika predstavlja nadgraditev znanja iz osnovne šole (z italijanskim učnim jezikom), zato naj bo pouk izrazito problemski. Dijak naj se поблиže seznani z vsaj enim odprtim problemom v zvezi s slovenskim jezikovnim prostorom in dvojezičnim prostorom v delu slovenske Istre (ekskurzija, ogled dokumentarnega filma, pogovor z vrstniki iz zamejstva/izseljenstva, lastne izkušnje ipd.). Dijaku moramo omogočiti, da bo s pomočjo pridobljenega znanja odgovorno prispeval k političnim in civilnodružbenim iniciativam s tega področja, opozorimo ga na nevarnost diglosije.

(SLOVENSKI) JEZIK V DRUŽBI

CILJI

Dijak:

- razvija zavest o slovenskem jeziku v družbi in jezikih v družbi nasploh.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » opiše slovenščino kot drugi ali jezik okolja v Sloveniji in slovenščino kot materni jezik ; vlogo slovenskega jezika v Republiki Sloveniji in slovenskem zamejstvu, Evropski uniji in po svetu; **slovenščino kot uradni jezik v Republiki Sloveniji**, Evropski uniji in v zamejstvu;
- » utemelji pomen rabe slovenščine v vsakdanjem in šolskem ter poklicnem življenju;
- » poimenuje svoj materni jezik ali jezik okolja; prvi, drugi, tuji jezik sebe in svojih sošolk in sošolcev; **uradni in državni jezik Republike Slovenije**; poimenovanja preprosto utemelji;
- » opiše in utemelji jezik kot sredstvo za sporazumevanje;
- » prepozna, opiše in utemelji vlogo nebesednega jezika ob besednem jeziku.

TERMINI

- prvi (materni) jezik ○ drugi jezik ○ tuji jezik ○ jezik okolja ○ uradni jezik ○ državni jezik ○ besedni jezik
- nebesedni jezik

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Dijak lahko:

- » predstavi svoj materni jezik (italijanščino ali kateri drug jezik), okoliščine, v katerih ga uporablja, in svoj odnos do njega;
- » primerja okoliščine rabe maternega jezika in slovenščine kot jezika okolja;
- » primerja svoj odnos do maternega jezika in slovenščine kot jezika okolja in državnega jezika;
- » primerja svojo sporazumevalno zmožnost v maternem in slovenskem jeziku kot jeziku okolja;
- » predstavi izgovorne, pisne, poimenovalne in slovnične podobnosti ter razlike med svojim maternim jezikom in slovenščino.

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Dijak izkazuje zavest o (slovenskem) jeziku v družbi in jeziku v družbi nasploh zlasti tako, da:

- » poimenuje svoj materni jezik (če ta je ali ni slovenščina);
- » predstavi izgovorne, pisne, poimenovalne in slovnične podobnosti in razlike med italijanščino in slovenščino;
- » določi, kakšno vlogo, funkcijo in status ima (lahko) slovenščina v Republiki Sloveniji in slovenskem zamejstvu, Evropski uniji in izseljenstvu;
- » pojasni, kdo v njegovem okolju govori slovenščino kot jezik okolja, kdo kot materinščino in za koga je slovenščina tuji jezik.

JEZIKOVNE ZVRSTI

CILJI

Dijak:

🔵: spoznava zvrsti slovenskega jezika, njihove značilnosti in okoliščine ter ustreznost njihove rabe.

🔴^{SC} (3.3.1.2 | 1.1.5.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » **našteje zvrsti slovenskega jezika (knjižni jezik, pogovorni jezik, narečje)** in pojasni njihove značilnosti ter formalne, manj formalne in neformalne okoliščine rabe jezika;
- » *pojasni in presodi okoliščine rabe knjižnega in pogovornega jezika ter narečja v izbranem besedilu;* 🔴^{SC}
(3.3.1.2)
- » **prepozna in poimenuje rabo slenga in žargona**, ki se lahko naslanjata na posamezno drugo jezikovno zvrst, in jo ponazori s primeri;
- » pri tvorbi besedil v slovenščini zna utemeljeno izbrati najustreznejšo zvrst slovenskega jezika glede na dane okoliščine oz. presoditi, ali je bila uporabljena primerna jezikovna zvrst.

TERMINI

- jezikovna zvrst ◦ knjižni jezik ◦ pogovorni jezik ◦ narečje ◦ sleng ◦ žargon ◦ formalen ◦ neformalen
- manj formalen

ZGODOVINA SLOVENSKEGA JEZIKA

CILJI

Dijak:

O: spoznava osnovne jezikovne družine v Evropi in njihove pomembnejše jezike ter razvoj slovenščine od praslovanščine do sodobne slovenščine.

SC (1.3.2.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » našteje osnovne satemske in kentumske skupine indoevropskih jezikov;
- » našteje osnovne jezikovne družine v Evropi in njihove značilne predstavnike;
- » opiše zgodnji razvoj slovenskega knjižnega jezika in njegove prednike;
- » opiše zgodovino slovenskega jezika.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Zgodovino slovenskega jezika se obravnava sintetično (1., 2., 3. l.), lahko se jo povezuje s poukom književnosti, a ob zavedanju, da zgodovina jezika poteka vzporedno z zgodovino književnosti in se ne razvija z isto dinamiko.

Pri poznavanju zgodovine slovenskega jezika izpostavimo osebnosti in ključna dela ter poenostavljeno razvoj slovarjev, slovnice in pravopisov.

SC (4.1.1.1) **SC** (1.3.2.1)

JEZIKOVNI SISTEM IN NJEGOVA VLOGA

OBVEZNO

OPIS TEME

V okviru teme Jezikovni sistem in njegova vloga dijak dejavno, problemsko in z vidika celostne obravnave spozna vse ravnine jezikovnega sistema slovenskega jezika. S tem pridobi metajezikovno znanje in osnovo za razvijanje in krepitev svoje (kritične) sporazumevalne zmožnosti, zlasti pa svoje jezikovne samozavedi pri rabi slovenščine.

Znanje, pridobljeno z izpolnjevanjem ciljev in standardov te teme, ne sme biti samo sebi namen, ampak mora biti tesno povezano s tvorbo in sprejemanjem besedil. Tema se neposredno povezuje tudi s poukom italijanščine kot prvega jezika in poukom tujih jezikov.

Vsi cilji, standardi in vsebine, ki se ponavljajo glede na slovenščino kot drugi jezik v osnovni šoli, se po vertikali nadgrajujejo, utrjujejo in poglobljeno spoznavajo.

Dijak znanje s področja jezikovnih ravnin povezuje z vsemi (tudi književnimi) temami v učnem načrtu in z znanjem, predvidenim v učnem načrtu za italijanščino.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

SC (1.1.3.2) SC (1.1.3.1) SC (1.1.2.1) SC (1.1.1.1)

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Usvajanje jezikovnega sistema naj poteka z zavedanjem, da gre pri tem za usvajanje oziroma uzaveščanje modelov, ki dijaku pomaga do boljšega tvorjenja in sprejemanja besedil v slovenščini, medpredmetno pa tudi k boljšemu tvorjenju in sprejemanju besedil v italijanščini kot prvem jeziku. Teoretično znanje mora biti usmerjeno v praktično rabo ob besedilih, a z zavedanjem, da ima podobno vlogo kakor formule v matematiki. Usvajanje jezikovnosistemskega znanja naj bo zato časovno ekonomično, s poudarkom na dejavnosti in problemskem pouku po usvojenih osnovnih zakonitostih in ne pred njimi. Ključen poudarek tega dela jezikovnega pouka naj bo usmerjen k povezovanju snovi v celoto in ne k podrobnostim.

Izogibajmo se učenju definicij na pamet in nasploh definicijam, ko je le možno, saj je jezikovnosistemske pojave mnogo lažje prepoznati in poimenovati kot razložiti. Vloga jezikovnosistemskega znanja pri višjih taksonomskih ravneh znanja je v poznavanju možnosti za čim večjo slogovno raznovrstnost besedila (pretvorbe) in v pridobivanju sposobnosti tvorjenja zapletenega besedila v nepričakovanih okoliščinah in na nepričakovano

tematiko. Dijak naj po možnosti primerja jezikovne pojave v slovenščini in italijanščini ^{SC} (1.1.3.2), saj s tem krepí svojo splošno jezikovno zmožnost, ki je ključna za dvojezične okoliščine in večjezični svet.

Dijak že v osnovni šoli (z italijanskim učnim jezikom) usvoji jezikovnosistemsko znanje, zato priporočamo, da to znanje ponovi na začetku 1. letnika in da na ravni srednje šole gradimo na poenotenem obstoječem znanju ^{SC} (5.3.5.3) ter ne poučujemo, kot da bi poučevali »znova«. Priporočilo se ustrezno modificira za dijake brez znanja slovenščine oz. s slabim znanjem slovenščine.

Opis jezikovnega sistema temelji na oblikoslovno-pomenoslovni delitvi besednih vrst, kakor je opisana v trenutni šolski slovnici (dostopno na strani <https://aplikacija.un.zrss.si/api/link/okpuu0v> in v knjižni obliki). Ta opis se v nekaterih podrobnostih razlikuje od opisa na podlagi skladenske delitve besednih vrst, na kar moramo biti pozorni pri oblikovanju vaj ali uporabi različnih starejših priročnikov. Gre za majhne spremembe, ki prihranijo pri pouku veliko časa: manj zaimkov, števniki brez zapletov pri prilastku, veznik, lažja obravnava prilastka, manjše število sklanjatev, preprostejše določanje stavčnih členov, upoštevanje mejnih primerov med predmetom in prislovnim določilom, združitve sklepalnega in posledičnega priredja v eno samo – v posledično priredje, odprava izrazov: naslonska, navezna, naglasna oblika zaimkov > dolga in kratka oblika zaimkov, zaimek, povezan s predlogom, občna imena > splošna poimenovanja.

JEZIKOVNE RAVNINE IN UNIVERZALNOST JEZIKOVNEGA SISTEMA

CILJI

Dijak:

○: dopolnjuje svoje poznavanje jezikovnih ravnin in ob tem povezuje svoje poznavanje jezikovnega sistema ter njegove vloge v logično zaokroženo celoto, jezikovni sistem razume tudi kot univerzalni pojmovni aparat za opis katerega koli jezika;

○: se zaveda podobnosti in razlik med jeziki in je na to pozoren tudi pri uporabi gradiv v tujih jezikih, pri uporabi prevajalnikov, velikih jezikovnih modelov, avtomatsko prevedenih spletnih strani itd.;

^{SC} (1.1.3.1)

○: se zaveda, da različne jezike lahko opisujemo na podoben način; pri pouku italijanščine in tujih jezikov zato uporablja znanje, pridobljeno pri pouku slovenščine, in obratno; zna primerjati jezike, ki se jih uči, in razpoznavna podobnosti ter razlike med njimi.

^{SC} (1.1.3.1 | 1.1.3.2)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » izbrani že usvojeni jezikovni pojav umesti v ustrezno jezikovno ravnino (glasoslovje, besedotvorje, besedoslovje, oblikoslovje, skladnja, besediloslovje);
- » opiše besedilo, poved, stavek, besedo itd. z vidika različnih jezikovnih ravnin;
- » za izbrano že usvojeno jezikovno vsebino najde primere tudi v prvem/učnem jeziku in v tujih jezikih, ki se jih uči.  (1.1.3.2)

TERMINI

- jezikovna ravnina ◦ jezikovni sistem ◦ glasoslovje ◦ besedotvorje ◦ besedoslovje ◦ oblikoslovje ◦ skladnja
- besediloslovje

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Dijak naj vsa štiri leta umešča svoje jezikovno znanje na posamezne ravnine in ga zato ves čas opazuje kot celoto. V okviru tega vsako leto (zlasti pa v 1. letniku) ponovi celotno jezikovnosistemsko znanje. **Pri tem je mnogo pomembnejše poznavanje celote kakor podrobnosti.**

GLASOSLOVJE

CILJI

Dijak:

●: dejavno in problemsko spoznava glasoslovje slovenskega jezika in s tem razvija glasoslovno, pravopisno, pravorečno in metajezikovno zmožnost.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » opiše knjižno izreko besed, tudi v primerjavi z neknjižnim izgovorom;
- » zna izgovoriti besedo na podlagi glasoslovno ustreznega zapisa in zapisati izgovor besede z ustreznimi znamenji;
- » s primeri pokaže razlike med slovensko izreko in izreko v italijanščini ali prvem tujem jeziku;
- » prepozna, našteje in uporabi ter poišče primere za samoglasnike (vokale): *i, e* (ozkie), *ε* (široki *e*), *a* (zapis polglasnika, mesto polglasnika, neobstojni polglasnik), *α, ɔ* (široki *o*), *o* (ozki *o*), *u*; spremembe samoglasnikov: preglas;
- » prepozna, našteje, uporabi in poišče primere za soglasnike (konzonante): zvočniki, nezvočniki (zveneči, nezveneči); zaporniki, priporniki, zlitniki; različice glasnikov (variante fonemov): *v, l, n*; zapis in izgovor soglasnikov;
- » v besedilih pravilno uporabi primere, ko v besedah prihaja do prevoja, mehčanja [palatalizacije], jotacije ali prilikovanja po zvonečnosti [asimilacije];
- » pojasni in ilustrira s primeri ali prepozna: naglasno mesto (naglašeni in nenaglašeni samoglasnik), samoglasniško kolikost (*dolgi in kratki samoglasnik*); določi jakostni (dinamični) naglas; besede brez naglasa, z enim naglasom in z več naglasi; naglasna znamenja: ostrivec (teoretično in praktično), krativec (samo teoretično), strešica (teoretično in praktično);
- » pravopisno ustrezno zapiše glasove;
- » najdene napake analizira in jih odpravi.

TERMINI

◦ glasoslovje ◦ mesto izgovora ◦ glas ◦ samoglasnik ◦ ozki *e* ◦ ozki *o* ◦ široki *e* ◦ široki *o* ◦ polglasnik
 ◦ neobstojni polglasnik ◦ preglas ◦ soglasnik ◦ zvočnik ◦ nezvočnik ◦ zveneči ◦ nezveneči ◦ različice
 glasnikov ◦ naglas ◦ naglašeni samoglasnik ◦ nenaglašeni samoglasnik

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Dijak naj znanje glasoslovja uzavesti do te mere, da bo lahko sam odpravljal težja mesta v zapisu in pravorečnem izgovoru besed ter uporabljal priročnike slovenskega jezika in tujih jezikov, v katerih je označen izgovor. Poznavanje glasoslovja mu pomaga pravilno zapisovati in izgovarjati besede ter tudi na ravni oblikoslovja in besedotvorja.

Pouk glasoslovja naj bo čim manj usmerjen v učenje vrst glasov na pamet. S pomočjo skic izgovora glasov lahko dijak sam opazuje vzroke za delitev glasov v vrste, zato tak pouk močno spodbujamo. Raven in oblika pouka glasoslovja naj se prilagaja dijakovim zmožnostim. To je snov, ki je za poučevanje zahtevna, saj se hitro spremeni zgolj v kratkotrajno pomnjenje faktografije.

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Dijak izkazuje znanje glasoslovne zmožnosti zlasti na naslednje načine:

- » opiše knjižno izreko besed v skladu z glasoslovnim znanjem, tudi v primerjavi z neknjižnim izgovorom;
- » zna izgovoriti besedo na podlagi glasoslovno ustreznega zapisa in zapisati izgovor besede z ustreznimi znamenji;
- » na podlagi skice izgovora določi možen izgovor (možna izgovora) glasu;
- » s primeri pokaže razlike med slovensko izreko in izreko v italijanščini ali prvem tujem jeziku.

BESEDOSLOVJE

CILJI

Dijak:

○: dejavno in problemsko spozna besedoslovje slovenskega jezika in s tem razvija poimenovalno (besedoslovno) in metajezikovno zmožnost, spozna in redno uporablja jezikovne portale, spozna knjižne jezikovne priročnike;

○: izraža informacijske potrebe, išče podatke, informacije in vsebine v digitalnih okoljih ter izboljšuje osebne strategije iskanja.

SC (4.1.1.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » izbira besedilu in okoliščinam ustrezne besede, izogiba se ponavljanju besed ipd.;
- » razloži besede in besedne zveze iz prebranega/poslušanega besedila in jih uporabi v novih povedih;
- » predstavi pomene dane večpomenske besede in jih ponazori v povedih;
- » poimenuje, pozna, razloži in tvori sopomenko (sinonim), protipomenko, nadpomenko, podpomenko, enakoizraznico (homonim), besede iz iste besedne družine in iz istega pomenskega polja;
- » zamenja prevzeto besedo s slovensko ustreznico in obratno ter vrednoti vlogo (po izvoru) slovenske in prevzete besede;
- » predstavi besedo kot (dvodelni) znak;
- » prepozna, poimenuje in razloži stalno besedno zvezo, frazem, pregovor in jih ustrezno uporabi v besedilu;
- » zna izbirati in uporabljati ustrezne spletne ter knjižne jezikovne priročnike in zna pojasniti njihovo zgradbo in vlogo;
- » poimenuje, pozna, razloži in ustrezno rabi besedje glede na slogovno vrednost: nezaznamovano, zaznamovano; besedje glede na izvor: slovensko, prevzeto v slovenščino;
- » aktivno uporablja jezikovne priročnike (slovnica, pravopis, slovar: splošni, sinonimni, frazeološki, terminološki, zgodovinski, etimološki, narečni, jezikovni atlas) tako, da izlušči pomembne podatke, jih predstavi, interpretira ter presodi, kje in kako jih uporabljati (1., 2., 3., poglobljeno 4. l.);
- » pozna in razloži zgradbo knjižnega in spletnega slovarskega sestavka ter prepozna slovarsko oznako (kvalifikator).

TERMINI

- besedoslovje ◦ beseda ◦ besedna družina ◦ pomensko polje ◦ enopomenka ◦ večpomenka ◦ sopomenka
- protipomenka ◦ nadpomenka ◦ podpomenka ◦ stalna besedna zveza ◦ frazem ◦ pregovor
- nezaznamovano ◦ zaznamovano ◦ prevzeto ◦ etimologija ◦ slovnica ◦ slovar ◦ slovarski sestavek
- splošni slovar ◦ frazeološki slovar ◦ terminološki slovar ◦ zgodovinski slovar ◦ narečni slovar ◦ pravopis
- sinonimni slovar ◦ splošni slovar

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Dijak naj snov usvaja mimogrede ob besedilih vsa štiri leta, torej tudi ko ne »obravnavamo« te snovi, če ima za to dovolj osnovnega znanja iz osnovne šole z italijanskim učnim jezikom. Jezikovne informacije naj dijak pridobiva zlasti na portalih *Fran, Franja, Gigafida, Viri CJVT* in njim podobnim. Dijaka opozarjamo, da so jezikovne informacije v sodobnem času lahko zelo različno kvalitetne in da ga slabo izdelani priročniki lahko zavajajo. Slovarje in priročnike naj spoznava čim bolj v digitalni obliki (v šoli na projekciji, doma na pametnih telefonih in računalniku) ter čim večkrat sproti, ne samo enkrat intenzivno. Slovnico ima dijak lahko večkrat ob sebi (podobno kot atlas pri geografiji). Če je kakšno snov pozabil, mu omogočimo, da jo lahko vedno najde v slovnici. Tudi občasna raba slovnice in slovarjev pri preverjanju in ocenjevanju znanja je smiselna.

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Dijak pokaže zmožnosti s področja besedoslovja (poimenovalno zmožnost) na naslednje načine:

- » izbira besedilu in okoliščinam ustrezne besede, izogiba se ponavljanja besed ipd.;
- » razloži besede in besedne zveze iz prebranega/poslušanega besedila in jih uporabi v novih povedih;
- » predstavi pomene dane večpomenske besede in jih ponazori v povedih;
- » dani besedi najde sopomenko, protipomenko, nadpomenko, podpomenko, besede iz iste besedne družine in iz istega tematskega polja;
- » zamenja prevzeto besedo s slovensko ustreznico in obratno ter vrednoti vlogo po izvoru slovenske in prevzete besede;
- » predstavi besedo kot dvodelni znak;
- » razloži stalno besedno zvezo, frazem in ju uporabi v besedilu;
- » zna izbirati in uporabljati ustrezne spletne in knjižne jezikovne priročnike ter pojasniti njihovo zgradbo in vlogo.

BESEDOTVORJE

CILJI

Dijak:

○: dejavno in problemsko spoznava besedotvorje slovenskega jezika in s tem razvija besedotvorno, metajezikovno, pravopisno in glasoslovno zmožnost.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » **prepozna**, poimenuje in uporablja **netvorjenke in tvorjenke**;
- » zna določiti tvorjenki koren in besedotvorno obrazilo (predpona, medpona, pripona);
- » **prepozna in udejanji spremembe glasov pri tvorbi besed**;
- » zna tvorjenko pravilno zapisati (tudi skupaj, narazen in z vezajem) ter naglasiti;
- » **zna tvoriti tvorjenko iz besedotvorne podstave in/ali pomenskega opisa** ter prepozna vrsto tvorjenke: izpeljanke, sestavljenke, zloženske, *izpeljanke iz predložne zveze*, *medponsko-priponske zloženske*, podredne in priredne zloženske, sklopi;
- » **v besedilu nadomešča (opisne) besedne zveze, stavke ipd. s tvorjenkami in obratno**;
- » *v besedilu razume in zna pojasniti, kaj pomeni (novo)tvorjenka.*

TERMINI

- tvorjenka ◦ netvorjenka ◦ koren ◦ besedotvorno obrazilo ◦ predpona ◦ medpona ◦ pripona ◦ izpeljanka
- sestavljenka ◦ zloženska ◦ podredna zloženska ◦ priredna zloženska ◦ podstava ◦ sklop

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Obravnavanje besedotvorja naj bo v prvih letnikih usmerjena predvsem v praktično rabo, v 4. letniku pa jo teoretično zaokrožimo, a to naj bo osmišljeno z realnimi besedotvornimi potrebami dijaka in njegovim znanjem slovenščine.

Število vseh rabljenih besed postaja neobvladljivo, zato je pomembno, da smo sposobni tvorjenke pravilno razumeti.

OBLIKOSLOVJE

CILJI

Dijak:

○: dejavno in problemsko spozna oblikoslovje slovenskega jezika in s tem razvija oblikoslovno, metajezikovno, besedoslovno, pravopisno in glasoslovno zmožnost ter zmožnost tvorjenja in razumevanja besedila.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » **z vidika oblikoslovja pravilno uporablja, razume in zapisuje svoja besedila in jih primerja z oblikoslovjem italijanščine in tujih jezikov** ;
- » povezuje temeljno jezikovnosistemsko znanje oblikoslovja v zaokroženo celoto;
- » **besedi v besedilu določi besedno vrsto (samostalnik, pridevnik, števnik, zaimek, glagol, prislov, členek, predlog, veznik, medmet) in presodi, ali je beseda pregibna ali nepregibna**; pregibni besedi določi osnovo in končnico; v besedilu tvori samostalnike iz pridevnikov;
- » **v besedilu prepozna samostalnik (substantiv), ga poimenuje, uporabi v novem besedilu in v novih skladenjskih okoliščinah**; mu določi sklanjatev (moška, 1. in 2. ženska, srednja; nesklonljivi samostalniki), spol, sklon, število; prepozna edninske in množinske samostalnike (singularia tantum, pluralia tantum); pri tem praktično upošteva sistemske spremembe glasov (preglas); pri tvorjenju tožilnika moške sklanjatve upošteva živost in neživost;
- » **v besedilu prepozna pridevnik (adjektiv), ga poimenuje, uporabi v novem besedilu in v novih skladenjskih okoliščinah**; določi, ali je lastnostni, vrstni, svojilni pridevnik; ali je v nedoločni ali določni obliki; mu določi spol, sklon, število, stopnjo (osnovnik/pozitiv, primernik/komparativ, presežnik/superlativ; opisno stopnjevanje, stopnjevanje z obrazili); pozna pridevniško sklanjatev in nesklonljive pridevnike;
- » **v besedilu prepozna števnik (numeral)**; poimenuje glavni, vrstilni, ločilni, množilni, nedoločni števnik; **ga uporabi v novem besedilu in v novih skladenjskih okoliščinah**; prepozna števnik kot pridevnik in števnik kot samostalnik; ga pravilno zapisuje;
- » **v besedilu prepozna zaimek (pronomen), ga poimenuje, uporabi v novem besedilu in v novih skladenjskih okoliščinah**; mu določi spol, sklon, število, osebo, vrsto (*osebni, povratni osebni, svojilni, povratni svojilni, oziralni, kazalni, vprašalni, nedoločni*); prepozna samostalniške in pridevniške zaimke; prepozna in poimenuje kratko in dolgo obliko osebnega zaimka; zna povezati nekatere oblike osebnih zaimkov s predlogom v eno besedo; zaimek zna sklanjati; **na podlagi tega je zmožen v besedilu pravilno uporabljati zaimke**;

- » **v besedilu prepozna glagol/verbum, ga poimenuje, uporabi v novem besedilu in v novih skladenjskih okoliščinah; mu določi vrsto** (polnopomenski, naklonski/modalni, glagol z oslavljenim pomenom, pomožni), **osebo, število, čas, naklon, vid, način**; prepozna in upošteva vezavo glagola; prepozna in poimenuje neprehodne in prehodne glagole ter prehodnost upošteva pri tvorjenju tvornih in trpnih stavkov; glagol sprega; pri tem praktično upošteva sistemske spremembe glasov; poleg osebnih pravilno prepozna, poimenuje in uporablja neosebne glagolske oblike: nedoločnik/infinitiv, namenilnik/supin, deležnik/particip kot pridevnik ali del glagolske oblike, deležje/transgresiv kot prislov, glagolnik/gerundij kot samostalnik;
- » **v besedilu prepozna prislov (adverb), ga poimenuje, uporabi v novem besedilu in v novih skladenjskih okoliščinah; mu določi vrsto** (krajevni, časovni, načinovni prislov), stopnjo/komparacijo: osnovnik/pozitiv, primernik/komparativ, presežnik/superlativ; **prislov zna stopnjevat (opisno in z obrazili)**;
- » **v besedilu prepozna veznik (konjunkcijo), ga poimenuje, uporabi v novem besedilu in v novih skladenjskih okoliščinah, tako v priredju kakor v podredju (priredni, podredni veznik)**; v besedilih zna uporabljati, *prepoznati in poimenovati* kot povezovalce nadrednega in podrednega stavka tako veznike kot tudi oziralne in vprašalne zaimke, prislove in členke; **na podlagi tega je zmožen v besedilu pravilno povezovati najrazličnejše vsebine**;
- » **v besedilu prepozna predlog (prepozicijo), ga poimenuje, uporabi v novem besedilu in v novih skladenjskih okoliščinah; določi, s katerim sklonom se veže**;
- » **v besedilu prepozna členek (partikulo) in medmet (interjekcijo), ju poimenuje, uporabi v novem besedilu in v novih skladenjskih okoliščinah**.

TERMINI

- oblikoslovje ◦ besedne vrste ◦ pregibne besedne vrste ◦ nepregibne besedne vrste ◦ samostalnik
- pridevnik ◦ števniki ◦ zaimki ◦ glagol ◦ prislov ◦ členek ◦ medmet ◦ veznik ◦ predlog ◦ osnova
- končnica ◦ sklanjanje ◦ spreganje ◦ sklanjatev ◦ spregatev ◦ sklon ◦ spol ◦ število ◦ vid ◦ dovršni glagol
- nedovršni glagol ◦ oseba ◦ naklon ◦ povednik ◦ velelnik ◦ pogojnik ◦ način ◦ tvornik ◦ trpnik ◦ neživost
- živost ◦ preglas ◦ moška sklanjatev ◦ 1. ženska sklanjatev ◦ 2. ženska sklanjatev ◦ srednja sklanjatev
- nesklonljivi samostalniki ◦ edninski samostalnik ◦ množinski samostalnik ◦ lastnostni pridevnik ◦ vrstni pridevnik
- svojilni pridevnik ◦ nedoločna oblika ◦ določna oblika ◦ stopnjevanje ◦ osnovnik ◦ primernik
- presežnik ◦ opisno stopnjevanje ◦ stopnjevanje z obrazili ◦ glavni števniki ◦ vrstilni števniki ◦ ločilni števniki
- množilni števniki ◦ nedoločni števniki ◦ samostalniški zaimki ◦ pridevniški zaimki ◦ osebni zaimki
- povratni osebni zaimki ◦ svojilni zaimki ◦ povratni svojilni zaimki ◦ kazalni zaimki ◦ vprašalni zaimki
- nedoločni zaimki ◦ kratka oblika zaimka ◦ dolga oblika zaimka ◦ osebne glagolske oblike ◦ nedoločnik
- namenilnik ◦ krajevni prislov ◦ časovni prislov ◦ načinovni prislov ◦ veznik

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Obravnava oblikoslovja naj bo vedno celostna, od zgoraj navzdol. Poudarek naj bo na razumevanju oblikoslovja kot celote, ne na podrobnostih. Dijaku je treba osmisliti oblikoslovje kot snov, ki mu pomaga spopadati se s

težjimi primeri (oblikovno, glasoslovno in pravopisno) in ki mu je hkrati kot univerzalni sistem v pomoč pri učenju italijanščine in tujih jezikov (z izjemo angleščine, pri kateri oblikoslovje ni v ospredju). Raba slovnice ali shem na listih pri pouku je zaželena, saj na tak način lahko skozi vsa leta ob besedilih (tudi nenačrtovano) razvijamo in utrjujemo oblikoslovno zmožnost.



SKLADNJA

CILJI

Dijak:

○: dejavno in problemsko spoznava skladnjo slovenskega jezika in s tem razvija skladenjsko, metajezikovno, besedoslovno, besediloslovno, pravopisno in glasoslovno zmožnost, zlasti pa (kritično) sporazumevalno zmožnost ter zmožnost tvorjenja in razumevanja besedila.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » **razloži povedi iz besedila** ter jih pretvori v skladenjsko preprostejše ali zapletenejše povedi;
- » strne večstavčno poved v enostavno oz. razširi enostavno poved v večstavčno;
- » **na podlagi celostnega poznavanja skladnje prepozna in uporablja za večjo skladenjsko in slogovno razgibanost svojih besedil naslednje pretvorbe: odvisnik/podredje ↔ besedna zveza ↔ prislovno določilo ↔ priredje ↔ polstavek ↔ prilastek; premi govor ↔ odvisni govor;**
- » **v stavku prepozna in poimenuje besedno zvezo** (podredna, priredna; samostalniška, pridevniška, prislovna, števnika, glagolska), **jo uporabi v novem besedilu in v novih skladenjskih okoliščinah;**
- » **v stavku prepozna naslednja pomenska in oblikovna razmerja:** ujemanje/kongruenca, vezava/rekacija, primik; jih poimenuje in **pravilno uporablja v različnih skladenjskih okoliščinah ter pri pretvorbah;**
- » **v stavku prepozna stavčne člene in njihove dele:** zloženi (podredno zloženi, priredno zloženi); osebek/subjekt; povedek/predikat; predmet/objekt; prislovno določilo/adverbial: kraja, časa, načina, vzroka, namena, pogoja, dopustitve; deli stavčnih členov: prilastek/atribut, povedkovo določilo, *povedkov prilastek*; **stavčne člene in dele stavčnih členov poimenuje ter pravilno uporablja v novem besedilu in v novih skladenjskih okoliščinah, zlasti pa pri pretvorbah in z namenom izboljševanja skladenjske raznovrstnosti besedila;**
- » **izrazi dano dejanje na tvorni in trpni način, pretvori trpni stavek v tvornega oz. tvornega v trpnega in pri tem poimenuje glagolski naklon;**
- » **v povedi prepozna različne vrste stavkov (priredni, glavni/nadredni, odvisni/podredni, polstavek, pastavek), jih poimenuje in njihovo vsebino ustrezno pretvarja v druge skladenjske možnosti;**
- » **v besedilu in v povedi prepozna stavke po vsebini/skladenjskem naklonu** (pripovedni stavki; vprašalni stavki: vprašanja DA/NE, vprašanja K/Č/Z in vprašalnica; velelni stavki; želelni stavki), jih poimenuje in **uporabi v novem besedilu in v novih skladenjskih okoliščinah;**
- » **v besedilu in v povedi prepozna trdilne in nikalne stavke ter nikalnico, jih poimenuje in uporabi v novem besedilu in v novih skladenjskih okoliščinah;**

- » v govorjenih besedilih je pozoren na stavčni poudarek, stavčno intonacijo – samo praktično;
- » v besedilu, povedi in stavku prepozna prvine, pomembne za ustrezen besedni red (členitev po aktualnosti (izhodišče/tema, prehod, jedro/rema), naslonski niz), jih uporabi v novem besedilu in v novih skladenjskih okoliščinah, tudi za ustvarjanje različnih pomenskih poudarkov v besedilu;
- » v povedi prepozna priredja in podredja (priredje: vezalno, stopnjevalno, ločno, protivno, pojasnjevalno, posledično; podredje: osebkov/subjektni odvisnik, predmetni/objektni odvisnik, prilastkov/atributivni odvisnik, prislovnodoločilni: krajevni/lokalni, časovni/temporalni, načinovni/modalni, vzročni/kavzalni, namerni/finalni, pogojni/kondicionalni, dopustni/koncesivni odvisnik), jih poimenuje in uporabi v novem besedilu ali nadomesti z ustrežno pretvorbo;
- » zlasti v povezavi s poukom italijanščine ter tujih jezikov in v povezavi s pravopisom prepozna odvisnike glede na povezovalno besedo: vezniški, oziralni, odvisni vprašalni stavki;
- » v povedi odpravi napake v rabi vejice in svoje popravke utemelji s stavčno sestavo povedi;
- » s simboli predstavi stavčno sestavo povedi (S-struktura) in jo po potrebi uporabi kot utemeljitev pri pretvorbah ali rabi vejice.

TERMINI

◦ skladnja ◦ besedna zveza ◦ podredna besedna zveza ◦ priredna besedna zveza ◦ samostalniška besedna zveza ◦ pridevniška besedna zveza ◦ prislovna besedna zveza ◦ glagolska besedna zveza ◦ ujemanje
 ◦ vezava ◦ primik ◦ stavčni člen ◦ osebek ◦ povedek ◦ predmet ◦ prislovno določilo ◦ prislovno določilo kraja ◦ prislovno določilo časa ◦ prislovno določilo načina ◦ prislovno določilo vzroka ◦ prislovno določilo namena ◦ prislovno določilo pogoja ◦ prislovno določilo dopustitve ◦ prilastek ◦ povedkovo določilo
 ◦ priredje ◦ podredje ◦ priredni stavek ◦ podredni stavek ◦ glavni stavek ◦ nadredni stavek ◦ odvisni stavek
 ◦ polstavek ◦ poved ◦ pripovedni stavki ◦ vprašalni stavki ◦ vprašanje DA/NE ◦ vprašanje K/Č/Ž
 ◦ vprašalnica ◦ velelni stavek ◦ želelni stavek ◦ nikalni stavek ◦ trdilni stavek ◦ nikalnica ◦ besedni red
 ◦ členitev po aktualnosti ◦ naslonski niz ◦ vezalno priredje ◦ stopnjevalno priredje ◦ ločno priredje
 ◦ protivno priredje ◦ pojasnjevalno priredje ◦ posledično priredje ◦ podredje ◦ osebkov odvisnik
 ◦ predmetni odvisnik ◦ prilastkov odvisnik ◦ prislovnodoločilni odvisnik ◦ krajevni odvisnik ◦ časovni odvisnik
 ◦ načinovni odvisnik ◦ vzročni odvisnik ◦ namerni odvisnik ◦ pogojni odvisnik ◦ dopustni odvisnik ◦ vezniški odvisnik
 ◦ oziralni odvisnik ◦ odvisni vprašalni stavek ◦ tvornik ◦ trpnik ◦ premi in odvisni govor
 ◦ dobresedni navedek ◦ spremni stavek

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Ustrezna obravnava skladnje je za jezikovni pouk ključna. Temelj kakovostne obravnave skladnje pa je njena osmislitev. V srednji šoli zato pri dijaku razvijamo deloma že usvojeno zavedanje, da s pomočjo skladenjskega znanja lažje tvori slogovno ustrezna in skladenjsko raznovrstna besedila in lažje pravopisno pravilno zapisuje besedila v slovenskem jeziku. To zavedanje najlažje krepimo s pretvorbami. Smisel poznavanja stavčnih členov je na primer razvijanje zmožnosti tvorjenja strukturno različnih stavkov oz. povedi, ki so nosilci enakih ali podobnih pomenskih podstav. Isto informacijo lahko izrazimo z različnimi strukturami. Odvisnike tako lahko na

primer opazujemo kot stavčne člene (ki so samo doživeli pretvorbo in jih zato lahko pretvarjamo tudi v svojih besedilih), podobno lahko rastoče skladenjsko znanje osmišljamo z vedno novimi pretvorbami. Dijaka je treba opozarjati, da lahko iste »podatke« izrazi na več načinov, ki so medsebojno lahko slogovno različni, v določenih okoliščinah ustrezni, v drugih neprimerni in neustrezni. Pri vajah v pretvorbah moramo biti pozorni na to, da jih ves čas osmišljujemo. Le tako bodo imele dolgoročni učinek.

Drugi vidik osmislitve je izjemen pomen, ki ga ima poznavanje skladenjskih struktur pri pouku italijanščine kot prvega jezika, slovenščine in tujih jezikov. S pomočjo povezovanja znanja skladnje slovenščine in italijanščine z znanjem skladnje tujih jezikov lahko velikokrat pohitrino naš napredek pri usvajanju jezikov.

Pri pouku skladnje se zato izogibajmo definicijam, ki niso potrebne, in jih raje nadomeščajmo z osmišljanjem prav vsake skladenjske snovi.





PRAVOPIS IN PRAVOREČJE

OBVEZNO

OPIS TEME

Dijak dejavno in problemsko spoznava pravopis in pravorečje slovenskega knjižnega jezika. S tem krepi svoje zavedanje o zakonitostih zapisanega, branega ali govorjenega besedila, samozavest ob sprejemanju, razumevanju, doživljanju, vrednotenju in tvorjenju besedil v slovenskem knjižnem jeziku za najrazličnejše življenjske potrebe.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Dijak usvojeno pravopisno in pravorečno zmožnost praktično izkazuje v rabi in znanje nadgrajuje tako, da je težišče na postopnem, sistematičnem in osmišljenem spoznavanju, usvajanju in utrjevanju pravopisnih pravil, na samostojni uporabi pravopisnih priročnikov v knjižni, spletni obliki ter prepoznavanju in odpravljanju pravopisnih napak v svojih besedilih in v besedilih drugih.

Dijak znanje s področja pravopisa in pravorečja povezuje z vsemi (jezikovnimi in književnimi) temami v učnem načrtu.

SC (1.1.1.1) SC (1.1.5.1)

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Učitelj naj vseskozi in sproti preverja dijakovo pravopisno in pravorečno (pred)znanje ob različnih besedilih. Na tej osnovi utrjuje in širi njegove pravopisne in pravorečne zmožnosti. Dijak svoje napake prepozna in jih je zmožen popraviti skupaj z utemeljitvijo ter s pomočjo pravil.

Pri razvijanju pravorečne zmožnosti naj učitelj krepi pomen knjižne izreke tudi pri spontanem tvorjenju govorjenih besedil v času pouka. Učitelj naj izhaja iz praktičnih primerov, ki jih, na podlagi izkušenj, vključuje v pouk. Pri pripravi na govorno nastopanje je pomembno poudariti tudi ustrezno nebesedno komunikacijo.



PRAVOPIS

CILJI

Dijak:

○: spozna slovenski pravopis in s tem razvija pravopisno, skladenjsko in besedotvorno zmožnost, besedilo pravilno zapisuje, prepozna napake v zapisu ter jih odpravlja.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » izkazuje znanje pravopisne zmožnosti v skladu z veljavnim pravopisom;
- » tvori pravopisno pravilna besedila;
- » **pozna pravopisna pravila v skladu z veljavnim slovenskim pravopisom z naslednjih področij: velika in mala začetnica, ločila, deljenje besed, pisanje skupaj, narazen in z vezajem, zapisovanje glasov in zapisovanje prevzetih besed in besednih zvez;**
- » **v stavku/povedi/zvezi povedi/besedilu odkrije pravopisne napake**, jih odpravi in strokovno utemelji svoje popravke, tudi s stavčno sestavo povedi;
- » navede določeno pravopisno pravilo in ga ponazori s svojim zgledom;
- » **vrednoti pravilnost zapisa slovenskih in prevzetih besed**, odpravi in pojasni popravke;
- » **v povedih odpravi napačno rabo ločil** in popravke utemelji.

TERMINI

- velika in mala začetnica ◦ ločila ◦ pisanje skupaj, narazen, z vezajem ◦ zapisovanje glasov ◦ krajšave
- deljenje besed ◦ prevzete besede in besedne zveze

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

V izhodišču naj bo delo z besedilom. Besedila lahko pripravi učitelj, lahko so tudi avtentična (neumetnostna, umetnostna, večkodna).

Obseg in zahtevnost naj učitelj prilagaja dijaku (notranja diferenciacija). Učne oblike naj izbira po lastni presoji. Pomembno je, da se intuitivno, celovito, hitro, samostojno in pravilno odziva na dinamiko razreda ter hkrati omogoča raznolik pouk.

Preko domišljenih nalog naj dijak razvija pravopisno zmožnost in spremlja svoj napredek. Učiteljeva hitra in v doseganje kriterijev uspešnosti usmerjena povratna informacija je pomemben dejavnik dijakovega napredka in

razvoja odgovornosti za lastno učenje. Učitelj naj dijaku omogoča tudi možnost lastnega popravljanja napak. Sodelovanje med dijaki naj temelji na skupnih ciljih, ki izhajajo iz namenov učenja. Dijak naj uporablja pravopisne priročnike.

Dijak prepozna pravopisne napake v svojih besedilih in v besedilih drugih ter jih zna s pomočjo knjižnih in/ali spletnih priročnikov, (jezikovnih in terminoloških) svetovalnic, korpusov odpraviti.

Pri preverjanju znanja je pomembno, da upoštevamo, da je za pravilno pisanje velike in male začetnice ter prevzetih besed in besednih zvez potrebno znanje drugih predmetov in poznavanje sveta okrog nas.



PRAVOREČJE

CILJI

Dijak:

- : spoznava izreko knjižne zvrsti slovenskega jezika, jo ločuje od neknjižne (pogovorne, narečne) in s tem razvija svojo pravorečno, glasoslovno in metajezikovno zmožnost;
- : teoretično in praktično popravlja svoje pravorečje.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » **pravilno izreka samoglasnike in soglasnike slovenskega knjižnega jezika;**
- » prepozna knjižno in pogovorno izreko slovenskega jezika ter izreko tujih jezikov;
- » med govornim nastopanjem in med formalnim pogovorom govori knjižno in razločno;
- » **obvlada knjižno izreko besed in povedi** ter jo teoretično opiše v skladu z glasoslovnim znanjem, tudi v primerjavi z neknjižnim izgovorom;
- » **prepozna naglasna znamenja kot oznako mesta naglasa in načina izgovora označenega samoglasnika in jih ustrezno upošteva pri svojem izgovoru;**
- » **v povedi/zvezi povedi/besedilu odkrije pravorečne napake**, jih odpravi in strokovno utemelji svoje popravke;
- » prepozna svojo in tujo neknjižno izreko besed in povedi ter jih izgovori knjižno;
- » s primeri lahko pokaže razlike med slovensko in italijansko izreko ter izreko tujih jezikov (zlasti pozorno z angleško) ter predstavi svoje ugotovitve;
- » zna izreči prevzete besede v skladu s pravili slovenske izreke;
- » **zna samostojno uporabljati ustrezne spletne in knjižne jezikovne priročnike.**

TERMINI

- izreka

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Skozi različne komunikacijske dejavnosti (poslušanje, govorjenje, pogovarjanje, govorno nastopanje) naj dijak razvija ustrezno knjižno izreko in jo primerja z izreko drugih. Učitelj naj bo pri tem do dijaka spodbuden in s

svojim govorom sam dober zgled. Pri pripravi govornih nastopov, ki naj jih dijak pripravlja v šoli, je smiselno pozornost usmeriti tudi na nebesedne (prozodične) prvine govora. Svoj govorni nastop lahko dijak posname ter nato v razredu skupaj z drugimi komentira napredek pri izvedbi. Pridobivanje pravorečne zmožnosti se pri dijaku povezuje s teoretičnim poznavanjem glasoslovja.

Učitelji naj pravorečne vaje sestavljajo glede na značilnosti dijakove izreke. Dijak bo pravorečno zmožnost lažje razvil, če bo značilnosti svoje izreke tudi uzavestil.

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Učitelj naj dijakovo pravorečno zmožnost vrednoti ob govornem nastopanju in pogovarjanju, hkrati s tem pa naj bo pozoren na dijakovo zmožnost nebesednega sporazumevanja.





SLOVENŠČINA V DIGITALNI DOBI

IZBIRNO

OPIS TEME

Dijak v okviru teme Slovenščina v digitalni dobi, ki je zasnovana odprto in omogoča sodoben pouk (tudi ob morebitnih nepredvidenih novih jezikovnih tehnologijah ipd.), pridobi znanje, ki je potrebno za soočenje s slovenskim jezikom v digitalni dobi. Pri tem se vsebinsko neposredno navezuje in povezuje z več skupnimi cilji, kot so razvoj digitalnih kompetenc, komunikacija in sodelovanje v digitalnem okolju.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Dijak naj ima ob tej temi možnost samostojnega dela, ki naj temelji na kritičnem razmišljanju, snov pa naj se obravnava tudi v obliki medpredmetnega povezovanja (zlasti s predmetom italijanščina) in kratkih pojasnil/izzivov ob obravnavi drugih tem.

 (4.5.2.1)

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Razvoj digitalne zmožnosti naj bo dijaku v pomoč pri razvijanju procesnih znanj v povezavi s poukom in z učenjem. V središču učnega procesa mora biti dijak, tudi ko uporabljamo pristop k učenju s pomočjo tehnologije. Učitelj naj bo pri pripravi vsebin učenja s tehnologijo/e-učenja še posebno pozoren na obseg gradiv, ki jih dijak lahko sprejme, na moteče dražljaje, ki dijaka odvrnejo od bistva, na ustrezno pripravo dijaka na delo z e-gradivi (tehnično in pri načrtovanju uporabe [meta]kognitivnih strategij), na učne oblike dela in na ustrezno vnaprejšnjo pripravo na snov, ki jo bo dijak obravnaval s pomočjo uporabe tehnologije/e-učenja (navezava na predznanje, učiteljeva razlaga, povratna informacija, kritična presoja z razmislekom o vplivu na učenje).

OBLIKOVANJE IN RAZVIJANJE ZAVESTI O SLOVENŠČINI V DIGITALNI DOBI

CILJI

Dijak:

- : spozna razlike med običajnim (tj. linearnim, klasičnim) in digitalnim branjem;
- : digitalno tehnologijo uporablja pri razvijanju (kritične) sporazumevalne zmožnosti s sprejemanjem digitalnih besedil, kot podporo kritičnemu mišljenju in razvijanju ustvarjalnosti, za iskanje, zbiranje, izmenjavo in obdelavo podatkov ter za (kritični) odziv na sprejeto besedilo;
SC (4.1.2.1 | 4.2.1.1)
- : s pomočjo metajezikovnega znanja o slovenskem jeziku ob uporabi spletnih jezikovnih tehnologij opazuje jezikovne pojave pri drugih jezikih;
- : nadgradi svoje razmerje do slovenščine v operacijskih sistemih, aplikacijah, na najrazličnejših napravah, spletnih straneh idr.;
SC (4.2.6.1)
- : nadgradi znanje o možnosti izbire jezikov, postopkih za izbiro jezikov in o pomenu izbire jezika;
- : opisuje svoje razmerje do pomena možnosti izbire slovenskih podnapisov ali opisov na pretočnih storitvah;
- I:** *seznanj se z naprednimi možnostmi različnih tipkovnic in s pomenom uporabe ustrezne tipkovnice za vsak jezik;*
- : spozna tehnološke možnosti za lažje pisanje v slovenščini na mobilnih napravah;
- : se zaveda podobnosti in razlik med jeziki in je na to pozoren tudi pri uporabi gradiv v tujih jezikih, pri uporabi prevajalnikov, velikih jezikovnih modelov, avtomatsko prevedenih spletnih strani itd.;
SC (1.1.3.1)
- : analizira, primerja in kritično vrednoti verodostojnost in zanesljivost podatkov, informacij in digitalnih vsebin.
SC (4.1.2.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

dokaže znanje s področja prisotnosti slovenščine v digitalnem svetu tako, da:

- » kritično bere digitalna besedila, povezuje spretnosti in znanja s področja bralne ter digitalne pismenosti, opisuje svoje razmerje do njih;

- » izbere slovensko, italijansko, angleško in druge tipkovnice na mobilnih napravah;
- » uporabi slovenski vmesnik na izbrani napravi;
- » izbere slovenske podnapise pri pretočnih storitvah in presoja njihovo kakovost;
- » se v ustrezni zvrsti slovenščine sporazumeva s pomočjo različnih aplikacij.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Dijak znanja s področja oblikovanja in razvijanja zavesti o slovenščini v digitalni dobi pridobiva čim bolj praktično, ne kot ločeno snov, ampak hkrati z izpolnjevanjem drugih ciljev, tudi medpredmetnih. Ob tej temi naj ima možnost samostojnega dela, ki naj temelji na kritičnem mišljenju, snov pa naj se podaja tudi medpredmetno, npr. s poukom italijanščine.

Pri razvijanju kritičnega mišljenja naj učitelj usmerja dijaka k prepoznavanju verodostojnosti spletnih virov, presojanju zanesljivosti podatkov, informacij in drugih digitalnih vsebin ter k izgrajevanju besedilnega pomena pri večpredstavnostnih besedilih s poudarkom na tem, kako različni elementi (kot so slike, video posnetki, zvoki, interaktivni elementi) vplivajo na razumevanje, interpretacijo in vrednotenje sprejetega besedila.

Dijak naj skozi uporabo različnih spletnih strani, aplikacij, spletnih učilnic spodbuja uporabo in zavedanje pomena slovenskega jezika v spletnem okolju. Pridobljeno znanje naj uporablja v vsakdanjem življenju in svoje zamisli in izkušnje vpleta v sooblikovanje pouka. Pomembno je, da pridobiva izkušnjo pomena in vloge slovenskega jezika v digitalnem okolju ter ga primerja z vlogami italijanščine in drugih jezikov, ki se jih uči. Dijak naj raziskuje, kako se slovenščina uporablja v mednarodnem okolju (navede in uporablja npr. spletne prevajalnike, slovenščino na družbenih omrežjih, nastavitve v slovenščini na svojih elektronskih napravah ...).

Učitelj naj dijaka spodbudi k razmišljanju o tem, kako digitalna tehnologija vpliva na sporazumevalno zmožnost v slovenskem jeziku.

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Ta skupina ciljev je novost, zato naj bodo načini izkazovanja znanja čim bolj individualizirani in stvar učiteljeve avtonomije. Tega znanja ni mogoče preverjati na klasične načine (npr. s pisnim ocenjevanjem znanja), ampak predvsem kot opravljene aktivnosti, ki jih dijak lahko dokaže pri skupinskem ali individualnem (projektnem) delu.



JEZIKOVNE TEHNOLOGIJE, ORODJA, VIRI IN PRIROČNIKI

CILJI

Dijak:

O: opazuje, spoznava in uporablja jezikovne tehnologije in orodja z naslednjih področij: črkovalniki in pregledovalniki besedil (1., 2., 3., 4. l.), strojno prevajanje in povzemanje besedil (3. l.), sinteza in razpoznavanje govora (1. l.), jezikovni korpusi (1., 2., 3., 4. l.), veliki jezikovni modeli (3. l.);

SC (4.5.4.1)

O: spoznava in uporablja trenutno aktualne jezikovne priročnike v digitalnem okolju in jih kritično presoja (1., 2., 3., 4. l.);

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

» črkovalnike, pregledovalnike, prevajalnike, povzemalnike, sintetizatorje in prepoznavalnike govora, jezikovne korpus, velike jezikovne modele in jezikovne priročnike kritično uporabi pri samostojnem delu, jih opazuje ter predstavi njihove prednosti in pomanjkljivosti.

TERMINI

- jezikovni portal ◦ spletni slovar ◦ spletni jezikovni priročnik ◦ jezikovno orodje ◦ črkovalnik
- pregledovalnik ◦ prevajalnik ◦ povzemalnik ◦ sinteza govora ◦ razpoznavanje govora ◦ jezikovni korpus
- veliki jezikovni model

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Dijak znanja s področja oblikovanja in razvijanja zavesti o slovenščini v digitalni dobi pridobiva čim bolj praktično, ne kot samostojno snov, ampak hkrati z izpolnjevanjem drugih ciljev, tudi medpredmetnih. Uporaba jezikovnih tehnologij in zlasti spletnih jezikovnih portalov (npr. Fran.si (<http://www.fran.si/>), Franja.eu (<http://www.franja.eu/>), Termania (<http://www.termania.net/>), Gigafida (<https://viri.cjvt.si/gigafida/>), Viri CJVT (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/jifvdp>)) naj postane čim bolj samoumevna vsakodnevna sestavina dela doma in (glede na možnosti) pri pouku. Poleg knjižne naj dijak uporablja tudi spletno slovnico (npr. na portalih Franček [Slovnica na kvadrat (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/okpuu0v>)] in Slovenščina na dlani (<https://www.slo-na-dlani.si/znanje>)).

Primeri jezikovnih orodij: črkovalnik in pregledovalnik besedil (Besana (<https://besana.amebis.si/>), Vejice (<https://orodja.cjvt.si/vejice/>)), strojno prevajanje besedil (Google Prevajalnik (<https://translate.google.com/>) ali prevod neposredno z velikimi jezikovnimi modeli), povzemanje besedil

(Povzemanje (<https://slovenscina.eu/povzemanje>)), sinteza govora (eBralec (<https://www.amebis.si/ebralec>)), razpoznavanje govora (Razpoznavnik (<https://slovenscina.eu/razpoznavnik>)), jezikovni korpus (Gigafida (<https://viri.cjvt.si/gigafida/>)), veliki jezikovni modeli (npr. (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/e3qbsve>) Gemini, Copilot, ChatGPT).

Digitalna orodja naj služijo tako pisnemu izražanju (uporaba urejevalnikov besedil, spletne predstavitve) kot tudi ustnemu izražanju (aplikacije za snemanje, urejanje zvoka). Pri pridobivanju informacij s spletnih strani je ključna učiteljeva vloga, da dijaka uči kritičnega sprejemanja informacij, opozarja na možnost lažnih novic in različnih vrst manipulacij ter posveti pozornost preverjanju različnih virov. Učitelj naj skupaj z dijakom naredi pravila spletne komunikacije in bontona pri pisanju elektronskih sporočil, pri čemer naj bo dijak pozoren na spoštovanje in primerno pisno komunikacijo.

Dijak naj tehnologijo spoznava samostojno ali z medvrstniškim sodelovanjem čim bolj praktično, učitelj naj bo mentor in usmerjevalec dijaka v kritično vrednotenje uporabe digitalne tehnologije.

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Ta skupina ciljev je novost, zato naj bodo načini izkazovanja znanja čim bolj individualizirani in stvar učiteljeve avtonomije. Tega znanja ni mogoče preverjati na klasične načine (npr. s pisnim ocenjevanjem znanja), ampak predvsem kot opravljene aktivnosti, ki jih dijak lahko dokaže pri skupinskem ali individualnem (projektnem) delu.



BRANJE LITERARNIH BESEDIL V CELOTI

OBVEZNO

OPIS TEME

Dijak se kot samostojni bralec daljših literarnih besedil ter vodeno ob skupnem branju in obravnavi pri pouku seznanja z naravo literarnega dela, preizkuša njegove učinke, širi literarno razgledanost ter izboljšuje svoje znanje slovenščine in sporazumevalne zmožnosti v slovenskem jeziku.

Izpostavljene cilje se dosega ob obveznih, predlaganih oz. priporočenih ali popolnoma samostojno izbranih besedilih. Predvidena literarna dela so razvrščena v tri skupine: izbirno branje, dolgo branje in domače branje. V 1., 2. in 3. letniku se bere po eno besedilo iz vsakega sklopa, v 4. letniku pa se branje besedil v celoti lahko povezuje tudi s tematskim sklopom za maturo.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Predlogi besedil za izbirno branje

Potopis, npr.:

- M. Tomšič: Šavrinke
- E. Flisar: Popotnik v kraljestvu senc
- S. Porle: Črni angel, varuh moj
- T. Križnar: Nuba: čisti ljudje
- M. Cestnik: Nasmej se mi s poševnimi očmi
- B. Gradišnik: Strogo zaupno na Irskem
- A. Karlin: Urok Južnega morja: tragedija neke žene
- V. Prežih: Borba na tujih tleh
- A. Tomažič: Zakaj potujete v take dežele?
- A. Karlin: Samotno potovanje

Biografija, npr.:

- A. Slodnjak: Neiztrohnjeno srce
- A. Rebula: Pastir prihodnosti
- E. Umek: Po sledih fate morgane
- I. Vašte: Vražje dekle

Kriminalka in detektivka, npr.:

- L. Prenner: Neznani storilec
- Ž. Kozinc: Lovci na Rembrandta
- M. Novak: Cimre, Izza kongresa ali Umor v teritorialnih vodah
- T. Golob: Jezero
- A. Demšar: Tanek led
- I. Karlovšek: Klan

Domače branje

- J. Jurčič: Deseti brat/Kratka proza slovenskega realizma (izbor)

Avtobiografija, npr.:

- M. Krese: Vsi moji božiči
- B. Gorenc - Pižama in T. Komadina: Moj lajč
- E. Flisar: Čarovnikov vajenec
- L. Kovačič: Otroške stvari
- J. Trdina: Moje življenje
- I. Cankar: Moje življenje
- A. Rebula: Duh velikih jezer
- M. Mazzini: Otroštvo: avtobiografski roman v izmišljenih zgodbah

Ljubezenska literatura, npr.

- C. Sokolov: Vsak s svojega planeta
- K. Gržan: Friderik in Veronika: zgodba Friderika celjskega in Veronike Deseniške
- A. Karlin: Moj kitajski ženin

Prevodna italijanska književnost, npr.:

- N. Ammaniti: Jaz in ti/Ni me strah/Kakor bog ukazuje
- P. Giordano: Samotnost praštevil/V času epidemije
- E. Ferrante: Genialna prijateljica/Dnevi zavrženosti

Dolgo branje

Po izbiri.



Predlogi besedil za izbirno branje

- I. Tavčar: Visoška kronika/Cvetje v jeseni
- I. Cankar: Na klancu/Hiša Marije Pomočnice/Martin Kačur
- C. Kosmač: Pomladni dan/Od Ivana Preglja do Cirila Kosmača
- S. Grum: Dogodek v mestu Gogi/V. Bartol: Alamut
- L. Kovačič: Otroške stvari/Kristalni čas
- M. Jesih: Soneti/D. Jančar: Veliki briljantni valček
- M. Krese: Da me je strah?/A. Mugerli: Čebelja družina

Najmanj eno literarno besedilo se prebere pri pouku po metodi **dolgega branja**. Učitelj lahko predlagano besedilo za dolgo branje zamenja po svoje ali po predlogih dijakov, a iz nabora težjega obveznega branja. Namen dolgega branja je podpreti dijake pri zahtevnejših bralnih izzivih in krepiti njihovo bralno kondicijo.

Besedil iz **izbirnega branja** se pri pouku ne interpretira poglobljeno kot npr. domače branje, ampak se lahko izpostavlja samo določeno prvine. Namen branja je krepitev bralnih navad, dvig bralne kulture, razvoj bralnih sposobnosti in vzgajanje ljubezni do književnosti, kar ima lahko pozitiven vpliv tudi na branje obveznih literarnih del.

Z **domačim branjem** se dijak najbolj poglobljeno in temeljito zbliža s književnim delom iz obveznega seznama literarnih besedil.

SC (1.1.4.1) SC (3.1.1.1) SC (1.2.2.2) SC (3.3.4.1)

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Učni načrt omogoča **različno poglobljeno obravnavo besedil**, ki jih dijaki preberejo v celoti.

Predlagana besedila za **izbirno branje** so samo možnost, ne obveza: učitelj (z dijaki) lahko izbere drugo besedilo. Ravno tako prosta je izbira, ali bodo vsi dijaki v oddelku brali isto besedilo, ali bo vsak dijak bral drugo knjigo, ali bosta isto besedilo brala po dva ali bodo brali po trije dijaki ipd.

LITERARNO BESEDILO V ČASU IN PROSTORU

CILJI

Dijak:

O: besedila za domače in dolgo branje umešča v čas in prostor ter avtorjev opus.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

» besedila za domače in dolgo branje umesti v čas in prostor ter avtorjev opus.

TERMINI

◦ literarno obdobje ◦ avtorjev opus

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Ob obravnavi besedil, ki so jih dijaki prebrali v celoti, se ne pričakuje raziskovanja niti opisovanja literarnozgodovinskih okoliščin besedila, pač pa zgolj navedba literarnega obdobja, avtorja in kakšnega pomembnega podatka o njegovem opusu. Pouk se posveča interpretaciji in odzivom na prebrano. Se pa podpre dijaka, če se iz lastne radovednosti odloči raziskovati kontekst besedila, ki ga je prebral ali ga namerava prebrati. V tem primeru se dijaku ponudi priložnost spoznati delo pri pouku.

Dijaka se usmerja, da znanje, pridobljeno z izbirnim branjem, poveže z drugim literarnovednim znanjem. Način povezovanja znanja naj izbere dijak sam, lahko pa se ponudi možnost individualno izdelanega časovnega traku z literarno periodizacijo ipd.

SC (5.1.1.1) **SC** (5.1.2.2) **SC** (5.3.1.1)

LITERARNO BESEDILO KOT BESEDNA UMETNOST

CILJI

Dijak:

○: samostojno bere literarna besedila, posluša zvočne knjige; bere redno, izbira raznolika bralna gradiva, jih razume, poglobljeno analizira in kritično vrednoti ter se uči učinkovito upravljati, organizirati čas branja in prosti čas;

SC (1.1.4.1 | 3.1.2.4 | 5.2.2.1)

○: izraža razumevanje in doživljanje prebranega, ob tem razvija samozaupanje, samospoštovanje in se uči uravnavati svoja čustva (porajajoča se ob leposlovnem branju, tudi nelagodje v primeru negativnih čustev), s tem razvija pozitivno podobo o sebi kot bralcu;

○: zna obnoviti prebrana literarna dela;

○: besedila za domače in dolgo branje zna ob uporabi strokovnih pojmov poglobljeno vsebinsko in oblikovno-slogovno razčleniti;

○: na podlagi lastne interpretacije in zavedanja, da je interpretacija odvisna od posameznikovih izkušenj, vrednot in znanja, se je sposoben o prebranem besedilu pogovarjati;

○: ob uporabi strokovnih pojmov zna opisati, pojasniti in utemeljiti umetniškost (literarnost) prebranega besedila (2. l., 3. l. in 4. l.);

○: primerja prebrano književno besedilo z vsebinsko in/ali oblikovno primerljivimi besedili.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

» **prebere literarna besedila, kar dokaže** na način, dogovorjen z učiteljem;

» **obnovi literarno delo, ga poglobljeno vsebinsko** in oblikovno-slogovno **razčleni**;

» pisno ali/in ustno ob uporabi strokovnih pojmov **razpravlja o vsebini**, zgradbi, slogu in umetniškosti (2. l., 3. l., 4. l.) **prebranega besedila**;

» **pisno in/ali ustno poglobljeno primerja prebrana književna besedila**.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

» Priporočeni sezname za izbirno domače branje se lahko spreminjajo. Učitelj naj upošteva izbirnost kot močan motivacijski dejavnik in dijakom dopušča, da se v čim večji meri sami odločajo, katero knjigo bodo

prebrali. To je priložnost za dijakovo raziskovanje lastnih interesov in učenje prevzemanja odgovornosti za svoje učenje. **SC** (5.2.2.1)

- » Zaradi različnih dejavnikov je prvi cilj (dijak samostojno bere literarna besedila) težko doseči, zato je smiselno, da so cilji transparentni in da se jih večkrat osmišlja ter pretvarja v za dijake razumljive namene branja in učenja. To velja za vse teme, a je za branje daljših besedil (predvsem samostojnega branja doma) še pomembnejše. Iz jasnih namenov branja in učenja je mogoče izpeljati tudi konkretne in realne kriterije uspešnosti, po katerih bo dijak lahko samouravnaval svoje branje oz. doseganje ciljev. Oboje, namene branja in kriterije svojega napredka dijak oblikuje v dialogu z učiteljem.
- » Za oblikovanje pozitivnega odnosa do branja je pomembno tudi ustvarjanje prijetnega vzdušja in spodbudnega okolja. Po možnostih učitelj (v sodelovanju z dijaki in/ali drugimi učitelji ali knjižničarjem) poskrbi za prijetno in umirjeno atmosfero ter oblikuje bralne kotičke, lahko v razredu, šolski knjižnici ali katerem drugem šolskem prostoru, na šolskem vrtu, v mestnem parku ipd. Dijake se spodbuja, da si bralni kotiček urejajo tudi doma. Pri načrtovanju in izvajanju dejavnosti se priporoča sodelovanje z učiteljem italijanščine in/ali tujega jezika.
- » Obseg, struktura in globina interpretacije besedil, ki jih dijaki preberejo v celoti, je odvisna od ciljev in značilnosti besedila. Pri besedilih iz sklopa izbirno branje se npr. priporoča, da dijaki najprej izražajo svoje doživljanje, nato pa razumevanje prebranega. Pri zahtevnejših literarnih besedilih se z učiteljevo pomočjo najprej odstranjuje tujosti, npr. preoblikuje verzno besedilo v prozno, prevaja arhaično izražanje v sodobni knjižni jezik, pojasnjuje kulturno-duhovne in zgodovinske okoliščine, temu sledi interpretacija, izražanje doživljanja pa se poveže z vrednotenjem in aktualizacijo prebranega besedila.
- » Po branju dijak pojasnjuje, v čem je med branjem užival, kaj mu je vzbujalo nelagodje, kaj mu je bilo smešno, kaj ga je spodbudilo k razmišljanju, kaj mu je bilo tuje, česa ni razumel ipd. Učitelj upošteva dijakovo odločitev za stopnjo zaupnosti, do katere želi izražati svoje čustveno stanje.

SC (3.1.3.1) **SC** (3.1.5.1) **SC** (1.3.1.1)

ODZIVI

CILJI

Dijak:

○: obravnavano besedilo kritično vrednoti in svoje stališče utemeljuje, pri tem razvija strpnost do drugega in drugačnega, odpravlja stereotipe in razvija zmožnost spreminjanja stališč in vrednot;

SC (1.2.5.1)

○: o obravnavanem besedilu argumentirano razpravlja (npr. v šolski debati), ob tem svoje sporazumevalne zmožnosti razvija skozi nenasilno in asertivno komunikacijo;

SC (1.1.5.1)

○: svoje znanje in stališča o obravnavanem besedilu izraža v esejskih sestavkih, referatu in/ali raziskovalni nalogi in/ali oceni in/ali govornem nastopu ipd.;

○: prebrana besedila aktualizira;

I: literarno (po)ustvarja v različnih medijih, tudi digitalnem, o obravnavani temi piše v izbrani besedilni vrsti;

I: spremlja medijske predelave, obravnave ali aktualizacije obravnavanih besedil.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

» o obravnavanem besedilu tvori esejske sestavke;

» literarna besedila pisno/ustno aktualizira, se do prebranega opredeli in svojo opredelitev poglobljeno utemelji;

» govorno interpretira (recitira, deklamira, interpretativno bere) umetnostna besedila;

» pisno oz. ustno komentira ali oceni gledališko, filmsko, medijsko idr. predelavo obravnavanega dela;

» napiše eno besedilno vrsto (ali več), ki je vsebinsko povezana z obravnavano temo.

TERMINI

○ šolski esej ○ razpravljalni esej ○ razlagalni/interpretativni esej

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Dijaki se tvorjenja šolskega eseja učijo postopoma in smiselno načrtovano v povezavi z jezikovnim delom pouka slovenščine kot drugega jezika. Pričakovani standardi znanja se zvišujejo po letnikih.

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Dijak naj ima priložnost izkazati svoje znanje (npr. poznavanje prebrane knjige) večkrat, sproti in na različne načine.



KNJIŽEVNOST, DELO, BRALEC

IZBIRNO

OPIS TEME

Tema obsega osnovna vprašanja o književnosti: kaj je, kako se razvršča, kako se bere, kakšno je njeno mesto v družbi. Dijak osveži in nadgradi osnovnošolsko znanje o književnosti, o njenih temeljnih zvrsteh, vrstah in o njenem branju ter pomenu branja za osebni razvoj in socializacijo. Bere in interpretira izbrana besedila, zlasti iz sodobne slovenske književnosti, prepozna v njih znake literarnosti, jih primerja z neliterarnimi besedili, preizkuša različne bralne strategije, piše literarna in neliterarna besedila na izbrano temo in pridobiva izkušnje o ubesedovanju enih in drugih.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

- » Dijak se seznaja z definicijo literature/književnosti/leposlovja kot korpusa besedil z lastnostmi literarnosti, kot so: posebna oblikovanost, večpomenskost, univerzalnost, fikcijskost, umetniškost, odvisnost od okoliščin nastanka (avtorja, založbe idr.).
- » Spozna načine razvrščanja književnosti v literarne zvrsti – lirika, epika, dramatika; elitna/visoka/zahtevna in množična/sprostitutvena književnost; izvirna, prevodna književnost; avtorska književnost, slovstvena folklor; otroška, mladinska književnost, književnost za odrasle, medgeneracijska književnost.
- » Dijak se seznaja z opredelitvijo literarnega branja kot večstopenjskega procesa (doživljajsko, kognitivno kritično, ustvarjalno branje) in s spoznavnimi procesi, s katerimi bralec sodeluje pri tem (doživljanje, razumevanje, vrednotenje, izražanje).
- » Spozna bralne strategije kot pristope za učinkovito in kakovostno branje.
- » Seznaja se s pojmom interpretacije kot ubeseditve lastnega bralnega procesa in z možnostmi različnih interpretacij pri različnih bralcih.
- » Spozna pomen literarnega branja za osebno izkušnjo in socializacijo (spodbujanje domišljije, inteligence, čustvovanja, sporazumevalne zmožnosti in bralne pismenosti, pridobivanje in poglobljanje izkušenj, vživljanje v drugega in drugačnega, strpnost ...).
- » Kritično razmišlja o vlogi literarnega branja v sodobni družbi, spozna pojme bralne navade, bralna kultura, bralna pismenost.
- » Razmišlja o vlogi književnosti kot posebnega družbenega sistema z možnostjo vplivanja in sooblikovanja družbenih odnosov (npr. vloga pisateljev pri osamosvajanju, pri oblikovanju kulturne in narodne zavesti v preteklosti).

- » ijak se preizkuša v (po)ustvarjanju literarnih besedil na poljubno temo in neliterarnih besedil na isto temo v eni od besedilnih vrst, ki jih je spoznal pri jezikovnem pouku, ter pridobiva dejavne izkušnje o razlikah v ubesedovanju ene in druge zvrsti.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

SC (1.3.2.1)

AVTOR, LITERATURA, LITERARNI KANON

CILJI

Dijak:

- : spozna pojem književnost/literatura/besedna umetnost kot korpus besedil z lastnostmi literarnosti;
- : spozna značilnosti in razume pomen literarnega branja: uporablja bralne strategije in razmišlja o svojem načinu branja;
- : spozna temeljne literarne zvrsti in merila za njihovo razvrščanje;
- : razmišlja in razpravlja o vlogi književnosti v sodobni družbi;
- : v sodelovanju s sošolci (in/ali učiteljem) raziskuje in spozna umetnost, umetniške zvrsti ter njihova izrazna sredstva v kulturnem kontekstu.

SC (1.3.2.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » **definira** in razloži **pojem književnost/literatura/besedna umetnost**;
- » **razumevanje pojma književnost/literatura/besedna umetnost dokaže s prepoznavanjem/samostojnim navajanjem primerov umetnostnih in neumetnostnih besedil**;
- » **našteje, opiše** in razloži **pojem literarne zvrsti**;
- » **prepozna, poimenuje**, ustrezno **razloži**, definira **sestavine literarnosti**, tudi ob primerjanju literarnega besedila z neliterarnim;
- » **zna razložiti značilnosti literarnega branja in njegov pomen ter vlogo bralnih strategij**;

» razloži in presodi pomen književnosti v sodobni družbi, kar izrazi v argumentiranem razpravljanju s sošolci ali v krajšem pisnem besedilu.

TERMINI

- književnost/literatura/besedna umetnost
- literarnost
- literarno branje
- interpretacija
- bralna kultura
- književna kultura
- književne zvrsti in vrste

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Izhodišče je pogovor o dijakovem odnosu do literature, do branja, o najljubših knjigah, o tem, kaj ga v knjigah zanima in kaj mu je tuje, nerazumljivo. Vprašanja se dotikajo tudi tega, kakšni so lahko pozitivni učinki branja književnosti, kdo je dober bralec ... Marsikaj dijak o literaturi ve že iz osnovne šole (z italijanskim učnim jezikom), zato v tem literarnoteoretičnem uvodu pojme predvsem sistemizira, ponovi stare in doda nekatere nove.

BRANJE IN INTERPRETACIJA LITERARNEGA DELA

CILJI

Dijak:

- : prepozna, poimenuje in razume sestavine literarnosti v literarnih besedilih in se do njih opredeljuje;
- : uporablja različne bralne strategije in razmišlja o svojem načinu branja;
- : razume, da je interpretacija literarnega besedila odvisna od posameznikovih izkušenj, vrednot in znanja;
- : interpretira določeno besedilo z uporabo usvojenih literarnoteoretičnih pojmov.

SC (1.1.2.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » prepozna sestavine literarnosti ob primerjanju literarnega besedila z neliterarnim ter jih opiše in pojasni;
- » razloži uporabo bralnih strategij pri svojem branju besedila;
- » z usvojenimi literarnoteoretičnimi pojmi ustno ali pisno **interpretira domače branje** ali **neznano oz. še neobravnavano literarno delo**.

TERMINI

- literarno besedilo
- neliterarno besedilo
- sestavine literarnosti

ODZIVI

CILJI

Dijak:

O: zna izraziti mnenje o izbranem besedilu in ga utemeljuje z literarnovednimi pojmi in/ali napiše krajšo kritiko izbranega besedila ali njegove medijske predelave;

I: prepozna umetniškost literarnih besedil z lastno (po)ustvarjalno izkušnjo;

O: o položaju branja in književnosti v svojem okolju piše v krajšem eseju ali o njem razpravlja s sošolci, ob čemer svoje sporazumevalne zmožnosti razvija skozi nenasilno komunikacijo.

SC (1.1.5.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » pisno ali ustno izrazi krajše mnenje o izbranem/-ih literarnem/-ih besedilu/-ih;
- » napiše krajšo kritiko izbranega literarnega besedila ali njegove medijske predelave;
- » primerja medijsko predelavo z literarno predlogo;
- » opiše in pojasni položaj branja in književnosti v svojem okolju.

TERMINI

- kritika
- (po)ustvarjanje literarnega dela

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

- » Dijak na podlagi izkušenj in seznanjenosti z literarnim dogajanjem v sodobnosti (literarne nagrade, kritike, prisotnost na družabnih omrežjih, ekranizacije, pogovori v svojem okolju) poskuša pisno ali ustno opredeliti vlogo in pomen književnosti v sodobnem času ter o svojih opažanjih razpravljati s sošolci. Če piše šolski esej, postavi uvodno trditev in jo argumentira.
- » Pri ustvarjalnem pisanju dijak poskuša uporabiti elemente posebne oblikovanosti, večpomenskosti, fiktivnosti, si prizadeva iznajti posebno obliko, besedišče, humorno perspektivo idr. S tem pridobiva izkušnjo, kako nastaja literarno delo, posebno še če ob njem piše npr. objektivni opis na isto temo (npr. pot v šolo). Svoje izdelke lahko dijaki predstavijo v recitalu. Poskuša se npr. v pisanju komičnih dramskih prizorov, pesmi v prostem verzu ali v ritmično urejenih štirivrstičnicah, preoblikuje nekaj pregovorov.

- » Pri poskusu pisanja kritike si dijaki lahko zastavljajo naslednja vprašanja: kaj sem v besedilu zaznal/opazil, kaj se me je dotaknilo, kaj je po mojem mnenju slabo, nerazumljivo, katere literarne sestavine izstopajo, katere pogrešam, zakaj bi besedilo (ali ga ne bi) priporočil v branje drugim bralcem ipd.
- » Medpredmetno povezovanje, zlasti s poukom italijanske književnosti, je lahko tematsko ali procesno (npr. učenje opredeljevanja in utemeljevanja). Priporočljivo pa je tudi povezovanje književnega in jezikovnega dela pouka s poukom pri italijanščini.
- » Za uresničevanje te skupine ciljev dijaki po dogovoru z učiteljem izberejo besedila, za katera na spletu obstajajo medijske predelave.
- » Pogled v aktualni položaj književnosti v svojem okolju in slovenski Istri poteka ob pogovoru, v katerem dijak združuje pridobljeno znanje o načinih branja, bralni kulturi, prednostih branja in bralnih navadah pri sebi in v svojem okolju. Razmišlja tudi o tem, kakšen je v sodobnosti položaj književnosti med družbenimi vrednotami, položaj dvojezičnosti v literaturi slovenske Istre, katere literarne nagrade pozna, katere nagrajence, ali kdaj obišče literarni večer, ima svojo knjižnico idr. O teh vprašanjih lahko piše doživljajski spis ali drugo ustrezno besedilno vrsto, pripravi govorni nastop ali multimedijško predstavitev, npr. intervjuje s književniki, poročilo o literarni kritiki določenega besedila idr.

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Govorno: glasno branje (pomenska ustreznost, pravorečna pravilnost, prizadevanje za interpretativno branje), odgovori na vprašanja o definicijah literarnih pojmov in navajanje primerov.

SLOVENSKA, ISTRSKA SLOVSTVENA FOLKLORA

IZBIRNO

OPIS TEME

Tema obsega slovensko in istrsko slovstveno folkloro kot umetnost govornega/petega jezika oziroma narečij, književna besedila kot rezultat duha dobe (odražajo čas in prostor nastanka) ter ljudsko slovstvo kot nevezano na čas in prostor (številne sočasne različice, vplivi na književna besedila, tudi sodobna, npr. besedila S. Makarovič, M. Tomšiča, N. Štok Vojska). Tema izziva tudi vprašanja literarnosti (kot so npr. etična, spoznavna in estetska funkcija) obravnavanih besedil.

Obravnava se po eno besedilo iz vsakega sklopa.

Lepa Vida/Rošlin in Verjanko

Marožo pride po svojo pupo/M. Tomšič: Začarana hiša in druge istrske pravljice/N. Štok Vojska: Istrske štorjice/N. Štok Vojska: Zakaj je morje slano/Kurent/Zlatorog

S. Makarovič: Zeleni Jurij/Kolovrat

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Dijaku naj se približa spoznanje:

- » da je slovstvena folkloro začela nastajati že v predkrščanskem obdobju in da nastaja še danes (urbane in druge sodobne povedke), zato ni zamejena z literarnozgodovinskim obdobjem;
- » da se širi prek ustnega izročila, zaradi česar nastajajo številne različice;
- » da je istrska slovstvena folkloro tesno vpeto v istrski prostor, v katerem nastaja, se razvija in se prilagaja naravnim, zgodovinsko-kulturnim, socialnim, demografskim, narečno-jezikovnim in drugim razmeram. ^{SC} (1.3.1.1)

Temo se lahko poveže z obravnavo teme Književnost, delo, bralec, z obravnavo jezikovnih zvrsti, zlasti narečja, ali se primerjalno obravnava neko besedilo slovstvene folkloro in drugo slovensko literarno besedilo z isto ali podobno tematiko (dijaki npr. opazujejo in primerjajo jezikovne in slogovne značilnosti besedila).

Najmočnejšo izkušnjo, da je slovstvena folkloro še vedno živa, dijaki pridobijo z neposredno udeležbo na folklornem dogodku v lokalnem okolju, zato se to priporoča, kjer in kadar je mogoče. ^{SC} (1.3.4.1)

SLOVENSKA, ISTRSKA SLOVSTVENA FOLKLORA V ČASU IN PROSTORU

CILJI

Dijak:

- razume, kako in kje nastaja slovenska oz. istrska slovstvena folklor;
- se zaveda, da se slovstvena folklor pojavlja v številnih različicah.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » ob primerih utemelji, zakaj nastajanje slovenske slovstvene folklore ni vezano na čas in prostor;
- » **zna pojasniti značilnosti različic slovenske slovstvene folklore;**
- » se seznani s slovenskim in istrskim ljudskim gradivom ter presodi njegovo vrednost.

TERMINI

- starodavni miti ○ različice slovstvene folklore ○ istrska slovstvena folklor



SLOVENSKA, ISTRSKA SLOVSTVENA FOLKLORA KOT UMETNOST GOVORJENEGA IN PETEGA JEZIKA

CILJI

Dijak:

O: posluša, bere in interpretira besedila slovstvene folklore ter sodobno slovensko književnost s folklornimi motivi/like, ob tem intuitivno in/ali zavestno vzpostavlja odnos do kulture, umetnosti, umetniške izkušnje in procesov ustvarjanja ter ob tem prepozna lastna doživetja in se vživlja v izkušnjo drugega;

SC (3.1.1.1)

O: razume, da je interpretacija obravnavanih besedil odvisna od posameznikovih izkušenj, vrednot in znanja;

O: prepozna folklorne motive/like v sodobni slovenski in istrski poeziji ter sodobni slovenski in istrski kratki prozi;

I: primerja posebnosti književnosti kot zapisanega jezika ter slovstvene folklore kot govorenega in petega jezika;

I: se seznani z enim istrskim folklornim besedilom v folklornem dogodku (kot umetnost petega/govorenega jezika), s tem živi kulturo in umetnost kot vrednoto v domačem in šolskem okolju ter prispeva k razvoju šole kot kulturnega središča in njenemu povezovanju s kulturnim in z družbenim okoljem.

SC (1.3.5.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

» **posluša, prebere in samostojno interpretira besedila slovstvene folklore ter besedila sodobne slovenske književnosti s folklornimi motivi/like;**

» **prepozna, poimenuje in opiše folklorne motive/like v sodobni slovenski in istrski poeziji ter sodobni slovenski in istrski kratki prozi.**

TERMINI

◦ ljudska pesem ◦ ljudska družinska balada ◦ istrsko folklorno besedilo v slovenskem jeziku ◦ ljudska bajeslovna balada ◦ bajčna povedka ali bajka ◦ ljudsko slovstvo ◦ folklorni dogodek ◦ ljudsko število
◦ pomanjševalnica ◦ primera ◦ ponavljanje ◦ dialektizem ◦ ljudski motiv ◦ ljudski lik

ODZIVI NA SLOVENSKO, ISTRSKO SLOVSTVENO FOLKLORO

CILJI

Dijak:

●: aktualizira besedila slovenske slovstvene folklore;

I: soustvarja folklorni dogodek: pripoveduje slovenske in istrske ljudske pripovedi ter poje slovenske in istrske ljudske pesmi (upoštevajoč glasbeni/etnomuzikološki vidik, tudi ob plesni spremljavi); ob tem uživa v ustvarjalnosti, se veseli lastnih dosežkov in dosežkov drugih ter v varnem, odprtem in spodbudnem učnem okolju svobodno izraža želje in udejanja ustvarjalne ideje.

SC (1.3.4.1 | 1.3.4.2 | 5.1.1.1 | 3.1.4.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

» presodi, ali je slovenska/istrska slovstvena folklor aktualna še danes, in svojo opredelitev utemelji;

» pisno oz. ustno komentira ali oceni folklorni dogodek, ki mu je prisostvoval. SC (1.1.2.2)

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Tema istrske slovstvene folklore je primerna za medpredmetno povezovanje, npr. z glasbo/istrsko glasbo, športno vzgojo (ljudski plesi), umetnostno zgodovino, zgodovino/zgodovino Istre, geografijo. Dijak s tem razvija zmožnost širjenja spoznanj o slovstveni folklori in njenem odmevu v avtorski književnosti, o uvrščanju slovstvene folklore v širši kulturni kontekst, hkrati intuitivno ali zavestno (individualno in v skupini) vzpostavlja odnos do kulture, umetnosti, umetniške izkušnje in procesov ustvarjanja ter ob tem prepoznava lastna doživetja in se vživlja v izkušnjo drugega. SC (1.3.1.1)

Ob dejavnostih, ob katerih je v ospredju poustvarjalnost (kot je npr. ustvarjanje šolskega folklornega dogodka), pa se dijaku ponudi priložnost za raziskovanje umetniških izraznih sredstev, izražanje ustvarjalnih idej in zamisli, kritično vrednotenje realiziranega dogodka in razvijanje medkulturne zmožnosti. SC (1.3.4.1) SC (1.3.5.1) SC (1.3.4.2)

RAZSVETLJENSTVO NA SLOVENSKEM

IZBIRNO

OPIS TEME

Razsvetljenje je prineslo nove ideje o svobodi, enakosti, bratstvu in napredku. Pisatelji in filozofi razsvetljenstva so verjeli, da lahko razum in znanost izboljšata človeško družbo. Razsvetljenske ideje so vključevale kritiko absolutističnih vladavin, verskega fanatizma in družbenih neenakosti. Duh časa odseva tudi slovenska literatura. Tema zajema pojav posvetne književnosti, rojstvo slovenske dramatike in gledališča ter pesništva s temeljnima predstavnikoma Linhartom in Vodnikom.

Obravnava se **po eno** besedilo iz vsakega sklopa.

V. Vodnik: Zadovoljni Krajnc/Illirija oživljena

A. T. Linhart: Ta veseli dan ali Matiček se ženi/B. Kreft: Kranjski komedijanti

KNJIŽEVNOST RAZSVETLJENSTVA V ČASU IN PROSTORU

CILJI

Dijak:

- 🕒 časovno in prostorsko umešča književnost razsvetljenstva na Slovenskem;
- 🕒 spozna bistvene značilnosti obdobja ter njihov vpliv na besedila;
- 📄 (1.3.2.1)
- 🕒 razume in na podlagi svojega znanja in izkušenj vrednoti pomen razsvetljenstva na Slovenskem za nadaljnji razvoj slovenske književnosti in jezika.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » poimenuje, časovno in prostorsko umesti ter navede bistvene značilnosti književnosti razsvetljenstva na Slovenskem;
- » navede poglobitve predstavnike obdobja in njihova reprezentativna dela;
- » v odlomkih obravnavanih besedil prepozna temeljne značilnosti obdobja in smeri;

- » razloži vpliv družbenih okoliščin na vsebino obravnavanih književnih besedil;
- » na podlagi pridobljenega znanja in izkušenj ovrednoti pomen razsvetljenstva na Slovenskem za razvoj slovenske književnosti, jezika, kulture in nacionalnosti.

TERMINI

- razsvetljenje
- razsvetljenske ideje

KNJIŽEVNOST RAZSVETLJENSTVA KOT BESEDNA UMETNOST

CILJI

Dijak:

- bere, obnavlja in povzema obravnavana besedila ter izraža razumevanje ter doživljanje prebranega;
- spozna nove literarnoteoretične in literarnozgodovinske pojme;
- predpisana besedila interpretira ob uporabi literarnoteoretičnih in literarnozgodovinskih pojmov;
- SC (1.1.2.2)
- razume, da je interpretacija obravnavanih besedil odvisna od posameznikovih izkušenj, vrednot in znanja;
- v obravnavanih besedilih prepozna in opredeli prvine razsvetljenstva na Slovenskem.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » prebere predpisana besedila ter izrazi svoje razumevanje in doživljanje;
- » obravnavana besedila obnovi in povzame;
- » poimenuje literarnoteoretične pojme in pojasni njihovo vlogo v besedilu;
- » ob uporabi strokovnih pojmov **analizira vsebino** in zgradbo obravnavanih besedil ter **jih vrednoti**;
- » v obravnavanih besedilih prepozna in opredeli prvine razsvetljenske književnosti na Slovenskem.

TERMINI

○ komedija ○ komično ○ vrste komike ○ satira ○ alpska poskočnica

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Obravnava teme naj se naslanja na predznanje dijakov, ki so ga o temi dobili v osnovni šoli (z italijanskim učnim jezikom) ali kako drugače. Literarno besedilo najprej umestimo v čas in prostor, sledi glasno interpretativno branje literarnega besedila, izražanje doživljanja prebranega ter besedilno-kontekstna literarna interpretacija. Ker so besedila obravnavane teme zahtevna zaradi več tujosti, s katerimi se lahko soočijo dijaki (arhaični jezik, [ne]poznavanje družbenih in kulturnih okoliščin nastajanja obravnavane literature, pojmovanje komičnosti ipd.), pred branjem in obravnavo nasploh najprej odstranimo omenjene tujosti, da bi dijak besedilo lahko razumel in šele nato spodbudimo izražanje doživljanja prebranega.

Obravnavo sklenemo s spodbujanjem odzivov dijakov na obravnavano literarno besedilo oziroma k (meta)kognitivno-kritičnemu premisleku. Ta lahko izhaja iz prvotnega doživljajskega odziva, a je njegova nadgradnja. Dijak v sklepnem odzivanju preko logično-racionalnih miselnih procesov ob uporabi književnega znanja aktivira višje taksonomske miselne procese, kot so vrednotenje, aktualizacija, (po)ustvarjanje, kritična refleksija.



ODZIVI NA RAZSVETLJENSTVO NA SLOVENSKEM

CILJI

Dijak:

O: o obravnavanem besedilu argumentirano razpravlja, ob tem se uči spretnosti aktivnega poslušanja ter nenasilne in asertivne komunikacije;

SC (1.1.5.1 | 3.3.2.1 | 1.2.5.1)

O: prebrana besedila aktualizira;

I: spremlja medijske idr. predelave obravnavanega dela in jih komentira.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

» v pisnem izdelku (npr. esejskem sestavku) ali ustno literarna besedila aktualizira;

» obravnavana besedila govorno interpretira (interpretativno bere);

» v razrednem dogodku (recital, gledališki dogodek ...) govorno interpretira (recitira/deklamira, interpretativno bere) izbrana literarna besedila.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Predstavnike in značilnosti obdobja lahko dijak individualno ali v skupini spoznava raziskovalno, tako da v pisnih in elektronskih virih raziskuje biografijo avtorjev in njihov širši opus, družbene in kulturne okoliščine obravnavane literature, pri tem izboljšuje osebne strategije iskanja podatkov, analizira, primerja in kritično vrednoti verodostojnost in zanesljivost podatkov, informacij in digitalnih vsebin ter ugotovljeno predstavi.

SC (4.1.1.1) **SC** (1.1.2.2) **SC** (4.1.2.1) **SC** (4.3.2.1)

Mogoče dejavnosti za poustvarjalno odzivanje na prebrano so naslednje:

» dijak prevaja dela v sodobno slovenščino, npr. recepte iz Kuharskih bukev, Lublanske novice, ob tem se naveže na jezikovni pouk (npr. oblikoslovje, besedoslovje, skladnja, primerjava publicističnih besedil iz Lublanskih novic s publicističnimi besedili v sodobnih medijih);

» jezikovno prilagodi odlomek iz komedije Ta veseli dan v svoje narečje ali pogovorni jezik;

» primerja podobo in življenje razsvetljenskega Krajncja s sodobnim Slovencem;

» primerja razsvetljenske vrednote iz literature z današnjimi vrednotami.



ROMANTIKA

OBVEZNO

OPIS TEME

V književnosti slovenske romantike dijak spozna njen družbeni in kulturnozgodovinski okvir, predstavnike in pojave kulturnega življenja (Prešeren, Čop, Kranjska čbelica; Kopitar in njegov krog, črkarska pravda, ilirizem) in njihov pomen za literarni, jezikovni, nadaljnji kulturni in nacionalni razvoj. Tema je obvezna.

Obravnava se **po eno** besedilo iz vsakega sklopa.

F. Prešeren: Dekletom/Hčere svet/Nezakonska mati/Neiztrohnjeno srce

F. Prešeren: Slovo od mladosti/Sonetje nesreče (1./5./6.)

F. Prešeren: Sonetni venec (1., 7./8., 15.)

F. Prešeren: Krst pri Savici (Če se ne izbere kot dolgo branje pri pouku.)

F. Prešeren: Pevcu

F. Prešeren: Zdravljica

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Dijak se seznaja s književnostjo romantike na Slovenskem, ki jo zna časovno in prostorsko umestiti. Spozna splošne družbeno-, duhovno-in kulturnozgodovinske značilnosti obdobja ter najpomembnejše predstavnike. Bere in interpretira literarna besedila ali odlomke literarnih besedil, se nanje odziva, izraža lastno doživljanje, razumevanje in vrednotenje, jih analizira, povzema ključne ugotovitve s sintezo, ob tem pa uporablja literarnovedne pojme. Do literarnih pojavov se opredeljuje, jih vrednoti, komentira, (po)ustvarja in medbesedilno primerja.

ROMANTIKA V ČASU IN PROSTORU

CILJI

Dijak:

- : časovno in prostorsko umešča književnost slovenske romantike;
- : seznaja se s temeljnimi družbeno-kulturnimi in duhovnozgodovinskimi značilnostmi obdobja ter razume njihov vpliv na besedila;
- SC (1.3.2.1)
- : razume pomen slovenske romantike za nadaljnji razvoj književnosti in kulture na Slovenskem;



○: kritično vrednoti pomen slovenske romantike za razvoj slovenske književnosti, jezika, kulture in nacionalnosti.

SC (1.2.5.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » časovno in prostorsko umesti književnost slovenske romantike;
- » opiše družbeno-kulturne in duhovno-zgodovinske značilnosti obdobja;
- » navede poglobitve predstavnike obdobja;
- » v odlomkih iz obravnavanih besedil prepozna temeljne značilnosti obdobja in smeri ter jih uporablja pri interpretaciji;
- » razloži pomen slovenske romantike za nadaljnji razvoj književnosti;
- » ovrednoti pomen slovenske romantike za razvoj slovenske književnosti, jezika, kulture in nacionalnosti;
- » v krajšem besedilu (ustnem ali pisnem) temo medpredmetno poveže še z enim ali več predmeti v eni ali več prvinah (odvisno od izpeljanih medpredmetnih povezav).

TERMINI

- romantika ◦ romantična ideja ◦ črkarska pravda ◦ ilirizem ◦ ljubezenska tematika ◦ nacionalna tematika
- pesniška tematika ◦ bivanjska tematika

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Spoznavanje konteksta lahko poteka kot učiteljeva krajša interaktivna razlaga ob podpori multimedijских virov, pri kateri dijaki sodelujejo s poprejšnjim znanjem in izkušnjami.

Če pa učitelj načrtuje doseganje teh ciljev preko aktivnejših oblik učenja, mora predvideti več časa za obravnavo oz. samostojno gradnjo dijakovega znanja. Dijaki npr. v skupinah ali samostojno raziskujejo elektronske in pisne vire (učbenik idr.) o določenih poglavjih obdobja romantike, npr. biografija Franceta Prešerna ali predstavnikov italijanske romantike, širši avtorjev opus, glasbo, oblačila, promet ..., ugotovljeno nato predstavijo v razredu. Način predstavitve naj izberejo sami. V raziskovanje lahko vključijo različna strokovna mnenja, mnenja sodobnikov romantičnih ustvarjalcev, krajše citate iz besedil ipd.

Pri tem dijak izboljšuje osebne strategije iskanja podatkov, analizira, primerja in kritično vrednoti verodostojnost in zanesljivost podatkov, informacij in digitalnih vsebin ter ugotovljeno predstavi. SC (4.1.1.1) SC (4.1.2.1) SC (4.3.2.1) SC (4.3.3.1) SC (1.1.2.2) SC (2.2.2.1)

Podrobnejše usmeritve in primeri, kako razvijati digitalno kompetentnost ob zadnjem cilju (raziskovanje biografij avtorjev, njihovih opusov, družbenih in kulturnih okoliščin prve polovice 19. stoletja), so dostopne na DigComp 2.2 - The Digital Competence Framework for Citizens (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/f2l5v89>).



ROMANTIKA KOT BESEDNA UMETNOST

CILJI

Dijak:

○ bere predpisana besedila ter izraža razumevanje in doživljanje prebranega, pri tem zaznava in uzavešča lastno doživljanje (telesne občutke, čustva, misli, vrednote, potrebe, želje) in vedenje;

SC (3.1.1.1 | 1.3.1.1)

○ besedila obnavlja, povzema, prevaja v sodobni nepesniški jezik;

○ spoznava nove literarnoteoretične pojme;

○ predpisana besedila interpretira ob uporabi literarnoteoretičnih in literarnozgodovinskih pojmov ter v njih prepozna in opredeli romantične prvine, pri tem razvija literarno empatijo in prepozna meje med doživljanjem sebe in drugega, npr. ob temi odtujenosti romantičnega subjekta, ljubezenski ali bivanjski tematiki;

SC (3.3.4.2)

○ razume, da je interpretacija obravnavanih besedil odvisna od posameznikovih izkušenj, vrednot in znanja;

○ zmore oblikovati preproste književne probleme in trditve, s tem razvija osebno prožnost, razvojno miselno naravnost in radovednost;

SC (3.1.4.1 | 2.2.3.1)

○ na podlagi pridobljenega znanja kritično vrednoti obravnavana besedila;

○ besedila primerja z že obravnavanimi vsebinsko in/ali oblikovno primerljivimi književnimi besedili zlasti v italijanski književnosti.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

» prebere predpisana besedila ter izrazi razumevanje in doživljanje prebranega;

» besedila obnovi, povzame, preoblikuje v sodobni nepesniški jezik;

» prepozna, poimenuje, definira nove literarnoteoretične pojme in pojasni, kako učinkujejo v besedilu;

» predpisana besedila interpretira ob uporabi literarnoteoretičnih in literarnozgodovinskih pojmov ter v njih prepozna in opredeli romantične prvine;

» besedila primerja z že obravnavanimi vsebinsko in/ali oblikovno primerljivimi književnimi besedili;

» obravnavana besedila kritično vrednoti;

» neobravnavano besedilo iz obdobja romantike samostojno interpretira z uporabo literarnoteoretičnih pojmov.

TERMINI

◦ stanca ◦ tercina ◦ sonet ◦ sonetni venec ◦ balada ◦ romanca ◦ romantična pesnitev ◦ elegija

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Interpretacija poteka preko glasnega (prvega) in tihega (naslednjega) branja. Za sodobnega mladega bralca je književnost romantike predvsem oblikovno precej odmaknjena. Veliko je zahtevnih verzni oblik, težavni so skladnja, metaforika, besedišče, tudi motivi in teme. Zato je pred branjem potrebna temeljita priprava na posebnosti vsebine in oblike besedila, ki ga nameravamo brati. Posebno pri verzni besedilih je pomembno kakovostno interpretativno branje, da se v dijakih čim bolj spodbudi doživljajski odziv.

Arhaične besede in obrnjeni besedni red oz. zapleteno skladnjo prevajamo v sodobno slovenščino; spodbujamo obnavljanje besedila (z vprašanji kdo, kje, kaj, kdaj, določanjem kraja in časa dogajanja, motivno-tematsko analizo, prepoznavanjem vzdušja/atmosfere); samostojno analizo zgradbe, označevanje literarnih oseb in odnosov med njimi. Dijake usmerimo v razmislek o tem, kako je kaj ubesedeno, kako besedilo učinkuje na bralca, kakšen je ritem, kaj besedilo sporoča, kakšna je ideja besedila. Opazujejo naj dogajalne vzroke in posledice, ločujejo naj med dejstvi in mnenjem literarnih oseb. Analiza se posveča slogovnim, oblikovnim in vsebinskim posebnostim besedila, pri čemer spodbujamo primerjanje z drugimi literarnimi besedili, obravnavanimi pri književnem pouku. V fazi sinteze spoznanj dijake spodbudimo, naj razmislijo, zakaj besedilo velja za kanonsko, zakaj velja za umetniško, opazujejo etične, estetske in spoznavne odlike besedila.

Predvideva se individualno delo, delo v dvojicah/skupinah z vrstniško povratno informacijo. Priporočajo se raznolike metode in oblike dela, kot npr. metoda pogovora, diskusije, razlage, tesno branje, problemsko-ustvarjalni in komunikacijski pouk.

ODZIVI NA ROMANTIKO

CILJI

Dijak:

- : o obravnavanih literarnih delih piše različna besedila, zlasti esejski sestavek in besedilno vrsto, ki jo je spoznal pri jezikovnem pouku;
- : govorno interpretira izbrane Prešernove pesmi;
- : vsaj eno izbrano Prešernovo pesem se nauči na pamet;
- SC (3.1.2.2)
- : o obravnavanem besedilu argumentirano razpravlja, ob tem se uči spretnosti aktivnega poslušanja ter nenasilne in asertivne komunikacije;
- SC (1.1.5.1 | 3.3.2.1 | 1.2.5.1 | 2.1.2.1)
- I: v različnih medijih, tudi digitalnem, literarno (po)ustvarja na podlagi obravnavanih besedil ter besedil za domače ali dolgo branje, ob tem razvija osebno prožnost, razvojno miselno naravnost, radovednost, optimizem in ustvarjalnost;
- : prebrana besedila aktualizira;
- I: spremlja medijske idr. predelave obravnavanega dela in jih primerja z literarnimi predlogami.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » napiše besedilo (npr. šolski esej) o obravnavanih besedilih;
- » govorno interpretira eno Prešernovo pesem;
- » o obravnavanih besedilih piše v besedilni vrsti, ki jo spoznava pri jezikovnem pouku, npr. intervju z lirskim subjektom;
- » pisno ali govorno komentira vsaj eno predelavo književnega dela.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Tema slovenske romantike se medpredmetno smiselno povezuje s poukom italijanske književnosti, angleške književnosti, psihologijo, z zgodovino, umetnostno zgodovino, geografijo, glasbo, s filozofijo, sociologijo. Medpredmetno izvedene dejavnosti so priložnost za dijakov razvoj zmožnosti širjenja spoznanj o književnosti,

njihovega uvrščanja v širši kulturni kontekst ter intuitivno ali zavestno vzpostavljanje odnosa do slovenske, italijanske kulture in kultur nasploh.

Obseg, oblika in cilji medpredmetne povezave so lahko različni:

- » timsko izvedena ura dveh učiteljev (npr. italijanščina in slovenščina);
- » projektni dan ali sklop (tudi samo dveh šolskih ur), ko medpredmetno zasnovane dejavnosti potekajo pri dveh ali več predmetih;
- » medpredmetna povezava kot motivacija pred obravnavo ali nadgradnja znanja v fazi sintetiziranja in vrednotenja;
- » vsebinsko-tematske, idejne ali procesne povezovalne prvine (npr. bivanjska tematika v Prešernovi in Leopardijevi liriki; vpliv Danteja na Prešernovo ustvarjanje, recepcija Prešerna v italijanski družbi) ipd.

Pri odzivih dijaki ponovno razmislijo o prebranem literarnem besedilu z novega zornega kota: kot so vrednotenje, (po)ustvarjanje, aktualizacija in metakognitivna refleksija o lastnem bralnem procesu. Dijake spodbudimo k razmisleku o tem, kako se je njihov prvotni doživljajski odziv spremenil preko logično-analitičnih interpretativnih postopkov, katere bralne strategije so se izkazale za (ne)učinkovite, česa niso razumeli, kje so možnosti za izboljšave. Spodbujamo različne (po)ustvarjalne dejavnosti dijakov, kot so različne oblike kreativnega pisanja, literarno raziskovanje, projektne naloge, medijske predelave, likovne/glasbene/plesne/filmske predelave literarnih motivov, tem, književnih oseb ipd. Vrednotenje naj bo utemeljeno: dijaki postopoma prehajajo od zunajliterarnega k znotrajliterarnemu utemeljevanju.

Predvideva se individualno delo, delo v dvojicah/skupinah z vrstniško povratno informacijo. Priporočajo se raznolike metode in oblike dela, kot npr. metoda pogovora, diskusija, problemsko-ustvarjalni pouk, komunikacijski pouk. Metoda reševanja književnih problemov pripomore k sistematičnemu usvajanju esejske zmožnosti preko oblikovanja književne trditve (hipoteze) ter nizanja argumentov v prid in proti trditvi. 

(2.2.3.1)  (2.2.2.1)



MED ROMANTIKO IN REALIZMOM

IZBIRNO

OPIS TEME

Dijak se seznaja s književnostjo med romantiko in realizmom na Slovenskem ter jo zna časovno in prostorsko umestiti. Spoznava splošne družbeno-kulturne in duhovno-zgodovinske značilnosti obdobja in najpomembnejše predstavnike. Bere in interpretira literarna besedila ali odlomke daljših literarnih besedil, se nanje odziva, izraža lastno doživljanje, razumevanje in vrednotenje, jih analizira, povzema ključne ugotovitve s sintezo, ob tem pa uporablja literarnovedne pojme. Do literarnih pojavov se opredeljuje. Prebrana besedila vrednoti, aktualizira, komentira, (po)ustvarja in primerja.

Obravnava se **po eno** besedilo iz vsakega sklopa.

S. Jenko: *Obrazi* (V., VII., X.) ali

S. Gregorčič: *Človeka nikar* ali

A. Aškerc: *Mejnik*

J. Jurčič: *Deseti brat* ali

L. Pesjak: *Beatin dnevnik* ali J. Turnograjska: *Na grobu Prešerna*

I. Tavčar: *Visoška kronika*

S. Jenko: *Tilka/Jeprški učitelj* ali

J. Jurčič: *Telečja pečenka*

MED ROMANTIKO IN REALIZMOM V ČASU IN PROSTORU

CILJI

Dijak:

- 🕒 časovno in prostorsko umešča književnost obdobja med romantiko in realizmom na Slovenskem;
- 🕒 spoznava temeljne družbeno-kulturne in duhovno-zgodovinske značilnosti obdobja;
- 📄 (1.3.2.1)
- 🕒 razume vpliv družbenih okoliščin na vsebino in obliko/slog obravnavanih književnih besedil;
- 🕒 v odlomkih iz obravnavanih besedil prepozna in pojasnjuje temeljne značilnosti obdobja in smeri.



STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » časovno in prostorsko umesti književnost obdobja med romantiko in realizmom na Slovenskem;
- » navede poglobitve predstavnike obdobja in njihova reprezentativna dela;
- » pozna družbeno-kulturne in duhovnozgodovinske značilnosti obdobja;
- » pojasni vpliv družbenih okoliščin na vsebino in slog obravnavanih književnih besedil;
- » ovrednoti pomen obdobja med romantiko in realizmom na Slovenskem za razvoj slovenske književnosti, jezika in kulture;
- » v odlomkih iz obravnavanih besedil prepozna temeljne značilnosti obdobja in smeri.

TERMINI

◦ realizem ◦ med romantiko in realizmom na Slovenskem ◦ roman ◦ novela ◦ značajevka ◦ obraz

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Mogoča dejavnost za raziskovalno spoznavanje družbeno- in kulturnozgodovinskega konteksta slovenske književnosti med romantiko in realizmom je dijakovo samostojno ali sodelovalno proučevanje različnih tem, kot so: biografije avtorjev in njihov širši opus; slovensko realistično slikarstvo; Levstikov vpliv na Jurčiča; čitalnice in tabori, oblačilna kultura časa idr.

Dijak raziskuje iz tiskanih in digitalnih virov, pri tem izboljšuje osebne strategije iskanja podatkov, analizira, primerja in kritično vrednoti verodostojnost in zanesljivost podatkov, informacij in digitalnih vsebin ter ugotovljeno predstavi, in sicer v govornem nastopu, s sodelovanjem na okrogli mizi ali na drug način, dogovorjen z učiteljem.

Temo je mogoče medpredmetno povezati npr. s poukom italijanske književnosti, psihologije, filozofije, sociologije, z zgodovino, umetnostno zgodovino, geografijo. S takim učenjem dijak razvija zmožnost širjenja spoznanj o književnosti in njihovega uvrščanja v širši kulturni kontekst. Povezava je lahko minimalna, kot posledica dogovora dveh učiteljev, ki bosta v dveh zaporednih urah obravnavala dogovorjeno snov.

KNJIŽEVNOST MED ROMANTIKO IN REALIZMOM KOT BESEDNA UMETNOST

CILJI

Dijak:

- bere predpisana besedila in izraža doživljanje in razumevanje prebranega;
- spozna nove literarnoteoretične in literarnozgodovinske pojme;
- predpisana besedila interpretira ob uporabi literarnoteoretičnih in literarnozgodovinskih pojmov;
- razume, da je interpretacija obravnavanih besedil odvisna od posameznikovih izkušenj, vrednot in znanja;
- ! svojo interpretacijo primerja z interpretacijami drugih bralcev (npr. sošolcev);
- primerja obravnavana književna besedila in jih vrednoti;
- ! na podlagi prebranih besedil oblikuje preproste književne probleme in trditve; v primeru težav zna poiskati ustrezne podatke in/ali pomoč (npr. vrstnika, učitelja, strokovnjaka ...).

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » prebere predpisana besedila ter izrazi svoje doživljanje in razumevanje;
- » prebrana besedila poglobljeno interpretira, jih obnavlja in o njih pripoveduje s svojimi besedami;
- » ob obravnavanih besedilih prepozna, poimenuje in razloži literarnoteoretične pojme ter razloži njihovo vlogo v besedilu;
- » ob uporabi strokovnih pojmov analizira vsebino in zgradbo obravnavanih besedil;
- » primerja dve besedili ali več besedil in jih vrednoti;
- » na podlagi prebranih besedil oblikuje preproste književne probleme, teze in trditve.

TERMINI

- realistična tematika ◦ pripovedna proza ◦ povest ◦ roman ◦ novela značajevka ◦ obraz ◦ balada
- romanca ◦ pripovedovalec ◦ avtor

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učitelj usmerja dijaka pri oblikovanju preprostih književnih problemov. Dijak se uči postavljanja hipotez/trditev, ki jih osvetljuje z argumenti za in proti, pri čemer uporablja literarnozgodovinske in literarnoteoretične pojme. Učenje oblikovanja in reševanja književnih problemov naj poteka postopoma, sistematično in načrtno. Mogoče so različne oblike dela (individualno, v dvojicah ali skupini) ter različne tehnike/oblike (npr. 5 zakajev) in dejavnosti (od pisanja krajših esejskih sestavkov do oblikovanja šolskega formata debate, okrogle mize ipd.).

Prednost realističnih besedil je mimetičnost: verjetnost časa, prostora, dogajanja, da so večinoma grajena sintetično, da je tema razvidna in slog razmeroma nezahteven (razmislek). Marsikateri odlomek lahko dijak prebere tudi sam doma (metoda obrnjenega učenja).

Obnova, povzetek, parafraza, naslavljanje odlomka so dejavnosti za izražanje celostnega razumevanja.

ODZIVI NA KNJIŽEVNOST MED ROMANTIKO IN REALIZMOM

CILJI

Dijak:

- : o obravnavanem besedilu argumentirano razpravlja, ob tem se uči spretnosti aktivnega poslušanja ter nenasilne in asertivne komunikacije;
- : piše različna besedila, zlasti esejski sestavek in besedilno vrsto, ki jo je spoznal pri jezikovnem pouku;
- !: *v različnih medijih, tudi digitalnem, literarno (po)ustvarja na podlagi obravnavanih besedil ter besedil za domače ali dolgo branje, ob tem razvija osebno prožnost, razvojno miselno naravnost, radovednost, optimizem in ustvarjalnost;*
- : govorno nastopa na podlagi prebranih besedil iz obdobja;
- : spremlja medijske idr. predelave obravnavanega dela in jih primerja z besedilnimi predlogami.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » **tvori pisno besedilo (npr. esejski sestavek);**
- » *pisno oz. ustno komentira ali oceni gledališko, filmsko, medijsko idr. predelavo obravnavanega dela.*

MODERNA

OBVEZNO

OPIS TEME

Slovensko moderno zamejujejo izidi Cankarjevih in Župančičevih knjig ter Cankarjeva smrt in konec prve svetovne vojne. Za družbenopolitične razmere na Slovenskem ob koncu 19. stoletja so značilni avstrijska raznarodovalna politika, gospodarski pritiski in množično izseljevanje. Obdobje močno zaznamujejo balkanske vojne, prva svetovna vojna, majniška deklaracija in ustanovitev kraljevine SHS. Slovenska moderna je dala vrhunska dela pomembnih slovenskih avtorjev v vseh treh literarnih zvrsteh. V dramatik in pripovedništvu so se pojavile družbenokritične in satirične teme, razcvetela se je lirika pa tudi literarna kritika in esejistika. V dramatik nastanejo pomembne komedije, tragedije, farse, poetične drame in ljudske igre, v poeziji se poleg soneta pojavijo svobodne pesniške oblike pa tudi gazele, podoknice in kmečke pesmi, v pripovedništvu črtica, povest, novela in roman.

Obravnava se **po eno** besedilo iz vsakega sklopa.

D. Kette: Na trgu ali J. Murn: Ko dobrane se mrače/Pesem o ajdi

O. Župančič: Duma/Slap/Vihar (V zarje Vidove)

I. Cankar: Na klancu/Hiša Marije Pomočnice/Martin Kačur ali Z. Kveder: Misterij žene

I. Cankar: Kostanj posebne sorte/Skodelica kave/Gospod stotnik

I. Cankar: Za narodov blagor/Kralj na Betajnovi/Pohujšanje v dolini šentflorjanski/Hlapci (Če ni izbrano za branje v celoti.)

MODERNA V ČASU IN PROSTORU

CILJI

Dijak:

- : časovno in prostorsko umešča književnost slovenske moderne;
- : spozna temeljne družbeno-kulturne in duhovnozgodovinske značilnosti obdobja ter jih prepozna v literarnih delih;
- : navaja bistvene družbeno-kulturne okoliščine, ki so prispevale k razvoju književnosti slovenske moderne;
- : razume in vrednoti pomen slovenske moderne v primerjavi s preteklimi literarnimi obdobji;
- !: v pisnih in elektronskih virih raziskuje biografijo avtorjev in njihov širši opus, družbene in kulturne okoliščine vsakdanjega življenja ob koncu 19. in na začetku 20. stoletja, pri tem izboljšuje osebne strategije iskanja podatkov, analizira, primerja in kritično vrednoti verodostojnost in zanesljivost podatkov, informacij in digitalnih vsebin ter ugotovljeno predstavi.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » časovno in prostorsko umesti književnost slovenske moderne;
- » opiše smeri, navede predstavnike obdobja in njihova reprezentativna dela;
- » pozna družbeno-kulturne in duhovnogodovinske značilnosti obdobja, kar dokaže tako, da ob odlomkih iz obravnavanih besedil navaja njihove temeljne značilnosti in jih razloži;
- » navede bistvene družbeno-kulturne okoliščine, ki so prispevale k razvoju književnosti slovenske moderne, npr. vzpon meščanstva, razvoj znanosti, industrije in tehnike, politične razmere na Slovenskem na prelomu stoletja, socialne napetosti, gospodarska kriza;
- » ovrednoti pomen slovenske moderne v primerjavi s preteklimi literarnimi obdobji, npr. z romantiko;
- » na dogovorjen način predstavi biografijo avtorjev in njihov širši opus, družbene in kulturne okoliščine vsakdanjega življenja ob koncu 19. in na začetku 20. stoletja.

TERMINI

◦ moderna na Slovenskem ◦ nova romantika ◦ dekadenca ◦ simbolizem ◦ impresionizem

KNJIŽEVNOST MODERNE KOT BESEDNA UMETNOST

CILJI

Dijak:

- bere predpisana besedila ter izraža doživljanje in razumevanje prebranega, pri tem zaznava in uzavešča lastno doživljanje (telesne občutke, čustva, misli, vrednote, potrebe, želje) in lastno vedenje;
- spoznava nove literarnoteoretične pojme;
- predpisana besedila interpretira ob uporabi literarnoteoretičnih in literarnozgodovinskih pojmov ter v njih prepozna in opredeli prvine literarnih smeri iz obdobja moderne;
- razvija literarno empatijo, tako da prepozna meje med doživljanjem sebe in drugega;
- razume, da je interpretacija obravnavanih besedil odvisna od posameznikovih izkušenj, vrednot in znanja;
- ! na podlagi prebranih besedil oblikuje preproste književne probleme in trditve; v primeru težav zna poiskati ustrezne podatke in/ali pomoč (npr. vrstnika, učitelja, strokovnjaka ...);
- na podlagi pridobljenega znanja kritično vrednoti obravnavana besedila;
- besedila primerja z že obravnavanimi vsebinsko in/ali oblikovno primerljivimi književnimi besedili.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » prebere predpisana besedila in izrazi razumevanje in doživljanje;
- » besedila obnovi, povzame;
- » prepozna, poimenuje, definira nove literarnoteoretične pojme in pojasni, kako učinkujejo v besedilu;
- » predpisana besedila interpretira ob uporabi literarnoteoretičnih in literarnozgodovinskih pojmov;
- » v odlomkih obravnavanih besedil prepozna, opredeli in pojasni prvine novih literarnih smeri (nove romantike, dekadence, simbolizma, impresionizma);
- » besedila primerja z že obravnavanimi vsebinsko in/ali oblikovno primerljivimi književnimi besedili;
- » obravnavana besedila kritično vrednoti.

TERMINI

- satira ○ komedija ○ drama ○ roman ○ črtica ○ verzni prestop ○ zvočni učinki ○ personifikacija
- prispodoba ○ simbol ○ ritem

ODZIVI NA KNJIŽEVNOST MODERNE

CILJI

Dijak:

O: o obravnavanem besedilu argumentirano razpravlja, ob tem se uči spretnosti aktivnega poslušanja ter nenasilne in asertivne komunikacije;

SC (1.1.5.1 | 3.3.2.1 | 1.2.5.1 | 2.1.2.1)

O: prebrana besedila aktualizira;

O: piše različna besedila, zlasti šolski esej;

I: v različnih medijih, tudi digitalnem, literarno (po)ustvarja na podlagi obravnavanih besedil ter besedil za domače ali dolgo branje, ob tem razvija osebno prožnost, razvojno miselno naravnost, radovednost, optimizem in ustvarjalnost;

SC (3.1.4.1 | 4.3.2.1)

I: spremlja medijske idr. predelave obravnavanega dela in jih primerja z besedilnimi predlogami;

I: govorno nastopa na podlagi prebranih besedil iz obdobja.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

» napiše besedilo (npr. šolski esej) o obravnavanih besedilih;

» pisno oz. ustno komentira ali oceni gledališko, filmsko, likovno, glasbeno idr. predelavo obravnavanega dela;

» o obravnavanih besedilih piše v besedilni vrsti, ki jo spoznava pri jezikovnem pouku, npr. intervju z literarno osebo.

TERMINI

- interpretativno branje
- (po)ustvarjanje
- vrednotenje
- aktualizacija literarnega dela
- recitacija
- deklamacija

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Pri odzivih dijaki ponovno razmislijo o prebranem literarnem besedilu z novega zornega kota, kot so vrednotenje, (po)ustvarjanje, aktualizacija in metakognitivna refleksija o lastnem bralnem procesu. Dijake spodbudimo k razmisleku o tem, kako se je njihov prvotni doživljajski odziv spremenil preko logično-analitičnih interpretativnih postopkov, katere bralne strategije so se izkazale za (ne)učinkovite, česa niso razumeli, kje so

možnosti za izboljšave. Spodbujamo različne (po)ustvarjalne dejavnosti dijakov, kot so različne oblike kreativnega pisanja, literarno raziskovanje, projektne naloge, medijske predelave, likovne/glasbene/plesne/filmske predelave literarnih motivov, tem, književnih oseb ipd. Vrednotenje naj bo utemeljeno: dijaki postopoma prehajajo od zunajliterarnega k znotrajliterarnemu utemeljevanju.

Predvideva se individualno delo, delo v dvojicah/skupinah z vrstniško povratno informacijo. Priporočajo se raznolike metode in oblike dela, kot npr. metoda pogovora, diskusija, problemsko-ustvarjalni pouk, komunikacijski pouk. Metoda reševanja književnih problemov pripomore k sistematičnemu usvajanju esejske zmožnosti preko oblikovanja književne trditve (hipoteze) ter nizanja argumentov v prid in proti trditvi.

SC (2.2.2.1) SC (2.2.3.1)

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Učitelj opisne kriterije za govorno interpretacijo (recitacijo/deklamacijo/interpretativno branje) oblikuje skupaj z dijaki na začetku šolskega leta, in sicer se dogovorijo o naslednjih prvinah: prepričljivost razumevanja besedila, pravorečna pravilnost, razločnost, upoštevanje ritma in stilnih posebnosti besedila, prizadevanje za doživljajsko estetsko podajanje.

KNJIŽEVNOST PRVE POLOVICE 20. STOLETJA

IZBIRNO

OPIS TEME

Književnost prve polovice 20. stoletja je slogovno pluralistična. Iz 19. stoletja so še vplivale realistične in naturalistične značilnosti, a so bile še v številnih avtorskih poetikah pogosto oblikovno preoblikovane. Književnost tega obdobja je raznorodna, nanjo so vplivali prelomni dogodki z občutji usodnosti, k čemur so prispevali zgodovinski dogodki, kot so oktohrska revolucija, balkanske vojne, prva svetovna vojna, španska državljanska vojna in številna nova znanstvena spoznanja tako na področju naravoslovja kot družboslovja in humanistike (npr. Husserlova fenomenologija, Freudova psihoanaliza, Einsteinova teorija relativnosti). V slovenski književnosti so se kot posledica prve svetovne vojne, razpada Avstro-Ogrske in nastanka novih držav, izgube etničnega ozemlja, pa tudi gospodarskih kriz, nazorskega ločevanja in izseljevanja Slovencev v tujino ter druge svetovne vojne pojavili ekspresionizem, avantgardna gibanja, npr. konstruktivizem, in družbenokritični socialni realizem.

Obravnava se **po eno** besedilo iz vsakega sklopa.

S. Kosovel: Balada/Slutnja

S. Kosovel: Nokturno/Ekstaza smrti/Pesem št. X/Kons 5

I. Pregelj: Matkova Tina ali

S. Grum: Dogodek v mestu Gogi

C. Kosmač: Sreča/Pomladni dan ali

V. Prežih: Samorastniki ali

M. Kranjec: Lepa Vida prekmurska ali

V. Bartol: Alamut

K. D. Kajuh: Slovenska pesem/Bosa pojdiva ali

M. Bor: Srečanje ali

F. Balantič: Zasuta usta ali

I. Hribovšek: Jabolko na mizi

KNJIŽEVNOST PRVE POLOVICE 20. STOLETJA V ČASU IN PROSTORU

CILJI

Dijak:

- časovno in prostorsko umešča slovensko književnost prve polovice 20. stoletja;
- razume vpliv družbenih okoliščin na vsebino obravnavanih književnih besedil;
- primerjalno spoznava temeljne literarne smeri obravnavanega obdobja;

O: kritično vrednoti pomen slovenske književnosti prve polovice 20. stoletja v primerjavi s preteklimi literarnimi obdobji;

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » časovno in prostorsko umesti slovensko književnost prve polovice 20. stoletja;
- » navede, natančno opiše in primerja literarne smeri: simbolizem, ekspresionizem, modernizem, konstruktivizem, socialni realizem;
- » navede predstavnike obdobja in njihova reprezentativna dela;
- » opiše družbeno-kulturne in duhovnoznogodovinske značilnosti obdobja, kar dokaže tako, da ob odlomkih iz obravnavanih besedil navaja njihove temeljne značilnosti in jih razloži.

TERMINI

- simbolizem ◦ ekspresionizem ◦ družbenokritični socialni realizem ◦ modernizem ◦ konstruktivizem
- avantgarda

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Sistematično literarnozgodovinsko znanje se lahko pridobiva ob krajši uvodni učiteljevi razlagi, ponazorjeni s citati iz besedil, multimedijskimi, interaktivnimi vložki (npr. kvizi). Dijaki sodelujejo s svojim poprejšnjim znanjem, izkušnjami, vprašanji in mnenji.

Če se učitelj odloči za aktivnejše oblike spoznavanja literarnozgodovinskih okoliščin obravnavane literature, načrtuje dejavnosti za dijakovo samostojno delo. Dijak lahko v pisnih in elektronskih virih raziskuje bio- in bibliografijo avtorjev ter njihovo poetiko, družbene, kulturne in duhovnoznogodovinske okoliščine prve polovice 20. stoletja. Pri tem izboljšuje osebne strategije iskanja podatkov, analizira, primerja in kritično vrednoti verodostojnost in zanesljivost podatkov, informacij in digitalnih vsebin ter ugotovljeno predstavi na dogovorjen način.

KNJIŽEVNOST PRVE POLOVICE 20. STOLETJA KOT BESEDNA UMETNOST

CILJI

Dijak:

- bere in interpretira književna besedila slovenske književnosti prve polovice 20. stoletja;
- razume, da je interpretacija obravnavanih besedil odvisna od posameznikovih izkušenj, vrednot in znanja, ob tem krepi tudi zmožnosti razumevanja in prevzemanja perspektive drugega;
- zazna, razume in vrednoti spoznavne, etične in estetske prvine obravnavanih besedil ter razmerja med njimi;
- primerja obravnavana književna besedila slovenske književnosti prve polovice 20. stoletja;
- ! na podlagi prebranih besedil oblikuje preproste književne probleme in trditve; v primeru težav zna poiskati ustrezne podatke in/ali pomoč (npr. vrstnika, učitelja, strokovnjaka ...).

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » doživljajsko in z razumevanjem **prebere predpisana umetnostna besedila**;
- » ob uporabi literarnoteoretičnih in literarnozgodovinskih strokovnih izrazov **razloži vsebino** in zgradbo prebranih ter obravnavanih besedil in o njih argumentirano **razpravlja**;
- » **v eni ali več prvinah primerja dve** ali več besedil;
- » **v obravnavanih besedilih prepozna** in opredeli **prvine slovenske književnosti prve polovice 20. stoletja**.

TERMINI

- moderna lirika ◦ groteska ◦ ekspresionistična estetika ◦ konstruktivizem

ODZIVI NA KNJIŽEVNOST PRVE POLOVICE 20. STOLETJA

CILJI

Dijak:

- : o obravnavanem besedilu argumentirano razpravlja, ob tem se uči spretnosti aktivnega poslušanja ter nenasilne in asertivne komunikacije;
- : aktualizira prebrana besedila;
- !: v različnih medijih, tudi digitalnem, literarno (po)ustvarja na podlagi obravnavanih besedil;
- !: spremlja medijske predelave;
- : piše esejski sestavek na podlagi obravnavanih besedil;
- !: govorno nastopa na podlagi prebranih besedil, ob tem razvija tudi samozaupanje in samospoštovanje, se uči premagovati negotovost in izkušnjsko spoznava različne vidike lastnega doživljanja v posebni (stresni učni) situaciji.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » tvori pisno besedilo, v katerem razpravlja o obravnavani literaturi (npr. esejski sestavek);
- » pisno ali ustno utemelji, ali je obravnavano besedilo aktualno;
- » pisno oz. ustno komentira ali oceni gledališko, filmsko, likovno, glasbeno idr. predelavo obravnavanega dela.



KNJIŽEVNOST DRUGE POLOVICE 20. STOLETJA

IZBIRNO

OPIS TEME

Obravnava se **po eno** besedilo iz vsakega sklopa.

- L. Krakar: Med iskalci biserov VII ali
- C. Zlobec: Pobeglo otroštvo ali
- T. Pavček: Pesem o zvezdah ali
- J. Menart: Croquis ali
- K. Kovič: Južni otok
- D. Zajc: Črni deček ali
- G. Strniša: Večerna pravljica ali
- M. Kravos: Zamejska žalostna
- T. Šalamun: Gobice ali
- F. Zagoričnik: Proti tok/Opus nič ali
- M. Jesih: Grizljaj sem svinčnik/Nekega dne ob uri, ko mrači se ali
- B. A. Novak: A mon seul Désir ali
- P. Semolič: Jablana
- B. Pahor: Nekropola ali
- V. Zupan: Menuet za kitaro ali
- Z. Simčič: Človek na obeh straneh stene
- L. Kovačič: Kristalni čas/Otroške stvari ali
- A. Hieng: Čudežni Feliks ali
- I. Hergold: Nož in jabolko ali
- F. Lipuš: Zmote dijaka Tjaža
- M. Mihelič: Ure mojih dni ali
- B. Bojetu: Filio ni doma ali
- M. Sosič: Balerina, balerina ali
- M. Tomšič: Šavrinke ali
- F. Lainšček: Namesto koga roža cveti ali
- E. Flisar: Čarovnikov vajenec
- D. Jančar: Smrt pri Mariji Snežni ali
- B. Gradišnik: Naj pevec drug vam srečo ali
- A. Blatnik: Vlažne stene ali
- J. Virk: Moški nad prepadom ali
- M. Kleč: Nič takšnega ali
- J. Messner: Skurne storije ali
- I. Bratož: Café do Brasil: jutranji impromptu
- D. Smole: Antigona ali
- D. Jovanović: Zid, jezero
- D. Jančar: Veliki briljantni valček ali
- M. Zupančič: Vladimir

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Dijak se seznanja s slovensko književnostjo druge polovice 20. stoletja in jo zna časovno in prostorsko umestiti. Spoznava splošne družbeno- in kulturnozgodovinske značilnosti obdobja in najpomembnejše predstavnike. Bere in interpretira literarna besedila ali odlomke daljših literarnih besedil, se nanje odziva, izraža lastno

doživljanje, razumevanje in vrednotenje, jih analizira, povzema ključne ugotovitve s sintezo, ob tem pa uporablja literarnovedne pojme. Do literarnih pojavov se opredeljuje, jih vrednoti, komentira in medbesedilno primerja.

KNJIŽEVNOST DRUGE POLOVICE 20. STOLETJA V ČASU IN PROSTORU

CILJI

Dijak:

- : časovno in prostorsko umešča slovensko književnost po drugi svetovni vojni ter spozna njene predstavnike in njihova reprezentativna dela;
- : spozna temeljne družbeno-kulturne in duhovnozgodovinske značilnosti obdobja ter jih prepozna v literarnih delih;
- : razume in vrednoti pomen književnosti na Slovenskem v drugi polovici 20. stoletja v primerjavi s preteklimi literarnimi obdobji.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » zna časovno-prostorsko umestiti slovensko književnost po drugi svetovni vojni ter navesti po 4 poglavitne pesnike, pisatelje in dramatike;
- » z razumevanjem povzema temeljne družbeno-kulturne in duhovnozgodovinske okoliščine nastajanja slovenske književnosti v drugi polovici 20. stoletja in njihov vpliv na obravnavana dela;
- » v pisnem sestavku ali ustno vrednoti pomen književnosti na Slovenskem v drugi polovici 20. stoletja.

TERMINI

- graditeljska lirika ◦ intimizem ◦ modernizem ◦ eksistencializem ◦ ludizem ◦ konkretna poezija
- postmodernizem ◦ pesniški pluralizem ◦ pripovedna tehnika (moderne romana) ◦ magični realizem
- minimalizem ◦ pričevanjska literatura ◦ poetična drama ◦ socialno kritična drama ◦ modernistična komedija ◦ socialnokritična komedija ◦ družinska drama ◦ postdramsko gledališče

KNJIŽEVNOST DRUGE POLOVICE 20. STOLETJA KOT BESEDNA UMETNOST

CILJI

Dijak:

- : bere in ob uporabi strokovnih pojmov interpretira izbrana besedila slovenske književnosti druge polovice 20. stoletja;
- : lastne interpretacije obravnavanih besedil primerja z interpretacijami drugih bralcev (zlasti sošolcev) ter razume, da je interpretacija literarnih besedil odvisna od posameznikovih izkušenj, vrednot in znanja;
- : na podlagi prebranih besedil oblikuje preproste književne probleme in trditve; v primeru težav zna poiskati ustrezne podatke in/ali pomoč (npr. vrstnika, učitelja, strokovnjaka ...).

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » **prebere in interpretira izbrana besedila slovenske književnosti druge polovice 20. stoletja;**
- » **prepoznavna**, poimenuje in definira **literarnoteoretične pojme** ter razloži njihovo vlogo v besedilu;
- » trditve osvetljuje z argumenti in protiargumenti, pri čemer uporablja strokovno izrazje;
- » **prebrano vrednoti**, tako da utemeljuje svoje trditve z lastnimi izkušnjami, medpredmetnimi povezavami in literarnostjo.

TERMINI

- intimizem ○ svobodni verz ○ brezosebni lirski subjekt ○ svobodna skladnja ○ kratka zgodba

ODZIVI NA KNJIŽEVNOST DRUGE POLOVICE 20. STOLETJA

CILJI

Dijak:

- o obravnavanem besedilu argumentirano razpravlja, ob tem se uči spretnosti aktivnega poslušanja ter nenasilne in asertivne komunikacije;
- na podlagi usvojene snovi v pogovoru razpravlja o vlogi literature v sodobnem svetu in s primeri argumentira svoja stališča;
- piše vsaj en razpravljalni/interpretativni esej o prebranih besedilih po načelih za pisanje maturitetnega eseja.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » napiše vsej en razpravljalni/interpretativni esej o slovenski književnosti druge polovice 20. stoletja;
- » pokaže zmožnost govornega razpravljanja o temah, zvrsteh, oblikah, vlogi in pomenu slovenske književnosti po drugi svetovni vojni na podlagi prebranih besedil.



KNJIŽEVNOST 21. STOLETJA

IZBIRNO

OPIS TEME

Obravnava se **po eno** besedilo iz vsakega sklopa.

- B. Senegačnik: Maj ali
- A. Golob: Kaj rabim ali
- V. Dintinjana: Ljudje, živali, bogovi ali
- K. Gorečan: Hana in svet ali
- N. Dragičević: Ljubav reče greva ali
- B. Korun: Ženska brez imena ali
- E. Vouk: V najmanjšem ali
- J. Ferk: 10x7 ali F. Hafner: Iz jezika, ki ga ni: zbrane slovenske pesmi ali
- M. Kačič: Prebujenje ali
- F. Lainšček: Ne bodi kot drugi ali
- U. Zupan: Psica in poletje
- M. Kumerdej: Jetrniki ali
- L. Kralj: Kosec koso brusi ali
- P. Glavan: Pravzaprav ali
- M. Likar: Nadin prt ali
- A. Mugerli: Jabolkosnedka ali
- A. Bračič: Svetozarjeva smrt ali
- T. Podstenšek: Moč misli ali
- A. Schnabl: Zeleno, ki te hočem zeleno
- G. Vojnovič: Figa ali
- S. Tratnik: Ime mi je Damjan ali
- M. Mazzini: Kralj ropotajočih duhov ali
- M. Dekleva: Zmagoslavje podgan ali
- N. Kramberger: Primerljivi hektarji ali
- M. Krese: Da me je strah? ali
- V. Simoniti: Ivana pred morjem
- M. Zupančič: Hodnik/Razred ali
- D. Potočnjak: Za naše mlade dame ali
- R. Vilčnik: Smeti na Luni ali
- S. Semenič: 5fantkov.si ali sedem kuharic, štirje soldati in tri sofije ali
- N. Gazvoda: Tih vdih ali
- T. Mislaj: Naše skladišče ali
- K. Morano: Usedline

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Dijak spozna po eno lirsko, kratkoprozno in dramsko besedilo ter odlomek iz enega romana najnovejše slovenske književnosti. Učitelj avtonomno izbira med nagrajenimi slovenskimi deli, npr. med prejemniki Prešernove, Jenkove, Grumove nagrade, nagrade kresnik, pri čemer so navedena dela le primeri teh nagrajencev. Učitelj spremlja sočasno produkcijo in izbira med različnimi literarnimi vrstami in zvrstmi. Dijak se lahko tako seznani tudi s sodobnim slovenskim literarnim sistemom: z avtorji, deli, njihovim delovanjem (članstvo v žirijah, vodenje delavnic ...) in družbeno-kulturnim kontekstom (literarne revije, nagrade, založbe, medijske predstavitve sodobne književnosti 21. stoletja, TV-oddaje, radijske oddaje, podkasti ipd.).

KNJIŽEVNOST 21. STOLETJA KOT BESEDNA UMETNOST

CILJI

Dijak:

- bere in ob uporabi strokovnih pojmov interpretira izbrana besedila slovenske književnosti 21. stoletja;
- lastne interpretacije primerja z interpretacijami drugih bralcev (zlasti sošolcev) in razume, da je interpretacija obravnavanih besedil odvisna od posameznikovih izkušenj, vrednot in znanja;
- ! *na podlagi prebranih besedil oblikuje književne probleme in trditve, pri tem uporablja strokovne izraze; v primeru težav zna sam poiskati ustrezne podatke in/ali pomoč (npr. vrstnika, učitelja, strokovnjaka ...);*
- obravnavana besedila primerja z drugimi besedili.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » prebere in interpretira izbrana besedila slovenske književnosti 21. stoletja;
- » prepozna, poimenuje in definira literarnoteoretične pojme ter razloži njihovo vlogo v besedilu.

ODZIVI NA KNJIŽEVNOST 21. STOLETJA

CILJI

Dijak:

- : o obravnavanem besedilu argumentirano razpravlja, ob tem se uči spretnosti aktivnega poslušanja ter nenasilne in asertivne komunikacije;
- : govorno interpretira (recitira, deklamira, interpretativno bere) umetnostna besedila;
- !: v različnih medijih, tudi digitalnem, literarno (po)ustvarja na podlagi obravnavanih besedil;
- !: spremlja medijske predelave besedila ali kulturne dogodke, povezane z avtorjem ali obravnavanim besedilom;
- : na podlagi obravnavanih besedil piše esejski sestavek.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » govorno interpretira (recitira, deklamira, interpretativno bere) umetnostna besedila;
- » pisno oz. ustno komentira ali oceni gledališko, filmsko, medijsko idr. predelavo obravnavanega dela;
- » prebrana besedila **vrednoti**, tako da **utemeljuje svoje trditve z lastnimi izkušnjami in temeljnim literarnim znanjem ter prebrano aktualizira in se kritično opredeli do njegove umetniškosti**.

TERMINI

- literarne revije
- knjižne zbirke
- literarna kritika
- literarne nagrade

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Ob koncu obravnave književnosti v 4. letniku je smiselna sistematična ponovitev znanja s problemsko poglobitvijo in kritičnim vrednotenjem. Eden od predlogov je razredna, medrazredna ali šolska debata na tezo, ki jo skupaj oblikujejo učitelj in dijaki. Za dijake bo zelo motivirajoče, če uspe debatno skupino sestaviti tudi učitelj. Debatne teze so različno široke: npr. Pouk slovenske književnosti temeljno prispeva k poznavanju in spoštovanju slovenske kulture /Gimnazija vzgoji motiviranega, kritičnega in ustvarjalnega bralca ipd. Navodila za izvedbo debate, primerne za šolo, so dostopna na <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/tdgcueb> (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/tdgcueb>).

Debata je aktivna, trdno strukturirana in preizkušena metoda poučevanja, ki se je dijaki naučijo v 1. letniku, nato pa jo večkrat izvedejo. V dogodek se vključi vse dijake, nekatere kot neposredne člane

debatnih/tekmovalnih skupin, druge kot sodnike, časomerilce ali aktivne poslušalce, ki na koncu oblikujejo povratno informacijo po vnaprej dogovorjenih merilih vrednotenja.

Debata je priložnost za razvijanje številnih kompetenc, kot so kritična presoja informacij ^{SC}(2.2.2.1); zmožnost opredelitve problema, pri čemer dijak upošteva značilnosti problema, kot so [ne]jasnost, [ne]opredeljenost, [ne]določljivost problema, lastnosti reševanja, [ne]definirane, [ne]sistemske rešitve ter vpletenost deležnikov; ^{SC}(2.2.3.1) motiviranje in spodbujanje članov tima ^{SC}(5.2.4.1) in razvijanje spretnosti za učinkovito komunikacijo, pogajanje, vodenje ^{SC}(5.2.4.3).



VIRI IN LITERATURA PO POGLAVJIH

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

Ahačič, K. (2024). Slovnica na kvadrat: slovenska slovnica za srednjo šolo (3., dopolnjena izd.). Rokus Klett.

Ahačič, K. (2024). Slovníčne vsebine pri jezikovnem pouku slovenščine pred prenovno učnih načrtov. *Jezik in slovstvo*, 69 (3), 9–28. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/oohk0kv>

Bone, J., Cencič, M., Ferme, J., Gaber, S., Golob, N., idr. (2023). *Pogled na šolo 21. stoletja v duhu kompetenc in pismenosti*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Dumont, H., Istance, D., Benavides, F. (2013). *O naravi učenja*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Črtalič, K., Davidović, K., Eniko, M., Gaber, B., Hedžet Krkač, M., Jerše, L., Kerin, M., Knez, M., Kobe, B., Lukman, M., Mršnik, S., Podbornik, K., Skubic, D., Štehar, F., Verdinek, A., Makuc, S., Demšar, M., Kern, D., Moravec, B., Sever, A., Trškan, D. (2022). *Slovenščina kot učni jezik za govorce slovenščine kot drugega jezika*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Grah, J., idr. (2017). *Vključujoča šola: priročnik za učitelje in druge strokovne delavce* (1. izd., 1. natis). Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Grosman, M., Jamnik, T. (2006). *Razsežnosti branja*. Društvo Bralna značka Slovenije – ZPMS.

Holcar Brunauer, A. (2016). *Formativno spremljanje v podporo učenju: priročnik za učitelje in strokovne delavce*. 2. dopolnjena izd., 1. dotis k 1. natisu. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Kovač, M. (2020). *Berem, da se poberem: 10 razlogov za branje knjig v digitalnih časih*. Mladinska knjiga.

Krakar - Vogel, B. (2018). Zunanja diferenciacija književnega pouka v osnovnih in srednjih šolah. *Slovenščina v šoli*, 21 (1), 2–19.

Krakar - Vogel, B. (2020). *Didaktika književnosti pri pouku slovenščine* (1. izd., str. 308). Rokus Klett.

Krakar - Vogel, B., Blažič, M. M. (2013). *Sistemska didaktika književnosti v teoriji in praksi*. Pedagoški inštitut.

Križaj, M., Bešter, M. (2018). *Jezikovni pouk: čemu, kaj in kako?: priročnik za učitelje in učiteljice slovenščine v osnovni šoli* (1. izd., str. 231). Rokus Klett.

Marentič Požarnik, B. (2018). *Psihologija učenja in pouka: od poučevanja k učenju*. DZS.

Mikolič, V. (2022). *S Tilko v svet jezika: teoretična izhodišča in praktične smernice za poučevanje slovenščine, drugih in tujih jezikov po učnem modelu Tilka*. Znanstveno-raziskovalno središče Koper in Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani.

Pečjak, S., Gradišar, A. (2015). *Bralne učne strategije*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Plešec Gasparič, R., Valenčič Zuljan, M., Kalin, J. (2020). Obrnjeno učenje in poučevanje kot priložnost za inovativno in prožno izvajanje učnih oblik v visokošolskem izobraževanju. *Journal of Elementary Education*, 13, 51–80.

Saksida, I. (2019). Izhodišča in posledice komunikacijskega in tradicionalnega načrtovanja pouka književnosti. *Jezik in slovstvo*, 64 (1), 21–8. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/6okq6ay>

Starc, S. (2023). Pouk slovenščine in besedilna/večkodna pismenost: razmislek ob prenavljanju učnih načrtov za slovenščino. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ai1tm8y>

Štefanc, D., Ermenc Skubic, K., Čop, J., Žveglič, M., Belasić, I., Škapin, D., Klančnik, B., Založnik, P., Kavnik, K., Urh, V. (2021). *Skupaj razvijamo potencialne vsakega dijaka: 1. del, Udejanjanje načela individualizacije v poklicnem in strokovnem izobraževanju na ravni institucije; 2. del, Načrtovanje in izvajanje učne individualizacije*. Center RS za poklicno izobraževanje.

Vogel, J. (2021). Kritična sporazumevalna zmožnost – osrednji koncept sodobnega pouka prvega jezika. *Jezik in slovstvo*, 66 (1), 3–16. <https://doi.org/10.4312/jis.66.1.3-16>

Vogel, J. (2023). Procesne metode pri pouku slovenskega jezika kot prvega jezika. *Jezik in slovstvo*, 68 (2), 3–17.

Žakelj, A., Zmazek, B., Gril, A., Barle Lakota, A., Zupanc, D., Saksida, I., Cankar, G., Magajna, Z., Žerovnik, J., Borstner, M. (2012). *Razvijanje in vrednotenje znanja*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Žbogar, A. (2014). Literarno branje in mladostniki. *Recepcija slovenske književnosti*. Obdobja 33. Filozofska fakulteta. 551–557.

Žbogar, Alenka (ur.). *Branje v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi: 58. seminar slovenskega jezika, literature in kulture: 4.–15. 7. 2022*. 1. natis. Založba Univerze v Ljubljani, 2022.

Žbogar, A. (2021). (Meta)kognitivno-kritično šolsko branje književnosti. *Pedagoška obzorja/Didactica Slovenica*, 36(3-4). 69–80.

Žbogar, A. (2007). *Za dejaven pouk književnosti*. Slavistično društvo Slovenije.

SPORAZUMEVANJE IN BESEDILO

Bešter, M. (2011). Sporazumevalna zmožnost – eden izmed temeljnih ciljev pouka slovenščine. *Jezik in slovstvo*, 56 (3/4), 111–130.

Bone, J., Cencič, M., Ferme, J., Gaber, S., Golob, N., idr. (2023). *Pogled na šolo 21. stoletja v duhu kompetenc in pismenosti*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Dumont, H., Istance, D., Benavides, F. (ur.). (2013). *O naravi učenja: uporaba raziskav za navdih prakse* (2. izd.). (2013). Zavod Republike Slovenije za šolstvo. <http://www.zrss.si/pdf/o-naravi-ucenja.pdf>

Krajnc Ivič, M. (2024). »Izhodišče je besedilo« – o besedilih in žanrih pri pouku slovenščine. *Jezik in slovstvo*, 69 (3), 45–59. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/qjqp2p3>

Požar Matijašič, N. (Ur.). (2023). *Nacionalna strategija za razvoj bralne pismenosti za obdobje 2019–2030*. Ministrstvo Republike Slovenije za vzgojo in izobraževanje, Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Starc, S. (2024). Pouk slovenščine in besedilna/večkodna pismenost: razmislek ob prenavljanju učnih načrtov za slovenščino. *Jezik in slovstvo*, 69 (3), 79–93. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/seby6te>

Vogel, J. (2021). Kritična sporazumevalna zmožnost – osrednji koncept sodobnega pouka prvega jezika. *Jezik in slovstvo*, 66 (1), 3–15. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/6av4thj>

Vogel, J. (2022). Razvijanje strategij kritičnega branja pri pouku prvega jezika. V A. Žbogar (ur.), *58. seminar slovenskega jezika, literature in kulture: branje v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi* (str. 9–16). Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani in Center za slovenščino kot drugi in tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko.

SLOVENŠČINA V DIGITALNI DOBI

Pečjak, S. (2022). Psihološka perspektiva učinkov digitalizacije na procese branja in učenja pri ljudeh. V A. Žbogar (ur.), *58. seminar slovenskega jezika, literature in kulture: branje v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi* (str. 61–68). Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani in Center za slovenščino kot drugi in tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko.

JEZIKOVNE TEHNOLOGIJE, ORODJA, VIRI IN PRIROČNIKI

Pečjak, S. (2022). Psihološka perspektiva učinkov digitalizacije na procese branja in učenja pri ljudeh. V A. Žbogar (Ur.), *58. seminar slovenskega jezika, literature in kulture: branje v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi* (str. 61–68). Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani in Center za slovenščino kot drugi in tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko.

SLOVENSKA, ISTRSKA SLOVSTVENA FOLKLORA

Ivančič Kutin, B. (2024). Celostna obravnava slovstvene folklorne v šoli: besedilo s kontekstom in teksturo v izkustvenem pouku in situ. *Jezik in Slovstvo*, 69 (3), 165–180. <https://doi.org/10.4312/jis.69.3.165-180>

SLOVENSKA, ISTRSKA SLOVSTVENA FOLKLORA V ČASU IN PROSTORU

Ivančič Kutin, B. (2024). Celostna obravnava slovstvene folklorne v šoli: besedilo s kontekstom in teksturo v izkustvenem pouku in situ. *Jezik in Slovstvo*, 69(3), 165-180. <https://doi.org/10.4312/jis.69.3.165-180>

ROMANTIKA

Zoltan, J. (2001). Glasovi o Francetu Prešernu pri Italijanih. *Primerjalna književnost*, 24 (2), 53–78. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/dlszn3f>

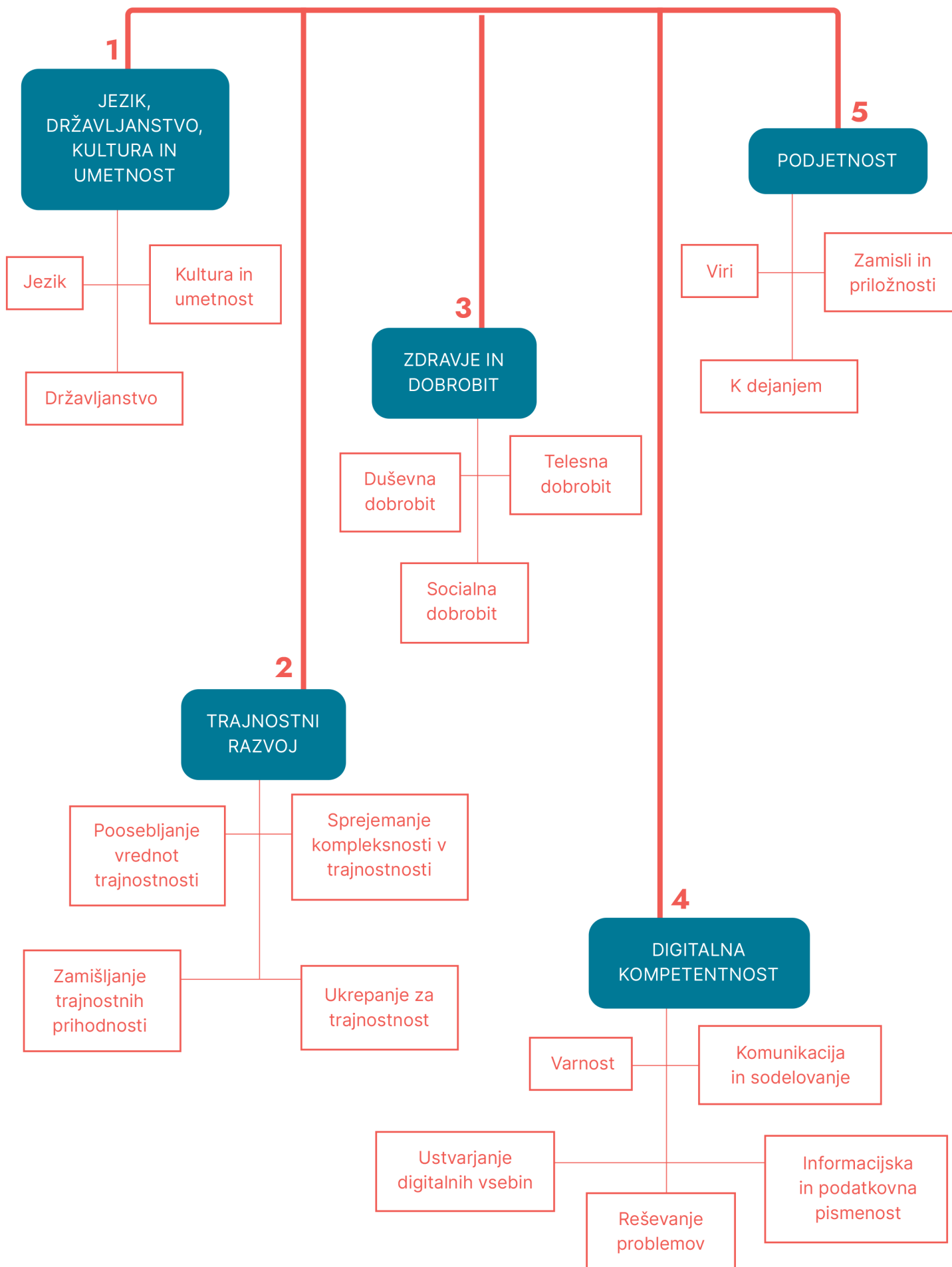
ODZIVI NA ROMANTIKO

Zoltan, J. (2001). Glasovi o Francetu Prešernu pri Italijanih. *Primerjalna književnost*, 24/2, 2001. V <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/dlszn3f>

PRILOGE



KLJUČNI CILJI PO PODROČJIH SKUPNIH CILJEV



1 /// JEZIK, DRŽAVLJANSTVO, KULTURA IN UMETNOST



SKUPNI CILJI IN NJIHOVO UMEŠČANJE V UČNE NAČRTE TER KATALOGE ZNANJ

POVZETO PO PUBLIKACIJI WWW.ZRSS.SI/PDF/SKUPNI_CILJI.PDF

1.1 JEZIK

1.1.1 Strokovna besedila	1.1.1.1 Pri posameznih predmetih razvija zmožnost izražanja v različnih besedilnih vrstah (referat, plakat, povzetek, opis, pogovor itd.).
1.1.2 Strokovni jezik	1.1.2.1 Se zaveda, da je učenje vsebine posameznega predmeta hkrati tudi spoznavanje njegove strokovne terminologije; torej učenje jezika na ravni poimenovanj za posamezne pojme in na ravni logičnih povezav. 1.1.2.2 Se izraža z ustrezno terminologijo predmeta in skrbi za ustrezno govorno ter pisno raven svojega strokovnega jezika.
1.1.3 Univerzalni opis jezika kot sistema	(pri vseh predmetih:) 1.1.3.1 Se zaveda podobnosti ter razlik med jeziki in je na to pozoren tudi pri uporabi gradiv v tujih jezikih, pri uporabi prevajalnikov, velikih jezikovnih modelov, avtomatsko prevedenih spletnih strani itd. (pri vseh jezikovnih predmetih:) 1.1.3.2 Se zaveda, da različne jezike lahko opisujemo na podoben način; pri pouku tujih jezikov zato uporablja znanje, pridobljeno pri pouku učnega jezika, in obratno: zna primerjati jezike, ki se jih uči, in razpozna podobnosti ter razlike med njimi.
1.1.4 Razumevanje pomena branja	1.1.4.1 Pri vseh predmetih redno bere, izbira raznolika bralna gradiva, jih razume, poglobljeno analizira in kritično vrednoti.
1.1.5 Jezik in nenasilna komunikacija	1.1.5.1 Razvija lastne sporazumevalne zmožnosti skozi nenasilno komunikacijo.

1.2 DRŽAVLJANSTVO

1.2.1 Poznavanje in privzemanje človekovih pravic ter dolžnosti kot temeljnih vrednot in osnov državljanske etike	1.2.1.1 Pozna, razume in sprejema človekove pravice kot skupni evropski in ustavno določeni okvir skupnih vrednot ter etike. 1.2.1.2 Razume, da so človekove pravice univerzalne in nepogojene, da uveljavljajo vrednote svobode in enakosti. 1.2.1.3 Razume in sprejema, da je obstoj pravic pogojen s spoštovanjem individualne dolžnosti do enake pravice drugega. 1.2.1.4 Razume in sprejema, da je dolžnost do enake pravice drugega dolžnost zaradi dolžnosti (ne le pravica zaradi individualnega interesa). 1.2.1.5 Razume in sprejema človekove pravice in dolžnosti kot osnovno, vsem državljanom skupno etiko (moralo), ki uveljavlja vrednote spoštovanja človekovega dostojanstva, pravičnosti, resnice, zakona, lastnine, nediskriminacije in strpnosti.
1.2.2 Etična refleksija	1.2.2.1 Spozna, da obstajajo moralna vprašanja, pri katerih ni vnaprej danih od vseh sprejetih odgovorov. 1.2.2.2 Razvija občutljivost za moralna vprašanja ter sposobnost, da o njih razmišlja skupaj z drugimi.
1.2.3 Sodelovanje z drugimi v skupnosti in za skupnost	1.2.3.1 Z namenom uresničevanja skupnega dobrega sodeluje z drugimi ter podaja in uresničuje predloge, ki kakovostno spreminjajo skupnosti. 1.2.3.2 Prek lastnega delovanja ozavešča pomen skrbi za demokratično skupnost ter krepi zavedanje o pomenu pripadnosti skupnosti za lastnodobrobit in dobrobit drugih.
1.2.4 Aktivno državljanstvo in politična angažiranost	1.2.4.1 Ob zavedanju pozitivnega pomena politike kot skupnega reševanja izzivov in skrbi za dobrobit vseh, pa tudi iskanja kompromisov in preseganja konfliktov, pozna raznolike oblike demokratičnega političnega angažiranja in se vključuje v politične procese, ki vplivajo na življenja ljudi.
1.2.5 Znanje za kritično mišljenje, za aktivno državljansko držo	1.2.5.1 Uporabi znanja vsakega predmetnega področja za kritično in aktivno državljansko držo.

1.3 KULTURA IN UMETNOST

1.3.1 Sprejemanje, doživljanje in vrednotenje kulture in umetnosti	1.3.1.1 Intuitivno ali zavestno (individualno in v skupini) vzpostavlja odnos do kulture, umetnosti, umetniške izkušnje in procesov ustvarjanja ter ob tem prepozna lastna doživetja in se vživlja v izkušnjo drugega itd.).
1.3.2 Raziskovanje in spoznavanje kulture ter umetnosti	1.3.2.1 Raziskuje in spozna kulturo, umetnost, umetniške zvrsti ter njihova izrazna sredstva v zgodovinskem in kulturnem kontekstu.
1.3.3 Izražanje v umetnosti in z umetnostjo	1.3.3.1 Je radoveden in raziskuje materiale in umetniške jezike, se z njimi izraža, razvija domišljijo ter pogloblja in širi znanje tudi na neumetniških področjih.
1.3.4 Uživanje v ustvarjalnem procesu ter dosežkih kulture in umetnosti	1.3.4.1 Uživa v ustvarjalnosti, se veseli lastnih dosežkov in dosežkov drugih. 1.3.4.2 V varnem, odprtem in spodbudnem učnem okolju svobodno izraža želje in udejanja ustvarjalne ideje.
1.3.5 Živi kulturo in umetnost	1.3.5.1 Živi kulturo in umetnost kot vrednoto v domačem in šolskem okolju ter prispeva k razvoju šole kot kulturnega središča in njenemu povezovanju s kulturnim in z družbenim okoljem.

2 /// TRAJNOSTNI RAZVOJ



SKUPNI CILJI IN NJIHOVO UMEŠČANJE V UČNE NAČRTE TER KATALOGE ZNANJ

POVZETO PO PUBLIKACIJI WWW.ZRSS.SI/PDF/SKUPNI_CILJI.PDF

2.1 POOSEBLJANJE VREDNOT TRAJNOSTNOSTI

2.1.1 Vrednotenje trajnostnosti	2.1.1.1 Kritično oceni povezanost lastnih vrednot in vrednot družbe s trajnostnostjo glede na svoje trenutne zmožnosti ter družbeni položaj.
2.1.2 Podpiranje pravičnosti	2.1.2.1 Pri svojem delovanju upošteva etična načela pravičnosti, enakopravnosti ter sočutja.
2.1.3 Promoviranje narave	2.1.3.1 Odgovoren odnos do naravnih sistemov gradi na razumevanju njihove kompleksnosti in razmerij med naravnimi ter družbenimi sistemi.

2.2 SPREJEMANJE KOMPLEKSNOSTI V TRAJNOSTNOSTI

2.2.1 Sistemsko mišljenje	2.2.1.1 K izbranemu problemu pristopa celostno, pri čemer upošteva povezanost okoljskega, gospodarskega in družbenega vidika. 2.2.1.2 Presoja kratkoročne in dolgoročne vplive delovanja posameznika in družbenih skupin v družbi, družbe na lokalni, regionalni, nacionalni ter globalni ravni.
2.2.2 Kritično mišljenje	2.2.2.1 Kritično presoja informacije, poglede in potrebe o trajnostnem razvoju z vidika naravnega okolja, živih bitij in družbe, pri čemer upošteva različne poglede, pogoje z osebnim, socialnim in kulturnim ozadjem.
2.2.3 Formuliranje problema	2.2.3.1 Pri opredelitvi problema upošteva značilnosti problema – (ne)jasnost, (ne)opredeljenost, (ne)določljivost problema – in lastnosti reševanja – (ne)definirane, (ne)sistemske rešitve – ter vpletenost deležnikov.

2.3 ZAMIŠLJANJE TRAJNOSTNIH PRIHODNOSTI

2.3.1 Pismenost za prihodnost	2.3.1.1 Na podlagi znanja, znanstvenih dognanj in vrednot trajnostnosti razume ter vrednoti možne, verjetne in želene trajnostne prihodnosti (scenarije). 2.3.1.2 Presoja dejanja, ki so potrebna za doseganje želene trajnostne prihodnosti.
2.3.2 Prilagodljivost	2.3.2.1 V prizadevanju za trajnostno prihodnost tvega in se kljub negotovostim prilagaja ter sprejema trajnostne odločitve za svoja dejanja.
2.3.3 Raziskovalno mišljenje	2.3.3.1 Pri načrtovanju in reševanju kompleksnih problemov/-atik trajnostnosti uporablja in povezuje znanja in metode različnih znanstvenih disciplin ter predlaga ustvarjalne in inovativne ideje in rešitve.

2.4 UKREPANJE ZA TRAJNOSTNOST

2.4.1 Politična angažiranost	2.4.1.1 Ob upoštevanju demokratičnih načel kritično vrednoti politike z vidika trajnostnosti ter sodeluje pri oblikovanju trajnostnih politik in prakse na lokalni, regionalni, nacionalni ter globalni ravni.
2.4.2 Kolektivno ukrepanje	2.4.2.1 Pri prizadevanju in ukrepanju za trajnostnost upošteva demokratična načela in aktivno ter angažirano (konstruktivno) sodeluje z drugimi.
2.4.3 Individualna iniciativa	2.4.3.1 Se zaveda lastnega potenciala in odgovornosti za trajnostno delovanje in ukrepanje na individualni, kolektivni ter politični ravni.



3.1 DUŠEVNA DOBROBIT

3.1.1 Samozavedanje	3.1.1.1 Zaznava in prepoznavna lastno doživljanje (telesne občutke, čustva, misli, vrednote, potrebe, želje) ter lastno vedenje. 3.1.1.2 Skozi izkušnje razume povezanost različnih vidikov lastnega doživljanja (telesni občutki, čustva, misli, vrednote, potrebe, želje) v specifičnih situacijah (npr. ob doživljanju uspeha in neuspeha v učnih in socialnih situacijah).
3.1.2 Samouravnavanje	3.1.2.1 Uravnava lastno doživljanje in vedenje (npr. v stresnih učnih in socialnih situacijah). 3.1.2.2 Razvija samozaupanje in samospoštovanje. 3.1.2.3 Se učinkovito spoprijema z negotovostjo in kompleksnostjo. 3.1.2.4 Učinkovito upravlja, organizira čas učenja in prosti čas.
3.1.3 Postavljanje ciljev	3.1.3.1 Prepoznavna lastne interese, lastnosti, močna in šibka področja ter v skladu z njimi načrtuje kratkoročne in dolgoročne cilje (vezane na duševno, telesno, socialno in učno področje). 3.1.3.2 Spremlja doseganje in spreminjanje načrtovanih ciljev. 3.1.3.3 Razvija zavzetost in vztrajnost ter krepi zmožnosti odložitve nagrade.
3.1.4 Prožen način razmišljanja	3.1.4.1 Razvija osebno prožnost, razvojno miselno naravnost, radovednost, optimizem in ustvarjalnost. 3.1.4.2 Učinkovito se spoprijema s problemskimi situacijami, ki zahtevajo proaktivno miselno naravnost.
3.1.5 Odgovornost in avtonomija	3.1.5.1 Krepi odgovornost, avtonomijo in skrbi za osebno integriteto.

3.2 TELESNA DOBROBIT

3.2.1 Gibanje in sedenje	3.2.1.1 Razume pomen vsakodnevnega gibanja za zdravje in dobro počutje. 3.2.1.2 Razvija pozitiven odnos do gibanja. 3.2.1.3 Vključuje se v različne gibalne dejavnosti, tudi tiste, ki razbremenijo naporen vsakdan. 3.2.1.4 Razume škodljivosti dolgotrajnega sedenja, razvija navade za prekinitev in zmanjšanje sedenja.
3.2.2 Prehrana in prehranjevanje	3.2.2.1 Razume pomen uravnotežene prehrane. 3.2.2.2 Razvija navade zdravega prehranjevanja. 3.2.2.3 Oblikuje pozitiven odnos do hrane in prehranjevanja.
3.2.3 Sprostitev in počitek	3.2.3.1 Razume pomen počitka in sprostitve po miselnem ali telesnem naporu. 3.2.3.2 Spozna različne tehnike sproščanja in uporablja tiste, ki mu najbolj koristijo. 3.2.3.3 Razume pomen dobrih spalnih navad za učinkovito telesno in miselno delovanje ter ravnanje.
3.2.4 Varnost	3.2.4.1 Spozna različne zaščitne ukrepe za ohranjanje zdravja. 3.2.4.2 Ravna varno in odgovorno, pri čemer skrbi za ohranjanje zdravja sebe in drugih.
3.2.5 Preventiva pred različnimi oblikami zasvojenosti	3.2.5.1 Usvaja znanje o oblikah in stopnjah zasvojenosti ter o strategijah, kako se jim izogniti oz. jih preprečiti z zdravim življenjskim slogom.

3.3 SOCIALNA DOBROBIT

3.3.1 Socialno zavedanje in zavedanje raznolikosti	3.3.1.1 Ozavešča lastno doživljanje in vedenje v odnosih z drugimi. 3.3.1.2 Zaveda se in prepoznava raznolikosti v ožjem (oddelek, vrstniki, družina) in širšem okolju (šola, lokalna skupnost, družba).
3.3.2 Komunikacijske spretnosti	3.3.2.1 Razvija spretnosti aktivnega poslušanja, asertivne komunikacije, izražanja interesa in skrbi za druge.
3.3.3 Sodelovanje in reševanje konfliktov	3.3.3.1 Konstruktivno sodeluje v različnih vrstah odnosov na različnih področjih. 3.3.3.2 Krepi sodelovalne veščine, spretnosti vzpostavljanja in vzdrževanja kakovostnih odnosov v oddelku, družini, šoli, širši skupnosti, temelječih na spoštljivem in asertivnem komuniciranju ter enakopravnosti.
3.3.4 Empatija	3.3.4.1 Krepi zmožnosti razumevanja in prevzemanja perspektive drugega. 3.3.4.2 Prepoznavna meje med doživljanjem sebe in drugega. 3.3.4.3 Uravnava lastno vedenje v odnosih, upoštevajoč več perspektiv hkrati.
3.3.5 Prosocialno vedenje	3.3.5.1 Krepi prepoznavanje in zavedanje potrebe po nudenju pomoči drugim. 3.3.5.2 Prepoznavna lastne potrebe po pomoči in strategije iskanja pomoči. 3.3.5.3 Krepi družbeno odgovornost.

4 /// DIGITALNA KOMPETENTNOST



SKUPNI CILJI IN NJIHOVO UMEŠČANJE V UČNE NAČRTE TER KATALOGE ZNANJ

POVZETO PO PUBLIKACIJI WWW.ZRSS.SI/PDF/SKUPNI_CILJI.PDF

4.1 INFORMACIJSKA IN PODATKOVNA PISMENOST

4.1.1 Brskanje, iskanje in filtriranje podatkov, informacij ter digitalnih vsebin	4.1.1.1 Izraža informacijske potrebe, išče podatke, informacije in vsebine v digitalnih okoljih ter izboljšuje osebne strategije iskanja.
4.1.2 Vrednotenje podatkov, informacij in digitalnih vsebin	4.1.2.1 Analizira, primerja in kritično vrednoti verodostojnost in zanesljivost podatkov, informacij in digitalnih vsebin.
4.1.3 Upravljanje podatkov, informacij in digitalnih vsebin	4.1.3.1 Podatke zbira, obdeluje, prikazuje in shranjuje na najustreznejša mesta (trdi disk, oblak, USB itd.), tako da jih zna kasneje tudi najti.

4.2 KOMUNIKACIJA IN SODELOVANJE

4.2.1 Interakcija z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.1.1 Sporazumeva se z uporabo različnih digitalnih tehnologij in razume ustrezna sredstva komunikacije v danih okoliščinah.
4.2.2 Deljenje z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.2.1 Deli podatke, informacije in digitalne vsebine z drugimi z uporabo ustreznih digitalnih tehnologij. Deluje v vlogi posrednika in je seznanjen s praksami navajanja virov ter avtorstva.
4.2.3 Državljijsko udejstvovanje z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.3.1 Išče in uporablja portale za udejstvovanje v družbi. Poišče skupine, ki zastopajo njegove interese, s pomočjo katerih lahko aktivno daje predloge za spremembe.
4.2.4 Sodelovanje z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.4.1 Z digitalnimi orodji soustvarja skupno vsebino in se zavzema za krepitev sodelovanja med člani.
4.2.5 Spletni bonton	4.2.5.1 Pri uporabi digitalnih tehnologij in omrežij prilagaja svoje vedenje pričakovanjem ter pravilom, ki veljajo v določeni skupini.
4.2.6 Upravljanje digitalne identitete	4.2.6.1 Ustvari eno ali več digitalnih identitet in z njimi upravlja, skrbi za varovanje lastnega ugleda ter za ravnanje s podatki, ki nastanejo z uporabo številnih digitalnih orodij in storitev v različnih digitalnih okoljih.

4.3 USTVARJANJE DIGITALNIH VSEBIN

4.3.1 Razvoj digitalnih vsebin	4.3.1.1 Ustvarja in ureja digitalne vsebine v različnih formatih.
4.3.2 Umeščanje in poustvarjanje digitalnih vsebin	4.3.2.1 Digitalne vsebine obogati z dodajanjem slik, glasbe, videoposnetkov, vizualnih efektov idr.
4.3.3 Avtorske pravice in licence	4.3.3.1 Pozna licence in avtorske pravice. Spoštuje pravice avtorjev in jih ustrezno citira.
4.3.4 Programiranje	4.3.4.1 Zna ustvariti algoritem za rešitev enostavnega problema. Zna odpraviti preproste napake v programu.

4.4 VARNOST

4.4.1 Varovanje naprav	4.4.1.1 Deluje samozaščitno; svoje naprave zaščiti z ustreznimi gesli, programsko opremo in varnim ravnanjem, jih ne pušča brez nadzora v javnih prostorih idr.
4.4.2 Varovanje osebnih podatkov in zasebnosti	4.4.2.1 Varuje osebne podatke in podatke drugih ter prepoznava zaupanja vredne ponudnike digitalnih storitev.
4.4.3 Varovanje zdravja in dobrobiti	4.4.3.1 Digitalno tehnologijo uporablja uravnoteženo, skrbi za dobro telesno in duševno dobrobit ter se izogiba negativnim vplivom digitalnih medijev.
4.4.4 Varovanje okolja	4.4.4.1 Zaveda se vplivov digitalnih tehnologij in njihove uporabe na okolje.

4.5 REŠEVANJE PROBLEMOV

4.5.1 Reševanje tehničnih težav	4.5.1.1 Prepozna tehnične težave pri delu z napravami ali digitalnimi okolji ter jih rešuje.
4.5.2 Prepoznavanje potreb in opredelitev tehnoloških odzivov	4.5.2.1 Prepoznava in ocenjuje potrebe, izbira ter uporablja digitalna orodja in jih prilagaja lastnim potrebam.
4.5.3 Ustvarjalna uporaba digitalne tehnologije	4.5.3.1 S pomočjo digitalne tehnologije ustvarja rešitve in novosti v postopkih ter izdelkih.
4.5.4 Prepoznavanje vrzeli v digitalnih kompetencah	4.5.4.1 Prepozna vrzeli v svojih digitalnih kompetencah, jih po potrebi izboljšuje in dopolnjuje ter pri tem podpira tudi druge.



5.1 ZAMISLI IN PRILOŽNOSTI

5.1.1 Odkrivanje priložnosti	5.1.1.1 Prepoznavava avtentične izzive kot priložnosti za ustvarjanje vrednost zase in za druge.
5.1.2 Ustvarjalnost in inovativnost	5.1.2.1 Pri reševanju izzivov na ustvarjalen način uporablja znanje in izkušnje za ustvarjanju boljših rešitev. 5.1.2.2 Pripravi nabor možnih rešitev izziva, pri čemer stremi k oblikovanju vrednosti za druge.
5.1.3 Vizija	5.1.3.1 Oblikuje vizijo prihodnosti, ki vključuje odgovore na vprašanja, kaj namerava početi v prihodnosti, kakšen želi postati in kakšno skupnost želi sooblikovati.
5.1.4 Vrednotenje zamisli	5.1.4.1 Vrednoti rešitve ob upoštevanju kriterijev po načelu ustvarjanja dobrobiti za druge in izbere ustrezno rešitev.
5.1.5 Etično in trajnostno razmišljanje	5.1.5.1 Prepozna in ovrednoti vpliv svojih odločitev ter ravnanj na skupnost in okolje.

5.2 VIRI

5.2.1 Samozavedanje in samoučinkovitost	5.2.1.1 Prepozna svoje želje, močna in šibka področja ter zaupa, da lahko pozitivno vpliva na ljudi in situacije.
5.2.2 Motiviranost in vztrajnost	5.2.2.1 Je pozitivno naravnani, samozavesten in osredotočen na proces reševanja izziva. 5.2.2.2 Vztraja pri opravljanju kompleksnejših nalog.
5.2.3 Vključevanje virov	5.2.3.1 Pridobi podatke in sredstva (materialna, nematerialna in digitalna), potrebne za prehod od zamisli k dejanjem, s katerimi odgovorno in učinkovito upravlja, pri čemer upošteva učinkovito izrabo lastnega časa in finančnih sredstev.
5.2.4 Vključevanje človeških virov	5.2.4.1 Spodbuja in motivira druge pri reševanju skupnih nalog. 5.2.4.2 Poišče ustrezno pomoč posameznika (npr. vrstnika, učitelja, strokovnjak itd.) ali strokovne skupnosti. 5.2.4.3 Razvije spretnosti za učinkovito komunikacijo, pogajanje, vodenje, ki so potrebne za doseganje rezultatov.
5.2.5 Finančna pismenost	5.2.5.1 V različnih življenjskih situacijah prepozna in rešuje finančne izzive (viri finančnih sredstev, skrb za denar, poslovanje npr. z banko, zavarovalnico ter drugimi finančnimi institucijami, ocena potrebnih sredstev, tveganj in odločitev o zadolževanju ter naložbi, varčevanju). 5.2.5.2 Sprejema odgovorne finančne odločitve za doseganje blaginje (osebne in za skupnost). 5.2.5.3 Pridobiva ustrezno znanje na področju finančne pismenosti za kakovostno vsakdanje in poklicno življenje.

5.3 K DEJANJEM

5.3.1 Prevzemanje pobude	5.3.1.1 Spodbuja in sodeluje pri reševanju izzivov, pri čemer prevzema individualno in skupinsko odgovornost.
5.3.2 Načrtovanje in upravljanje	5.3.2.1 V procesu reševanja problemov si zastavlja kratkoročne, srednjeročne in dolgoročne cilje, opredeli prednostne naloge in pripravi načrt. 5.3.2.2 Prilagaja se nepredvidenim spremembam.
5.3.3 Obvladovanje negotovosti, dvoumnosti in tveganja	5.3.3.1 Na nepredvidene situacije se odziva s pozitivno naravnanoostjo in ciljem, da jih uspešno razreši. 5.3.3.2 Pri odločitvah primerja in analizira različne informacije, da zmanjša negotovost, dvoumnost in tveganja.
5.3.4 Sodelovanje	5.3.4.1 Sodeluje z različnimi posamezniki ali skupinami. 5.3.4.2 Morebitne spore rešuje na konstruktiven način in po potrebi sklepa kompromise.
5.3.5 Izkusveno učenje	5.3.5.1 Z reševanjem izzivov pridobiva nove izkušnje in jih upošteva pri sprejemanju nadaljnjih odločitev. 5.3.5.2 Presoja uspešnost doseganja zastavljenih ciljev in pri tem prepozna priložnosti za nadaljnje učenje. 5.3.5.3 Prepozna priložnosti za aktivno uporabo pridobljenega znanja v novih situacijah. 5.3.5.4 Povratne informacije uporabi za nadaljnji razvoj podjetnostne kompetence.